

Riksdagens protokoll

1993/94:111

Torsdagen den 26 maj

Kl. 12.00 – 17.58
19.00 – 21.19

Protokoll
1993/94:111

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 20 maj.

2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 25 maj

KrU30 Turism

Mom. 1 (projektet Invest in Sweden)

1. utskottet
2. res. 1 (s)
3. res. 2 (nyd)

Förberedande votering:

126 för res. 1

21 för res. 2

146 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

145 för utskottet

130 för res. 1

20 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 1 -

För res. 1: 118 s, 10 v, 2 -

Avstod: 20 nyd

Frånvarande: 20 s, 11 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 2 (inriktningen av och organisationen för de statliga insatserna för turismen)

1. utskottet
2. res. 3 (s)

Votering:

165 för utskottet

129 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 23 fp, 27 c, 24 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 3: 117 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 21 s, 10 m, 10 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 6 (vissa natur- och miljöfrågor)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Votering:

167 för utskottet

128 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 20 nyd, 1 v, 1 -

För res. 5: 117 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 21 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU31 Ungdomspolitik

Mom. 1 (den huvudsakliga inriktningen av ungdomspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

166 för utskottet

130 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 1: 118 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 20 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 2 (de offentliga stödjande insatserna)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

282 för utskottet

14 för men.

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 20 nyd, 1 -

För men.: 2 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 20 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 3 (ideella organisationer)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

166 för utskottet

130 för res. 2

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 2: 118 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 20 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 11 (medelsanvisningen till Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

166 för utskottet

130 för res. 3

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 3: 118 s, 10 v, 2 -

Frånvarande: 20 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 19 (ett lärlingssystem)

1. utskottet

2. res. 7 (nyd)

Votering:

276 för utskottet

20 för res. 7

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 10 v, 3 -

För res. 7: 20 nyd

Frånvarande: 20 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 32 (utvärdering av organisationsbidragens effekter)

1. utskottet

2. res. 12 (nyd)

Votering:

275 för utskottet

20 för res. 12

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 10 v, 3 -

För res. 12: 20 nyd

Frånvarande: 21 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 34 (bidragssanering)

1. utskottet

2. res. 14 (nyd)

Votering:

276 för utskottet

20 för res. 14

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 24 fp, 27 c, 24 kds, 10 v, 3 -

För res. 14: 20 nyd

Frånvarande: 20 s, 10 m, 9 fp, 4 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Mom. 35 (besparing på organisationsbidragen)

1. utskottet

2. res. 15 (nyd)

Votering:

274 för utskottet

20 för res. 15

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 23 fp, 26 c, 24 kds, 10 v, 3 -

För res. 15: 20 nyd

Frånvarande: 20 s, 10 m, 10 fp, 5 c, 2 kds, 3 nyd, 4 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att näringsutskottets betänkanden NU17 och NU22, konstitutionsutskottets betänkande KU36, finansutskottets betänkande FiU23 samt kulturutskottets betänkanden KrU29 och KrU33 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1993/94:NU17 Energipolitik (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 1 BIRGITTA JOHANSSON (s):

Herr talman! I näringsutskottet har vi lagt ner mycken möda på att nå enighet kring energifrågorna. I dag har vi två betänkanden att debattera och fatta beslut om.

I utskottets betänkande nr 17 har vi socialdemokrater en reservation, som jag nu yrkar bifall till. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan, som bl.a. innebär att riksdagen skall begära att regeringen skyndsamt tillsätter en energikommission med bred parlamentarisk förankring.

Energipolitiken har en underlig förmåga att nästan ständigt leta sig in i valrörelserna. Jag vet inget annat land där man så mycket talar om energipolitik som i Sverige. På 70-talet – i oljekrisernas spår – pratade vi om energihushållning. Spara energi var det budskap som gick ut till medborgarna. Den senare delen av det årtiondet och det tidiga 80-talet var vi närmast förlamade av kärnkraftsdebatten. Regeringar kom och gick på just den frågan. Efter Harrisburg blev frågan om vi skulle avveckla och sedan hur snabbt vi skulle kunna avveckla kärnkraften. Den frågan har sedan dess följt med i energipolitiken, där den ömsom har blossat upp, ömsom legat och pyrt mellan valen.

Så sent som för tre år sedan ingick flera politiska partier en överenskommelse som hade en av sina viktigaste bevekelsegrunder i 1980 års beslut om kärnkraftsavvecklingen. Detta ledde till en sorts stiltje på området. Men det var ett bedrägligt lugn – nu vill vissa partier blåsa till storm i energipolitiken igen.

Bakom alla dessa politiska turbulenser finns en, sett i ett 25-årsperspektiv, dramatisk omvandling av energisystemen. Den totala användningen av energi har stabiliserats kring 430–450 TWh. Det har den gjort trots en över tiden ökande industriproduktion och större bostads- och lokalytor.

Utvecklingen i Sverige påminner om den i övriga västvärlden. Olja är i likhet med vad som gällde för två decennier sedan det största enskilda energislaget. Men stora förändringar har skett i två avseenden. Dels har användningen av olja under den här tiden minskat kraftigt, dels kommer oljan från nya länder. Oljeanvändningen har i det närmaste halverats, och den olja vi använder kommer till allra största delen från vårt närområde. Den svavelfattiga Nordsjöoljan har fått ersätta tidigare leveranser från Mellanöstern. De flesta bilister i Sverige kör nu faktiskt med norsk olja i tanken – kanske utan att veta om det.

Eltanvändningen har mer än fördubblats och trängt ut användningen av lätta eldningsolja i bostadsuppvärmningen. Elenergi används även mer inom industrin för att öka vidareförädlingen.

Under 80-talet har nya, eller nygamla, energislag gjort sitt intåg. Biobränslen ökade kraftigt under 80-talets första hälft, men ökningen planade ut till följd av sjunkande energipriser. Samma öde har drabbat naturgasen.

Naturgas introducerades i två omgångar, först i Skåne och sedan i Västsverige. Till gasen knöts stora förhoppningar, men sedan blev det stopp.

Stora förändringar har således skett inom energiförsörjningen. Detta utgör i sig en viktig utgångspunkt för diskussionen om energipolitiken.

En annan mycket viktig bakgrund till diskussionen om energipolitiken är det faktum att Sveriges industriella struktur gör oss extremt beroende av el till konkurrenskraftiga priser. I det svenska industriella landskapet finns en närmast oproportionerligt stor andel basnäringar som är beroende av naturtillgångar som skog, malm och vattenkraft. Basnäringarna står för en mycket stor del av vår nettoexport och är därför av avgörande betydelse för vår bytesbalans. Som exempel kan nämnas skogsindustrin, där den huvudsakliga insatsvaran är inhemsk vedråvara, arbetskraft och elkraft. Huvuddelen av produktionen går på export, och de intäkter denna export ger är av avgörande betydelse för vår ekonomi och vårt välbefinnande.

Tillgången på billig och säker energi har för oss socialdemokrater alltid setts som en del av den industriella infrastrukturen. Energin, främst elen, har just setts som en insatsvara att använda i förädling av produkter som sedan kan exporteras. Energin är alltså inte en vara vilken som helst. Det betyder att det för oss är stor skillnad mellan att exportera el direkt och att göra det indirekt i form av högförädlade produkter. Här går en skiljelinje mellan oss och de borgerliga partierna i synen på handel med el.

Svensk ekonomi och svenskt näringsliv står inför stora utmaningar de närmaste åren. Ni vet alla att Sverige under de senaste åren har haft ett unikt fall i industriproduktion. Vår BNP har fallit tre år i rad, vilket aldrig tidigare hänt under 1900-talet. Industrisektorn har blivit så liten att Sverige i OECD-statistiken inte längre räknas som en industrination. En förstahandsuppgift för oss socialdemokrater när vi får möjlighet att återkomma i regeringsställning är att återindustrialisera det svenska näringslivet. I det arbetet kommer en nödvändig förutsättning att vara tillgång till säker och billig energi.

Detta för mig över till de dagsaktuella energipolitiska frågorna. På dagordningen finns två frågor, en stor och en mindre. De hör ihop och är egentligen två sidor av samma sak.

Den stora frågan gäller hur vi skall ha det med energiomställningen. Hur ser Sveriges energiförsörjning ut på sikt? Vad händer med kärnkraftsavvecklingen? Hur går det med alternativen?

Även om dessa frågor kommer att behandlas och beslutas i riksdagen i dag, kommer de därmed inte att vara avförda från dagordningen och inte heller att vara slutbehandlade. Det finns en risk att denna fråga och närbesläktade energifrågor hamnar i valrörelsen. Jag säger "en risk", inte för att energifrågorna inte lämpar sig för politisk debatt – det gör de i allra högsta grad – men därför att erfarenheterna inte är de allra bästa av att få in i grunden långsiktiga energifrågor som ett inslag i en valdebatt.

Låt mig därför säga att vi socialdemokrater inte har något som helst intresse av att få en debatt som genom sina övertoner återigen riskerar att förlama energipolitiken. Centern har i strid med andra partier i regeringen föreslagit en särskild lag om avveckling av kärnkraften. Även det kristdemokratiska partiet, kds, har i riksdagen lagt fram ett sådant förslag, som går på tvärs mot de övriga regeringspartiernas uppfattningar.

Skall vi nu få se en återupprepning av de strider som vi har sett alldeles för mycket av tidigare? Vi socialdemokrater vill inte det. Det skulle vara frestande för oss socialdemokrater att som oppositionsparti peka på den oenighet som finns inom regeringen, bara fyra månader innan valet. Inget skulle vara lättare än att peka på den djupa splittring som finns inom regeringen när det gäller kärnkraften.

Men vi vill inte utnyttja detta utan har i stället föreslagit att en energipolitisk kommission tillsätts för att försöka slå vakt om den breda enighet som uppnåddes för några år sedan. Vi tycker att elmarknaden bör ses i ett större energipolitiskt perspektiv.

Vi socialdemokrater har i ett särskilt yttrande vid betänkande nr 17 djupt beklagat att Centern och kds bryter det samförstånd som tidigare har funnits i frågan om kärnkraftens avveckling.

Här kan man peka särskilt på att det rått politisk enighet när det har anslagits stora summor av statliga medel för att utveckla och introducera inhemska och förnybara energikällor. Detta har skett under 80- och 90-talen, då många kommuner har gjort investeringar i energianläggningar bl.a. för biobränslegas. Vi vet inte huruvida avregleringens konsekvenser kommer att omintetgöra dessa miljövänliga investeringar. Det finns här därför också en koppling till hela frågan om avreglering av elmarknaden.

Det är klart att vi kan ha olika bilder framför oss. Jag vill avslutningsvis blicka framåt och se hur det energipolitiska landskapet kommer att se ut på några års sikt.

Självfallet kan vi inte ge svar på alla frågor om vad som kommer att ersätta kärnkraften. Blir det biobränsle, naturgas, vindkraft eller något annat? Det är detta som den energipolitiska kommissionen har att ta ställning till. Hade vi de svaren i dag, hade vi inte behövt tillsätta någon kommission. Därför måste vi litet grand dämpa förväntningarna om att kunna lösa alla problem samtidigt.

Jag tror också att den energipolitiska kommissionen och de politiska partierna får ta sig samman när det gäller att blicka ut över det internationella planet. När vi tog vårt viktigaste energipolitiska beslut, om att avveckla kärnkraften år 2010, skedde det i stor utsträckning med en ganska begränsad ansats, att se till nationens behov. I stort sett avstod vi från att ta in frågeställningar om gränsöverskridande miljöförstörelse och miljöskadliga företeelser av global natur.

I dag är allt annorlunda. Den internationella miljödebatten har förändrats. Växthusgasen har växt till en av de största frågorna. Osäkerheten är naturligtvis betydande när det gäller den frågeställningen, men den måste fogas in i ett större energipolitiskt perspektiv. I vårt närområde runt Östersjön är de högst påtagliga problemen förurningen av skog och mark och, inte minst, osäkra kärnkraftverk i anläggningar som Ignalina.

Internationaliseringen av energi- och miljöpolitiken fick sitt kanske hittills tydligaste uttryck i den stora miljökonferensen i Rio för något år sedan. Där gjordes åtagandet att investeringar för förbättringar i miljön skulle göras utifrån bedömningar om kostnadseffektivitet. Det innebär att man skall prioritera miljöförbättrande åtgärder som är kostnadseffektiva. Det i sig innebär

ju ett globalt ansvarstagande och också att man prioriterar de insatser som kan göras i anläggningar inte bara i det egna området.

Som exempel kan jag nämna den stora elproduktionsanläggningen i Narva. Den är baserad på den inhemska energikällan oljeskiffer. Anläggningen drivs med i stort sett obefintlig rening. Denna enda anläggning släpper ut koldioxid motsvarande en sjättedel av Sveriges totala utsläpp och spyr ut svavelföroreningar dubbelt mot vad hela Sverige spyr ut.

Det vore naturligtvis en fantastisk miljömässig fördel för oss i Sverige och även för Finland om den nedsmutsande anläggningen kunde åtgärdas. Vi kan peka ut en rad anläggningar, där modern västerländsk reningsteknik skulle kunna sättas in med enorma miljömässiga förbättringar.

Så det finns all anledning att ha ett gränsöverskridande perspektiv på energifrågorna. På den nationella scenen tror jag att det blir nödvändigt att lägga fler ägg i den svenska energikorgen. Det handlar inte om vilket, utan det handlar om vilka nya energislag som skall stödjas, eftersom stöd inom ramen för en nationell energipolitik – med en internationell ansats – kommer att krävas av oss som politiker.

Projektet med en naturgasledning från Norge över Sverige till Finland är i dag inte kommersiellt lönsamt. Det kan det dock bli på sikt, om det ges statliga kreditgarantier. Så det finns många bitar att titta på. På plussidan för Sveriges del skall dock noteras att Sverige behöver fler ägg i sin energikorg, och vi menar att gasen är ett av de renaste fossila bränslen som finns. En naturgasledning över Sverige skulle också ha betydelse ur sysselsättningssynpunkt. Så det är många frågor som måste vävas ihop.

Med detta yrkar jag bifall till vår reservation och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 2 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan. Jag gör det naturligtvis mot bakgrund av en bedömning av kärnkraften och dess betydelse och ställning i svensk energipolitik.

Vi har från Centerns sida många tydliga skäl för att vilja att kärnkraften skall avvecklas. Man kan väl säga att det är först och främst tre inneboende egenskaper hos kärnkraften som gör att ställningstagandet blir så tydligt.

För det första kan reaktorer haverera, med fruktansvärda konsekvenser. Detta är sant. Det gäller självklart även de s.k. blågula reaktorerna, alltså även de svenska.

För det andra skall kärnkraftsavfallet tas om hand, skilt från allt biologiskt liv, i tiotusentals år framåt. Det är ju, kan man inse, en filosofisk omöjlighet. Detta går inte att åstadkomma med någon som helst garanti.

För det tredje finns fortfarande kopplingen till risken för ökad kärnvapenspridning inbyggd i kärnkraftens existens.

Så man kan göra den enkla iakttagelsen att kärnkraften måste bort. Den är oacceptabel. Den andra sidan av detta är att det går att ta bort kärnkraften.

För det första kan vi konstatera att vi har ett överskott på både energi och effekt. Det illustreras mycket tydligt t.ex. av att reaktorn Oskarshamn 1 stått stilla i årtal – saknad av ingen, skulle jag tro. Åtminstone har vi inte märkt det i vår dagliga tillvaro.

För det andra går det att använda andra energikällor än kärnkraften för t.ex. uppvärmningsändamål. Det är som att använda en stenkross för att knäcka nötter, när man använder kärnkraftsel för att göra något så trivialt som att värma lokaler.

För det tredje finns det andra sätt att generera den el som kärnkraften levererar, t.ex. vindkraft. Vi kan se att kraftvärmens, inte minst den bio-bränslebaserade, ökar kraftigt.

Vi kan alltså konstatera att kärnkraften måste bort och att kärnkraften kan tas bort. Det är ju verkligheten, den verkliga verkligheten. Den politiska verkligheten är litet annorlunda. Den överensstämmer inte alltid med den verkliga verkligheten.

I den politiska verkligheten har kärnkraften hanterats särskilt intensivt sedan folkomröstningen 1980. Det kan vara värt ändå att göra en viss rekapitulation av vad som då sades, nämligen att de reaktorer som var i drift, de som planerades och de som var under byggnad skulle tas bort när de hade tjänat ut i sin tekniska livslängd, och den bedömdes i den proposition som följde på folkomröstningen vara 25 år.

På grund av bedömningen om de 25 åren – och det är viktigt, herr talman, att komma ihåg den kopplingen – sattes slutårtalet till 2010.

Mycket tydligt, kanske tydligast, uttrycktes detta av den socialdemokratiska riksdagsledamoten Ingvar Carlsson, som i debatten då förde Socialdemokraternas talan. Han sade: "Högst tolv reaktorer får användas under längst sin tekniskt säkra livslängd, dvs. 25 år." Tydligare än så kan det knappast sägas.

I den s.k. energiuppgörelse som sedan träffades 1991 gjordes ingen ny bedömning av det beslutet. Det är viktigt att komma ihåg. Man refererade till det, man gjorde ingen ny bedömning.

Denna energiuppgörelse lades sedan till grund för ett kommande riksdagsbeslut. Så småningom ställde också den nuvarande regeringen i sin helhet upp på energiöverenskommelsen. Man kan alltså se en tydlig linje från folkomröstningen till den nu gällande politiken i vilken år 2010 fortfarande lever som slutstation. I och med att 2010 lever som slutstation lever naturligtvis också den 25-årsgräns som på den tiden så tydligt betonades av Ingvar Carlsson.

Nu finns det de som invänder mot detta och säger att man inte beslutade om 2010 i folkomröstningen och att det är något som riksdagen har hittat på. Att komma med det resonemanget i dessa dagar är kanske ett sent uppvaknande. Riksdagen gjorde den tolkningen några månader efter folkomröstningen. Att nu komma med larmet om falskheten i beslutet är litet senkommet.

En ganska enkel iakttagelse mot denna bakgrund är att man måste påbörja avvecklingen i sådan tid att det fungerar – om kärnkraften nu skall vara avvecklad till år 2010. Det krävs en utfasning. 25-årsregeln är en utmärkt grund. Den innebär just en försiktig utfasning år efter år till dess att man landar i 2010.

Problemet är, herr talman, att de som vann folkomröstningen, dvs. det som då hette linje 1 och linje 2, nu springer ifrån sin egen seger. De vill inte kännas vid den. De vill inte stå vid den linje och de krav de själva ställde i

folkomröstningen. Nu överlåter man på oss – vi som ”förlorade” i folkomröstningen, som stod för en helt annan linje, ett helt annat antal reaktorer, en helt annan avvecklingsperiod – att se till att de andra linjernas seger förverkligas.

Vi får väl ta oss an den uppgiften. Vi får än en gång försöka övertyga segarna i folkomröstningen om att de har någonting att försvara. Problemet är att inte bara företrädare för de olika kärnkraftsvänliga partierna utan också ledande företrädare för kraftindustrin så markerat säger att de inte bryr sig om och inte tänker göra något åt avvecklingen förrän det finns en tydlig lagstiftning. De menar att en lag tvingar dem att påbörja avvecklingen.

På detta har näringsutskottet och riksdagen i sin helhet svarat att de beslut och de uttalanden som riksdagen har gjort i denna fråga är lika tunga som lagstiftning och att jämställa med denna. Det är naturligtvis en fåfäng iakttagelse och förhoppning. Det är ju inte på det sättet. Kraftindustrin struntar i det som bara är uttalanden från riksdagens sida. Det behövs en avvecklingslag.

Herr talman! Om de ber om en avvecklingslag tycker jag att det är vår skyldighet att ge dem en. Om de vill ha en lagstiftning för att påbörja sitt arbete är det klart att de skall få en sådan lagstiftning. Det är därför, herr talman, som vi från Centerns sida har föreslagit en mycket tydlig markering. Det skall vara en försiktig markering som till en början bara ger regeringen instrumentet för att kunna genomföra avvecklingsbeslutet – ingenting annat än instrumentet för att kunna göra det. Jag har svårt att se skälen till att man skulle förvägra regeringen innehavet av ett sådant instrument.

Vi säger naturligtvis också att det bör klargöras i lagstiftningen att avvecklingen skall vara genomförd till 2010 – kort sagt att segern för linje 1 och linje 2 fullföljs.

Mot detta har nu utskottsmajoriteten invändningar. Man vill inte ha denna lagstiftning. Man vill inte göra avvecklingsbeslutet tydligt. Jag kan inte låta bli att dra slutsatsen att det rimligen måste bero på att man inte vill att kärnkraften skall avvecklas. På något annat sätt har jag svårt att tolka denna inställning från majoritetens sida, herr talman. Man tänker helt uppenbart hala och dra i kärnkraftsfrågan till dess att slutdatum står för dörren och en avveckling till 2010 i realiteten blir praktiskt omöjlig eller åtminstone mycket smärtsam.

Detta menar jag, herr talman, är att visa de sämsta sidorna när det gäller att ta ett politiskt ansvar. Det är lika illa att svärta ned folkomröstningsinstrumentet på ett sätt som kan visa sig ödesdigert i andra politiska frågor som vi står inför den närmaste tiden.

Herr talman! Jag tillhör själv dem som tycker att det är angeläget, inte minst från miljösynpunkt, att Sverige blir medlem i EU. Jag menar att det är ett bra sätt att komma vidare i miljöarbete och i energiarbete. När jag är ute och pratar och möter yngre miljöengagerade människor som diskuterar dessa frågor är det två saker de tar upp. De frågar om miljöarbetet och kärnkraftsavvecklingen kommer att kunna genomföras vid ett svenskt medlemskap. De undrar också om politiker bryr sig om det som sägs i folkomröstningen.

Den första frågan kan jag klara rätt lätt. Det är uppenbart att förhand-

lingsarbetet i anslutning till EU kommer att gynna miljöarbetet. Det är också uppenbart att hoten mot den svenska kärnkraftsavvecklingen ligger betydligt närmare än i Bryssel. I själva verket är det så att det finns stora möjligheter att inom ramen för ett svenskt medlemskap i EU mycket tydligt föra vår egen linje på detta område.

Den andra frågan har jag det litet kinkigare med. Bryr sig politiker om folkomröstningar? Jag måste medge, herr talman, att jag söker argumenten för det svaret mot bakgrund av hur de flesta partierna har hanterat den tidigare folkomröstningen. Jag söker orden när jag skall tala till dessa yngre miljöengagerade människor, som jag tror på allvar skulle kunna ta ställning och föra en diskussion kring just EU och miljö- och energifrågorna.

Jag måste be fler av de deltagare i debatten som är här i dag och som jag vet är varma EU-anhängare att hjälpa till litet med svaret. Hur skall man svara de människor som söker ett nalkande till EU men också ett demokratiskt ansvar från oss förtroendevalda när det gäller att respektera och tro på folkomröstningar?

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte låta bli att något kommentera det Birgitta Johansson tog upp i sitt anförande. Jag gör det gärna med utgångspunkt från det litet lustiga resonemang som Birgitta Johansson och hennes partikamrater för i sitt särskilda yttrande. Man säger där att man från socialdemokratiskt håll skulle ha gått med på regeringens förslag om en avreglering av elmarknaden om bara inte Centern och kds hade varit så stygga att de hade tagit upp kärnkraftsfrågan och frågorna om avveckling och lagstiftning igen.

Jag undrar, herr talman, över det politiska beteendet. Är det så det går till inom socialdemokratin? Säljer man äpplen mot päron? Man skulle inom socialdemokratin alltså kunna tycka att en avreglering av elmarknaden vore bra om bara Centern inte hade väckt frågan om en lagstiftning som innebär att regeringen får tillstånd att dra tillbaka kärnkraftsverkens tillstånd att vara i drift.

För en utomstående iakttagare måste det här ändå vara exempel på ett internt politiskt schackrande i ett parti som är närmast obegripligt. Jag måste fråga Birgitta Johansson vilka andra frågor socialdemokraterna är beredda att agera på liknande sätt i. Finns det utrymme att tycka något annat i en hjärtefråga från socialdemokratiskt håll om bara något annat parti drar tillbaka en åsikt i en helt annan fråga? Den typen av underlag för långsiktigt energipolitiskt agerande är fascinerande, måste jag säga.

Herr talman! Den andra fråga jag vill ställa till Birgitta Johansson ställer jag mot bakgrund av Ingvar Carlssons mycket tydliga och bestämda – jag vill understryka det – uttalande om 25-årsregeln. När anser Birgitta Johansson och socialdemokraterna att man skall stänga av Oskarshamn 1, som 1997 fyller 25 år? När anser Birgitta Johansson att det med socialdemokratisk terminologi har gått 25 år sedan den startades?

Herr talman! Jag skall självfallet inte lägga mig alltför mycket i den socialdemokratiska energipolitiken. Den splittring mellan regeringspartierna i åsikter om energifrågan som Birgitta Johansson vill peka på finns förvisso. Men den splittringen är väl företrädd också inom det socialdemokratiska partiet.

Herr talman! Nu är väl Aftonbladet kanske inte Socialdemokraternas språkrör, om ordvalet tillåts. Men det är ändå intressant att se hur ett organ som Aftonbladet kommenterar det socialdemokratiska beteendet i denna fråga inför dagens debatt. För några dagar sedan stod det så här i Aftonbladet: "Socialdemokraterna har velat fram och tillbaka om avvecklingen trots att denna var löftet i folkomröstningen. Det verkar vara glömt i dag. I stället gömmer de sig bakom förhållningar om att frågan borde utredas ytterligare. Om socialdemokraterna tänker strunta i beslutet om avveckling borde de säga det rakt ut i stället för att gömma sig bekom politisk retorik."

Herr talman! Jag tycker att Aftonbladet är en klok tidning.

Anf. 3 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan stå ut med att Lennart Daléus tycker att Socialdemokraterna är ett lustigt parti. Jag skall inte här i kammaren tala om vad jag tycker om Centern.

Lennart Daléus började med att prata om vad Ingvar Carlsson har sagt vid olika tillfällen. Jag skulle naturligtvis kunna berätta vad Thorbjörn Fälldin har sagt i just energifrågorna vid olika tillfällen. Jag tror inte att det gagnar denna debatt.

Vi kom bort från årtalsexercisen vid de gemensamma överläggningarna 1991. Då sade vi att energiuppgörelsen skulle grunda sig på att vi hade en långsiktig hållbarhet i de ekonomiska och politiska besluten och att vi i den takt som det möjliggjordes skulle ta olika anläggningar ur drift.

Anledningen till att vi har ett särskilt yttrande är att vi menar att man inte bryter mot förhandlingsuppgörelser hur som helst. I varje fall gör man inte det om man är socialdemokrat. Centern kan tydligen göra det.

Anf. 4 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Först detta med att lyssna på vad andra säger. Jag sade naturligtvis inte att Socialdemokraterna är ett lustigt parti, långt därifrån. Vad jag sade var att formuleringen i det särskilda yttrandet var litet lustig. Man blandar ihop två olika saker. Man säljer ut sin åsikt i en fråga därför att några andra framhårdar i sin åsikt i en annan fråga. Vad jag sade var att detta måste te sig litet märkligt för en utomstående iakttagare.

Herr talman! Jag förstår att Birgitta Johansson tycker att denna diskussion inte gagnar debatten. Hon sade i sitt huvudanförande att man från socialdemokratiskt håll inte vill medverka i eller ta upp denna debatt – jag kommer inte ihåg den exakta formuleringen. Jag förstår att man är orolig för debatten.

Birgitta Johansson och hennes kamrater kommer ofta till mig och säger: Nu bryter ni mot överenskommelsen från 1991. Jag har förmånen att ha med mig överenskommelsen i dess helhet här i dag. Jag skall gärna lämna över den till Birgitta Johansson och be henna peka på just det moment i den som vi bryter mot, när vi föreslår denna lagstiftning. Jag uppmanar Birgitta Johansson att på en gång, i en replik, redovisa det.

Det är viktigt att komma ihåg att vi betraktar det vi nu föreslår som en utveckling av den energidiskussion som fördes vid överenskommelsen 1991. Den årtalsexercis som Birgitta Johansson nu vill fjärma sig från fanns fak-

tiskt med i den överenskommelsen. År 2010 vidimerades då en gång till. Det markerades, och man ändrade inte på året. Detta blev utskottets beslut och så småningom hela riksdagens.

Herr talman! Jag tror att vi skulle vara betjänta av om det gick att få ett besked från Birgitta Johansson på denna punkt. Det gäller åtminstone den allmän-demokratiska diskussionen. I vilket avseende bryter vi mot den uppgörelse som gjordes 1991? Varför ägnar sig Socialdemokraterna åt att sälja äpplen mot päron?

Anf. 5 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Lennart Daléus fortsätter med årtalsexercisen och tycker att vi blandar äpplen och päron. Det är möjligt att vi gör det. Vi vill se energipolitiken som en helhet, i ett större sammanhang. Det är där vi anklagar bl.a. Centerpartiet för att se varje fråga isolerat. Avregleringen av elmarknaden, som är nästa ärende som skall debatteras här i kammaren, hör faktiskt ihop med helheten i energipolitiken. Det är mot den bakgrunden som vi i vårt särskilda yttrande har skrivit att vi inte tror att man kommer att ha ekonomiska incitament för att avveckla kärnkraften i den beslutade takten, om vi avreglerar elmarknaden.

Dessa frågor måste ses i sitt sammanhang. Vi har också pekat på att det är flera frågor som vi vill lösa. Vi var på väg att få en lösning i stor enighet i utskottet. Då kräver Centerpartiet en kärntekniklag. En kärntekniklag är inte förenlig med 1991 års energipolitiska beslut och uppgörelse.

I övrigt kan jag också säga till Lennart Daléus att 2010 står kvar. Precis som Lennart Daléus sade fanns det året med i 1991 års beslut från näringsutskottet. Tills vi fattar ett annat beslut gäller det naturligtvis.

Anf. 6 LENNART DALEUS (c) replik:

Herr talman! År 2010 står kvar på papperet. Men det blir bara en tom besvärjelse om man inte ger förutsättningar för att det skall förverkligas. Det är de förutsättningarna som Birgitta Johansson och Socialdemokraterna inte vill ge.

Herr talman! Det finns en kärntekniklag. Vad vi talar om är att komplettera den med moment som gör det möjligt för regeringen att genomföra den seger som linje 1 och linje 2, dvs. Socialdemokraterna, Folkpartiet och Moderaterna, vann i folkomröstningen 1980.

Herr talman! Det är litet typiskt att när vi börjar bli konkreta i fråga om kärnkraftens avveckling och tala om att det nu är dags att stänga av, då läggs de vanliga dimridåerna ut. Det kommer fram utredningar. Man talar om långsiktigt tänkande och om att ta ett helhetsgrepp. Jag älskar och hyllar helhetsgrepp, långsiktighet och mycket av det som i Birgitta Johanssons mun blir närmast besvärjelser. Jag hyllar dem. Men det får inte bli så att dessa begrepp ligger som en våt handduk över de nödvändiga, konkreta åtgärderna.

Herr talman! Jag har suttit med i tre eller fyra avvecklingskommittéer sedan folkomröstningen. Det börjar snart bli litet pinsamt för det politiska systemet att uteslutande använda det som ett instrument, när det finns mycket tydliga möjligheter att visa att det politiska systemet menar allvar. Den sig-

nalen till omvärlden, till de andra aktörerna, är nödvändig. Det är förödande om vi från politiskt håll fortsätter att år efter år utreda förutsättningarna för energipolitiken och särskilt möjligheterna att utveckla kärnkraften.

Herr talman! Kärnkraften är farlig, det är bevisat. Den måste bort. Det går att ta bort kärnkraften. Det finns andra möjligheter. Det är dags för oss att sätta ned fötterna. Jag är ledsen över att Socialdemokraterna på detta sätt undandrar sig möjligheten att fullfölja svensk politik, en politik som man så uppenbart har tagit ställning för i sina interna diskussioner. Jag beklagar det.

Anf. 7 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Herr talman! Det är skönt att kunna se med fräscha ögon och lyssna med fräscha öron utan att vara bunden till en politik som är förd sedan 20 år tillbaka i tiden. Man anknyter till vad som har varit. Jag tycker att man skall syfta framåt.

Herr talman! Vi är alltså överens om att vi vill ha en ekonomisk och miljövänlig tillgång till energi. Vi vet att vattenkraft och kärnkraft ger oss och industrin elenergi till låga och konkurrenskraftiga priser. Det är en förutsättning för att främst många av våra tunga exportindustrier skall kunna sälja sina produkter och därmed också skapa förutsättningar för nya jobb.

Vi vet också att kompletterande energibehov i dag måste tillgodoses genom att man utnyttjar miljöskadliga fossila bränslen. Forskningen och utvecklingen av nya miljövänliga bränslen är intensiv, men fortfarande lever vi med marginella energitillskott som vi exempelvis får från biobränslen. Ännu mer marginella tillskott kan skapas genom att man utnyttjar alternativa energikällor, t.ex. vindkraft och solenergi. Låt oss återkomma till det!

Som vi i Ny demokrati ser på energifrågan i nuläget finns det bara två alternativ för att få en ökad och säker elproduktion som inte bidrar till ytterligare miljöskadliga utsläpp, Lennart Daléus, nämligen vattenkraft och kärnkraft.

Utbyggnaden av vattenkraften ser vi som realistisk, även om det finns intressanta lösningar som skulle kunna ge betydande energitillskott utan att det skulle bli tal om någon miljöförstöring. Då återstår en utveckling eller utbyggnad av kärnkraften. Med den nya teknik som är under framtagande och som alltmer närmar sig en praktisk tillämpning utgör avfallshantering ingen problem ur säkerhetssynpunkt. Med tanke på ett årtal som år 2010 har vi också litet tid på oss, men redan nu finns det dokumentation som talar för att problemet med avfallshandling med säkerhet kommer att vara löst vid den tidpunkten.

Jag talar om transmutationsmetoden. Den är en möjlig lösning. Den innebär att nedbrytningen av den radioaktiva strålningen förkortas från kanske 100 000 år till en mansålder. Jag tyckte mig häromdagen höra att man i Japan håller på att få fram en ny typ av kärnreaktorer och kraftverk som har en inbyggd nedbrytning av avfallet.

Med denna kärnkraftstekniska utveckling som bakgrund vore det, enligt vår uppfattning, helt fel att i dag binda upp sig för en utveckling år 2010. Tyngst väger ändå ekonomin i sammanhanget. Det uttalade inte Lennart Daléus någon tanke om. Visste ni att en fortsatt användning av kärnkraft

efter år 2010 skulle innebära en produktion av elenergi till halva kostnaden jämfört med dagens redan låga kostnader? Visste ni att kärnkraftverken år 2010 kanske representerar ett värde på i runda tal 180 miljarder? Dessa pengar skulle vi alltså mer eller mindre kasta bort.

Mot denna bakgrund förefaller det vara helt vansinnigt att i dag bestämma om en avveckling år 2010.

Herr talman! Vad som oroar mig är den negativa inställningen till att tänka på kärnkraft i positiva termer. Vi har i dag en lag om kärnteknisk utveckling som förbjuder verksamhet som kan syfta till eller främja uppförande av nya kärnkraftverk i Sverige. Naturligtvis påverkar det utvecklingen av vår tekniska know-how i fråga om kärnkraft, vilken vi faktiskt framgångsrikt har byggt upp som en svensk exportvara.

Den tekniska utvecklingen av kärnkraftsteknologin och avfallshanteringen, den ökade insikten om kärnkraftens betydelse för en renare miljö, för vår ekonomi och för sysselsättningen inom industrin talar för en omvärdering av tidigare energiöverenskommelser. Det är faktiskt dags att förankra en ny kärnkraftspolitik hos det svenska folket. Det är dags att genomföra en rådgivande folkomröstning om den framtida kärnkraftsutvecklingen i Sverige. Det föreslår vi.

I morse var det faktiskt ett program i TV där en icke okänd och relativt tung socialdemokrat, Anders Ferm, pläderade för att världen inte kan leva utan kärnkraft. Han sade att kärnkraften, med hänsyn till vår miljö och till utvecklingen i tredje världen, måste vara en förutsättning i framtiden. Han var också inne på att det skulle vara en folkomröstning. Det var 15 år sedan man tog ställning till den här problematiken. Han tyckte att det var dags att ta upp den igen. Det var ett intressant inlägg i debatten.

Jag skall nu säga några ord om vindkraften – följetongen i våra energidebatter. En fortsatt satsning och – ännu värre – en utbyggnad av vindkraften ter sig för oss i Ny demokrati som ett spel för gallerierna. Det finns politiska poäng att hämta i det sammanhanget. NUTEK konstaterar krasst i en rapport att det investeringsstöd om ca 50 miljoner kronor per år som går till vindkraftverk inte utnyttjas. Man föreslår en överföring av medel till forskning och utveckling. NUTEK konstaterar att stödet har utbetalats till ca 70 vindkraftverk, motsvarande en elproduktion på – lyssna! – 0,035 TWh/år. Sveriges totala elproduktion under år 1993 uppgick till ca 140 TWh. Detta belyser orimligheten i att fortsättningsvis satsa på vindkraften. I realiteten skulle man kanske behöva 20 000 vindkraftverk för att ersätta ett kärnkraftverk. Vad skulle det innebära ur miljöförstöringssynpunkt?

Ny demokrati motionerar därför om en indragning av detta investeringsstöd till vindkraftverk med 45 miljoner.

I samband med utskottsdiskussionen om avregleringen av elmarknaden har det från flera partier framkommit att det finns behov av att genomföra en fördjupad allmän utredning av Sveriges energibehov. Detta skulle vara en uppföljning av 1991 års energiöverenskommelse.

Vi i Ny demokrati utgår från att direktiven för den föreslagna parlamentariska energikommissionen även inkluderar en förutsättningslös bedömning av kärnkraftens framtid. Vi biträder också utskottsmajoritetens yrkande om

tillsättande av denna parlamentariska kommission enligt mom. 1. I övrigt yrkar jag bifall till våra reservationer 2, 4, 5 och 6.

Jag har redan nämnt några reflexioner med anledning av Lennart Daléus väl omvittnade inställning i dessa frågor. Han talar ibland om verkligheten. Verkligheten består av reaktorhaverier, avfall och kärnvapenspridning. Det är hans tunga argument. Därför finner han att kärnkraften är oacceptabel.

Detta är förvisso oroande frågor som man skall arbeta med, men att i ett sådant här läge lagstifta om och låsa sig för en avveckling år 2010 förefaller mig vara en strutspolitik.

Anf. 8 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Bengt Dalströms teknikoptimism inskränker sig uppenbart till att gälla just kärnkraften. På kärnkraftsområdet kommer allting att lösa sig i en framtid. Nu finns det visserligen ingen lösning på avfallsproblemet, men det kommer att ordna sig i framtiden.

I detta fall kan jag likna Bengt Dalströms resonemang med att man ger sig i väg över Atlanten för att nå Amerika i ett flygplan med en halvfull tank. Man hoppas på att man på halva vägen skall hitta en lösning som gör att man har bränsle för resten av resan.

Man kan inte resonera på detta sätt kring problemet med avfallshanteringen. Det problemet är inte löst. Det är någonting som talar negativt för kärnkraften.

Jag förstår inte varför teknikoptimismen inte finns med när det gäller de andra energikällorna. När Bengt Dalström talar om vindkraften är det bara mörker och elände, och de andra energikällorna kommer inte att kunna ge någonting. Enda lösningen är vattenkraften och kärnkraften, och uppenbarligen inte bara för oss, herr talman. På ett fullständigt oansvarigt sätt talar Bengt Dalström om att detta också är lösningen för tredje världen.

Hur skulle tredje världen inom någon rimlig, överskådlig tid kunna skaffa sig en infrastruktur, som det heter, och allt detta andra som behövs om man ens hjälpligt skall kunna hanka sig fram med kärnkraften som en del i ett energisystem?

Naturligtvis är inte det en väg att gå. Naturligtvis måste det vi kallar tredje världen få hjälp med energiteknik och energikutveckling som bäst passar deras förutsättningar och utveckling. Det borde vi också låta vara gällande för Sverige.

Mest förvånande, herr talman, är Bengt Dalströms tvärsäkra inledning om att vattenkraften och kärnkraften är såväl miljövänliga som ekonomiska. Jag skulle mycket uppskatta om det gick att få några som helst grunder redovisade av Bengt Dalström för kärnkraftens förträffliga ekonomi och kanske också få honom att något fundera och filosofera över hur mycket av sina riskkostnader som kärnkraften i dag bär. Kanske Bengt Dalström är litet oroad över att vi har en särskild lagstiftning i Sverige, som gör ett kraftfullt ingrepp i marknadsekonomin genom att undanta kärnkraften från det fulla ekonomiska ansvaret.

Men jag förstår, herr talman, att mycket av de argument som Bengt Dalström ändå förhållandevis rättframt redovisade kanske i själva verket också

är sådana som tidigare talare här i dag lutar sig mot och gärna ser förekomma i den här debatten. Det tycker jag också är litet trist, herr talman.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Energipolitik

Anf. 9 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Herr talman! Det är alltid intressant att debattera med en sådan trevlig ledamot som Lennart Daléus, synd bara att han har sådana synpunkter som han har.

Jag måste bemöta hans försök till liknelse om att detta med vad jag sagt om kärnkraften år 2010 är att jämföra med att sätta sig i ett flygplan som är halvtankat och fara i väg över Atlanten och hoppas att det skall ordna sig. Jag tycker det är litet skillnad på tio timmar och femton år. Den liknelsen köper jag inte riktigt.

Lennart Daléus reflekterar över mina tankegångar om kärnkraftens betydelse för att främja tredje världens utveckling med en ren miljö. Han säger att det ju finns en massa andra alternativ. Varför är man så enveten kring kärnkraften då det finns så många andra lösningar?

Ge mig de andra lösningarna! Ge mig förslag till sådana lösningar som alternativ! Vad kan ge den energi som kärnkraften gör? I Sydostasien är ungefär 20 kärnkraftverk i produktion och under uppbyggnad. Där har man insett nödvändigheten av att använda kärnkraften.

Lennart Daléus och jag vet att det finns 430 kärnkraftverk i gång i dag, för att vara någorlunda exakt.

Den utveckling vi diskuterar här i dag är vi faktiskt relativt ensamma om. Runt om oss utnyttjar man kärnkraften mer och mer och man producerar el. Kanske läggs kärnkraftverk ned i ett land, men då köper det landet el från ett annat land, och den elen är producerad i ett kärnkraftverk.

En konkret fråga: Vad finns det för alternativa energilösningar som man kan applicera på tredje världens problem när det gäller energiförsörjningen? Det vore intressant att höra någonting om detta.

Jag skulle filosofera runt kostnaderna, men det kanske inte är rätt tid att göra det här i kammaren. För mig är siffror som olika lobbyister håller Lennart Daléus och mig med rätt talande. Jag fick tag i en siffra innan jag kom in här. Den är visserligen två år gammal. Där konstateras vad ny elproduktion kostar. Vattenkraften kostar 20–30 öre, kärnkraften kanske 40 öre, medan vi har torvkostnader på 40–60 öre.

Anf. 10 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! För ordningens skulle kanske bör sägas att jag inte debatterar för att vara till glädje för Bengt Dalström, även om jag uppskattar hans resonemang.

Bengt Dalström säger att det är 430 reaktorer i drift. Det kanske är för mycket sagt, herr talman, att de är i gång. Ett stort antal av dem står faktiskt stilla av flera välgörande skäl – de fungerar helt enkelt inte.

Det är inte heller riktigt sant att det sker en utbyggnad som innebär mer och mer kärnkraft i världen, som Bengt Dalström säger. I Sydostasien, som Bengt Dalström tar som exempel, är det endast ett land som ägnar sig åt expansion på det här området, nämligen Sydkorea. Sydkorea står i själva

verket för den samlade västvärldens export av reaktorteknologi de senaste tio åren. Talet om expansion är kanske litet förhastat.

I Europa är det bara Frankrike som ägnar sig åt någonting som kan likna en kärnkraftsutbyggnad. Det sker med stor försiktighet och stor vanda, bl.a. därför att floderna i Frankrike inte klarar av kylningen, om vi förkortar resonemanget.

Det kanske kan glädja i debatten att andra länder i EU, t.ex. Italien, har avvecklat all sin kärnkraft, därför att man vill bli av med den. Det glömmar vi ofta.

Inte är det så att kärnkraften i dag upplevs som någon lösning på stora energifrågor, allra minst i tredje världen. Självklart, herr talman, sker ingen expansion av kärnkraft i tredje världen, verkligen inte!

Där har man, inte minst i spåren av den debatt som fördes inför och under Rio-konferensen, förstått innebörden av begreppen hållbar utveckling, detta att satsa på energikällor som är miljöriktiga och uthålliga, med de egna ländernas förutsättningar.

Jag behöver inte peka på den starka utveckling som sker av solenergens utnyttjande och biobränsleutnyttjandet just i tredje världen, som en självklar del av energiförsörjningen i tredje världen. De utvecklas nu på ett mycket positivt sätt.

Jag förstår, herr talman, att Bengt Dalström inte vill diskutera kärnkraftens kostnader. De börjar bli mer och mer uppenbara inte minst för de ekonomibegripande kraftföretagen i USA, som lämnar kärnkraften och i stället gör om sig till energitjänstföretag och ser till att hålla nere energiförbrukningen därför att kärnkraften är en död energikälla.

Jag fick inte någon redovisning och diskussion av de ingrepp som gjorts i den svenska marknadsekonomin till förmån för kärnkraften. Jag förstår varför, herr talman.

Anf. 11 BENGT DALSTRÖM (nyd) replik:

Herr talman! Lennart Daléus svar på min fråga om alternativa lösningar till kärnkraften, var det utnyttjande av biobränsle och solenergi? Hur dokumenterat är detta? Vad kan det innebära? Är det inte ännu fråga om marginella tillskott? Finns det något land som Lennart Daléus kan luta sig mot som har genomfört detta eller har under genomförande stora program där man lyfter ut kärnkraften och tar in en annan lösning? Eller är det en ideologisk grundsyn som han för fram hela tiden?

Anf. 12 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag vill klara av det formella först. Jag yrkar bifall till reservation 1, som handlar om lagstiftning om kärnkraftsavveckling senast år 2010, avgiven av Centerpartiet och kds. Jag yrkar också bifall till reservation 3, som handlar om vissa enskilda kärnkraftsreaktorer, avgiven av Centerpartiet. Slutligen vill jag yrka bifall till min egen meningsyttring under mom. 1, som handlar om omställningen av energisystemet, under mom. 15, som handlar om vindkraften och under mom. 26 som handlar om främjande av biobränslebaserad kraftvärmeproduktion. I min meningsyttring finns det ett antal andra moment som berör andra frågor, internationella frågor och frå-

gor om satsning på andra energikällor. Jag står givetvis bakom de åsikter som förs fram där, men för att förenkla kammarens arbete avstår jag från att yrka bifall till dem för att slippa votera om dem.

Betänkandet heter Energipolitik. Så brukar dessa betänkanden som kommer årligen heta. Av någon anledning blir det alltid diskussion om kärnkraften och kärnkraftens avveckling, åtminstone till 90 till 95 %. Man kan tycka det är konstigt. Men jag tror att det är väl motiverat, och jag kommer inte att avvika från det. Kärnkraften i Sverige och problemen med avvecklingen av kärnkraften i Sverige är en av energipolitikens grundbult. Det är först när vi har hittat bra sätt att hantera avvecklingsfrågorna som vi kan få verklig fart på teknikutvecklingen och introduktionen av de alternativa energislagena.

Kärnkraftsavvecklingen är också ett slags grundbult för utvecklingen av den moderna svenska produktionen, både för industriproduktion och för tjänsteproduktion. Så länge kärnkraften finns kvar som en möjlighet, dvs. så länge det inte finns ett bra hållbart beslut om kärnkraftsavvecklingen, kommer drömmarna om kärnkraft att finnas i industrin, förmedlade av industrins påtryckargrupper som exempelvis fackliga organisationer, via politiker till riksdagen. Givetvis kommer detta också att ske via den offentliga debatten.

Så länge dessa drömmar finns kvar kommer man att vara motvillig till satsningar på teknikutveckling och på nya produktionsmetoder som möter framtidens krav, produktionsmetoder som är energisnåla och som innebär att man inte betraktar energin som en nästan fri tillgång, produktionsmetoder som är materialsnåla och som därför också är skonsamma för miljön och därmed hållbara.

Det är rätt naturligt att företagsledare, ägare till produktionsmedel, är kortsiktiga och kortsynta. De har tryck på sig att få det hela att gå runt och att få så mycket avkastning på insatt kapital som möjligt. De har också en motvilja mot osäkra investeringar.

Däremot anser jag att det är politikernas, dvs. vår, uppgift att se litet längre. Vi måste skapa regler som håller framöver. Vi måste ge sådana besked att de tunga aktörerna förstår att vi menar allvar. Svenska politiker och svenska politiska partier har varit dåliga på det. Min kritik riktar sig främst mot de partier som vann, som Lennart Daléus sade i sitt anförande, folkomröstningen om kärnkraftens utbyggnad och avveckling. De hållbara lösningarna har inte kunnat presterats. Man har inte hållit fast vid sina ställningstaganden utan ändrat dem flera gånger på vägen från 1980 fram till 1994. Ställningstagandena har ändrats på grund av yttre omständigheter och på grund av maktförskjutningar mellan olika intressegrupper och fraktioner inom partier.

Det vi nu ser av socialdemokraternas hantering av avvecklingsfrågan är ett uttryck för en förskjutning av makten, tonvikten, inom det socialdemokratiska partiet, från de miljövänliga grupperna, de framtidsinriktade grupperna, till de mer traditionalistiska industrigrupperna, industrifacken – man skulle kunna säga till de mer konservativa grupperna. Det är illa.

Det är också illavarslande när Birgitta Johansson så oreflekterat talar om att återupprätta Sverige som en industrination. Hon utgår från det magiska

talet 20 % av arbetskraften, som man använder som definition på en industrination. Det faktum att Sverige hamnat under detta tal tar hon som ett tecken på att det är något galet med utvecklingen i Sverige.

Det är förvisso mycket galet med utvecklingen i Sverige. Men att Sverige hamnat under denna gräns kan också vara ett tecken på att Sverige är på väg in i en ny typ av samhälle, som är mer en blandning av ett industri- och tjänstesamhälle, och som är på väg mot ett s.k. kunskapssamhälle. En fram-synt energipolitik som leder till avveckling av kärnkraften kan då vara ett hjälpmedel på vägen.

Varför kommer inte alternativen fram? Sedan 1980 har det satsats oerhört mycket pengar på energiforskningen. Det finns många som säger att det har satsats alltför mycket pengar på den. Den har utretts fram och tillbaka. Varför händer det då inte någonting?

Bakgrunden är den, att vi introducerade en kärnkraftsel som var starkt subventionerad. Vi tvingade in elen på marknaden genom att subventionera priset. Vi håller fast vid det låga priset på kärnkraftsel genom att industrin inte bär sina kostnader. Det är framför allt när vi diskuterar försäkringsfrågorna som den stora tydliga subventionen av kärnkraftselen och kärnkraftsproduktionen framträder. Det är en statsunderstödd energikälla, och varan har forcerats in på marknaden. I dag har vi dessutom en marknad med ett stort överskott av denna billiga nytthet, nämligen elen.

Jag har svårt att förstå dem som säger att de inte begriper att det inte kommer in alternativ och att man inte bygger nya anläggningar. Men det finns inga anläggningar i dag som kan konkurrera med denna starkt subventionerade elkälla. Det är möjligt att sådana kan åstadkommas med en marknad i balans men definitivt inte när vi har en marknad med detta stora överskott. Det finns, som jag sade tidigare, en bristande trovärdighet i avvecklingsbeslutet. Det har framför allt uttryckts av Karl-Axel Edin på Kraftsam Service AB och Göran Ahlström på Sydkraft AB. De säger att de inte tror på någon avveckling och att de inte rättar sig efter riksdagsuttalanden. De säger att de rättar sig efter lagar.

Man kan säga att kraftindustrin har beställt lagstiftning på detta område av Sveriges riksdag, så att den vet vad den har att rätta sig efter och hur energipolitiken skall komma att se ut framöver.

Jag tycker att det är vår skyldighet att gå dem till mötes i denna begäran och att utforma en avvecklingslag eller kärntekniklag. Det skall stå klart vad en överväldigande majoritet av Sveriges riksdag står bakom, nämligen att det skall vara bommat och stängt på kärnkraftsverken år 2010. Så länge vi tricksar med utredningar, sidofrågor, kommissioner, årtal osv., så länge kommer vi att understödja alla de krafter som vill undergräva folkomröstningsresultatet. Folkomröstningsresultatet är på något vis också strategiskt. Vi står inför en ny folkomröstning där man i buskdebatten ifrågasätter hur politiker kommer att hantera detta. Det skulle vara förödande att ge dem vatten på sin kvarn genom att skapa ytterligare oklarhet kring folkomröstningen om kärnkraften, som sedan sprider sig över på omröstningen om EU-medlemskap.

Det är vår skyldighet att skapa den klarhet som behövs och att göra det

på enklast möjliga sätt. Det enklast möjligaste sättet är att stifta en lag om kärnkraftsavveckling.

Jag vill fråga Birgitta Johansson och socialdemokraterna hur ni tar ert ansvar i frågan. Ni är centrala för den moderna opinionen, dvs. de som vill ha en förnyelse i svenskt näringsliv, de som samtidigt är miljömedvetna och de som fortfarande tror på politiker och att landet skall styras med lag.

Jag tycker att ni är ovarsamma i fråga om denna nya kommission, genom att koppla ihop elmarknadsfrågor med de centrala strategiska frågorna och antyda möjligheter till en byteshandel. Jag tror att förutsättningarna för en framtida politisk utveckling i Sverige skulle må bra av tydligare markeringar från socialdemokratin i miljövänlig och energisnål riktning. Det skulle underlätta överenskommelser åt vänster, åt centern och framför allt ge svensk industri och företagsamhet nya konkurrensmöjligheter att bättre möta alla de utmaningar som vi står inför i framtiden.

Några ord om Lennart Daléus och Centern. Trots att jag instämmer i det mesta av vad Lennart Daléus har sagt, tycker jag att det är litet egendomligt att det är just i upptakten av en valrörelse som dessa frågor blir så oerhört viktiga för Centerpartiet. Vi har känt till detta om lagstiftning ända sedan 1991, strax efter det att riksdagen hade fattat beslut om energiöverenskommelsen. Jag tycker att det skulle vara klädsamt om Centern med samma kraft inom eller utanför regeringen skulle driva dessa lagstiftningsfrågor. Centern kan driva frågor med kraft inom regeringen så att det syns i den offentliga debatten. Det har ni visat i ert agerande i samband med hanteringen av frågan om Öresundsbron.

Varför har ni varit så tysta ända tills nu, Lennart Daléus?

Anf. 13 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Rolf Nilson tog upp en fråga jag berörde i mitt inledningsanförande om OECD-statistiken. Det är alldeles riktigt att Sverige som industrination har börjat hamna utanför statistiken. Därför är det viktigt att vi återupprättar Sverige som industrination. Men jag vill inte att det förtar det samhälle som jag också vill skall växa fram kring tjänstesektorn, informationsteknologin osv. Men oavsett vad vi kommer att arbeta med i framtiden vet jag att vi kommer att behöva energi.

Jag pekade i mitt inledningsanförande på att vi har sedan länge en balans på den energi som används i Sverige. Den har varit konstant trots industriuppgångar, industrinedgångar, större bostadsytor och lokalytor. Vi skall ändå ha energi i framtiden. Det är viktigt att vi har säker energi och att vi har tillgång till energi. Vi måste alltså ha långsiktiga fasta spelregler kring hur vi skall hantera energin. Det är mot den bakgrunden som vi år 1990 diskuterade med de borgerliga partierna om att hitta lösningar som gjorde att det var möjligt att ta fram ekonomiska och miljömässiga alternativ. År 1991 fattades därför ett beslut.

Efter år 1991 har vi inte haft regeringsansvaret. Det är bara att beklaga att de som har haft regeringsansvaret inte har fullföljt den ambition som fanns. Vi kan råda bot på det i samband med höstens val. Jag utgår från att vi med kraft kommer att driva frågorna för att ersätta och ta kärnkraftsverk

ur drift i en sådan takt som gör det möjligt att industrin och alla andra vet vilka fasta spelregler som gäller.

Anf. 14 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i att det är önskvärt att Sverige utvecklas som industrination. Men det farliga med Birgitta Johanssons resonemang och Socialdemokraternas agerande i denna fråga är att de håller liv i illusionen att svensk basindustri skall kunna leva vidare med extremt låga elpriser och en fri tillgång på el.

Även om kärnkraften kommer att finnas kvar ett tag framöver, kommer denna situation inte att hålla om svensk energisektor utsätts för internationell konkurrens. Då blir det en prisutjämning eftersom priserna i vår omvärld ligger bra mycket högre än de vi har här. Jag tycker att det är bättre att lugnt, sansat och i ordnade former vänja sig och ställa om produktionen för att möta de nya villkoren.

Birgitta Johansson talar om energi i allmänhet. Jag tycker att man måste särbehandla kärnkraften. Det är fråga om el, och det är fråga om hälften av vår elkonsumention – kanske en fjärdedel av den totala konsumtionen av energi. Vi vet i dag ungefär vad som kan ersättas. Vi vet att det finns en marginal, eftersom det finns ett överskott motsvarande produktionen från två kärnkraftverk. Vi vet att det finns en potential för effektivisering och besparing. Vi vet att biobränsle är ett mycket lovande material. Det finns anläggningar, och med en skjuts in på marknaden kan vi förutse en snabb utveckling av tekniken. Vi vet att vind kommer att ge ett litet, men dock värdefullt, bidrag till elförsörjning. Vidare finns det en del andra saker som kommer litet längre fram.

Det fanns bra saker i energiöverenskommelsen. Men jag vet inte om den lever fortfarande eller har dött. NUTEK, som har expertisen, skulle regelbundet redovisa utvecklingen. Sedan skulle politiker föreslå åtgärder för att gå vidare. Nu får åtminstone jag intrycket att Socialdemokraterna vill lyfta undan frågorna från NUTEK och lägga dem på en kommission, visserligen med en uppsättning sakkunniga men utan den tradition och ram som NUTEK innebär.

Anf. 15 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! NUTEK är ett organ som vi socialdemokrater har slagit vakt om vid upprepade tillfällen under den period som vi har haft en borgerlig regering. Jag tycker att det är viktigt att NUTEK även i framtiden har till uppgift att samla in nya rön kring energin.

Rolf L Nilson sade att vi har en märklig syn på industrin och basnäringen. Men jag tror att det är viktigt att basindustrin och dess delar står för en stor export så att vårt samhälle kan bli ännu bättre, förutsatt att vi får balans i vår ekonomi. Men som jag påpekade i mitt inledningsanförande är det viktigt att man kan sälja högförädlade varor, och det är på den nivån som vi behöver energi.

Men oavsett hur vi räknar – elen ligger t.ex. på 140 TWh, varav hälften kommer från kärnkraftverken – så skall den energin ersättas. Det kommer att kosta pengar, och någon gång måste vi bestämma oss för hur vi skall agera

vad gäller dessa pengar genom olika insatser, uppoffringar och långsiktiga politiska beslut. Därför välkomnar jag en energikommission.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Energipolitik

Anf. 16 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! I basen har vi 50 % av eltillgången i form av billig vattenkraft, Birgitta Johansson. Den kommer att finnas kvar, och den kommer rimligtvis att serva basindustrin i första hand, om vi gör bedömningen att de industrierna utgör de mest angelägna "kunderna".

Men genom att lägga över frågan på seriöst jobbande kommissioner gör man enligt min bedömning en tidsförlust. Det börjar bli knappt om tid. Vi har ett avvecklingsdatum satt till 2010 och tolv reaktorer. Vi har alltså 15 år på oss, vilket innebär att vi i genomsnitt behöver plocka ut en reaktor om året för att klara av den avvecklingen.

Jag vill ha en ordnad avveckling. Jag tror att alla vill det. Att då tappa ett par år, även om det är genom konstruktivt utredningsarbete, blir en tung börda att bära. Det kommer blåsa under argumenten för att det inte går att hålla tidpunkten 2010. Jag skulle kunna stå ut med det om vi hade startat avvecklingen och hade en lagstiftning som garanterade avveckling. Då skulle jag kunna stå ut med 2012 eller 2015.

Men i stället ifrågasätts hela projektet. Det befinner sig ständigt under attack. Starka, mäktiga och kortsynta krafter vill ifrågasätta beslutet om avveckling. Vi kan hamna i en situation där vi tvingas avveckla utan att ha resurser, och jag vill inte hamna i en sådan situation utan att ha bra på fötterna.

Det finns faktiskt något nytt i rapporteringen i budgetpropositionen, vilket jag kanske borde ha tagit upp i mitt anförande. Det är att man börjar ifrågasätta kärnkraftens tillförlitlighet, dvs. kärnkraftverkens förmåga att på ett säkert sätt leverera el.

Regeringen sätter ett frågetecken för detta. Har vi sett ett trendbrott? Kärnkraftverken har levererat el väldigt bra fram tills nu, men sedan sommaren 1992 har vi inte någon gång haft samtliga aggregat i gång. Nu står ett par stycken stilla. Jag vet inte om Barsebäcksaggregaten nu är på eller av. Det är ungefär som med Enköpingsåget: ibland står det och ibland går det.

Anf. 17 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att invända mot Rolf L Nilsons beskrivning av den förtrostan som människor skulle ha på Socialdemokraternas engagemang i denna fråga och hans beskrivning av den betydelse detta skulle ha.

Jag erinrar mig den beskrivning som Tage Danielsson, som ju dog alldeles för tidigt, gjorde av Socialdemokraternas hantering av folkomröstningen då. Han pekade mycket riktigt på en formidabel uppvisning i folkförakt från deras sida.

Anf. 18 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Rolf L Nilson.

Anf. 19 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Jag har svårt att se att Rolf Nilsons nya karakteristik av det engagemanget är berättigad.

En annan fråga är Centerns roll i regeringsarbetet jämfört med vårt agerande i kärnkraftsfrågan, som det gäller här.

Rolf Nilson vet att vi på olika sätt försöker att i regeringen driva våra synpunkter med kraft, bl.a. i miljö- och energifrågorna. Det kom ju till uttryck i hanteringen av det som kallas Dennispaketet, Öresundsbron och naturligtvis också kärnkraften.

Vi hymlar inte med att det finns delade meningar i regeringen i den här frågan. Men självfallet har Centerns företrädare i regeringen fört en energidiskussion, även om det naturligtvis inte i alla delar har blivit offentligt.

När våra tunga krav och viktiga synpunkter inte når fram regeringsvägen kan naturligtvis ett agerande i riksdagen eller folkomröstning i olika frågor vara ett sätt att slita den typ av tvister där partier som samarbetar på olika sätt har uppfattningar som går på tvärs med varandra.

Den vägen har vi alltså valt. Det är inte onaturligt att det sker mot slutet av en mandatperiod, när alla andra vägar och sätt att agera har prövats. Nu har vi en situation då vi vill att riksdagen skall pröva denna fråga och ta ställning. Vi vill göra vad vi kan. Sedan är ansvaret riksdagens.

Anf. 20 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Om Centern, Vänsterpartiet och kds skulle besluta om kärnkraftsavvecklingen tror jag att vi skulle kunna hantera det. Men jag är tillräckligt mycket av politisk realist och jag har följt frågan så länge att min bedömning är att Socialdemokraterna är centrala. Men kan säga att de hela tiden har satt dagordningen för hur frågan skall hanteras.

Jag ser mycket positivt på det miljöengagemang som finns inom stora delar av socialdemokratin, och jag vill gärna att det får större genomslag i deras politik. Nu kom jag in på sidospåret igen, men jag var tvungen att kommentera detta.

Jag tror att det hade varit bättre för Centerpartiet att reagera snabbt på frågan om lagstiftning för att undvika en skendebatt om att kärnkraftsomröstningsfrågan görs till en valfråga – eventuellt ett ben som regeringspartierna har gett Centerpartiet för att de skall kunna driva någonting i valrörelsen.

Om jag har förstått det rätt har ni fått tillåtelse av era kamrater att frondera i denna fråga.

Anf. 21 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Till att börja med kan jag konstatera att Rolf Nilson ger en vrågbild av benutdelningen i regeringen. Det går kanske ändå inte riktigt till på det sättet.

Jag vågar tydligen av praktiska skäl, herr talman, inte kommentera vissa delar av det som Rolf Nilson sade i sin replik alldeles nyss. Jag får inskränka mig till att säga att det är klart att vi gärna prövade andra vägar. Inte sant? Det tog sig bl.a. uttryck i näringsutskottets bedömning för några år sedan, nämligen att det som riksdagen sade i dessa frågor var att betrakta som lag. Det är därefter som de direkta uttalandena från kraftindustrins aktörer – inte minst de som Rolf L Nilson nämnde tidigare – och de mest markanta uttalandena från andra partiers företrädare har förekommit. Närmast med förakt

har man sagt att man inte bryr sig om detta förrän det finns en lagstiftning. Jag instämmer gärna i Rolf L Nilsons resonemang i den delen, dvs. att aktörerna nu har klargjort detta, att de längtar efter en lagstiftning. Svaret till dem bör då bli: Be om en lagstiftning! Det vore närmast obegripligt om riksdagen inte skulle vilja tillmötesgå deras begäran.

Prot. 1993/94:111

26 maj 1994

Energipolitik

Anf. 22 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten eller blåsa upp motsättningar mellan mig och Lennart Daléus som inte finns bara för att få tillfälle att debattera. Synen på socialdemokratin kan vi ta upp utanför kammaren.

Anf. 23 ROLAND LÉBEN (kds):

Herr talman! För oss kristdemokrater är detta en stor och viktig dag. En bred majoritet har ställt sig bakom vårt krav på en energikommission. Mindre glädjande är att vi inte lyckats få majoritet för att förbjuda kärnkraft efter år 2010. Jag vill därför redan här yrka bifall till reservation 1. I övrigt ställer jag mig bakom utskottsmajoritetens skrivning.

Energipolitiken tillhör de frågor som engagerat oss inom kds under många år, även om vi för den breda allmänheten är mest kända för s.k. mjuka frågor, som familjepolitik, vård och omsorg, etik i samhällslivet m.m.

Vi kunde för snart en vecka sedan glädja oss åt en stor framgång – efter många års tröget arbete – när vårdnadsbidraget godkändes av riksdagen.

Det betänkande vi nu behandlar innehåller, som redan nämnts, förslag om ett tillkännagivande, där regeringen uppmanas att snarast tillsätta en parlamentarisk energikommission. Det är en mycket stor och viktig framgång för oss kristdemokrater.

Det är ingen väl bevarad hemlighet att kds i regeringsarbetet inte lyckats övertyga övriga regeringspartier om behovet av en energikommission. Den saken har diskuterats i olika fora. Det kan inte vara särskilt anmärkningsvärt att här nämna att vi inte inom regeringskretsen lyckades nå enighet kring tillsättandet av en energikommission. Det var också därför vi bestämde oss för att lyfta frågan till riksdagen. Det är helt i linje med andan i energiöverenskommelsen att se till att en konstruktiv och långsiktig energipolitik får vila på en blocköverskridande majoritet. För den investeringstunga energiproduktionen och den energiberoende industrin är en långsiktig energipolitik viktig.

När vi skrev vår energipolitiska motion, och begärde att riksdagen skulle besluta om en parlamentarisk energikommission, var vi medvetna om att även Socialdemokraterna hade samma önskemål. Socialdemokraternas främsta motiv till att kräva en energikommission hade möjligen mera med turerna kring elmarknadslagstiftningen att göra. Det finns ändå inom socialdemokratin – även om bilden är splittrad – en vilja att hitta en framkomlig väg till omställning av energisystemet.

I långa stycken är jag överens med Birgitta Johansson m.fl. om vikten av stabil energiförsörjning för svensk industri. Vår motion var en utsträckt hand, och den togs av alla när man insåg att vi menade konstruktivt allvar och att vi var beredda att göra gemensam sak med Socialdemokraterna om det här kravet.

Energifrågorna måste lyftas över blockpolitiken om vi skall ha en chans att i alla händelser ta några viktiga steg i rätt riktning. Med rätt riktning menar jag att energipolitiken skall inriktas på kärnkraftsavveckling och omställning till förnybara energislag.

På sidan 15 i betänkandet visas siffror på energi- och elproduktionens utveckling i Sverige från 1970 och framåt. Siffrorna återspeglar ett känt faktum, nämligen att den förda politiken har lett till att elkonsumenterna drivits upp. Utbyggnaden av kärnkraften och den mycket stora satsningen på eluppvärmda hus under 1970-talet går hand i hand.

Nu tänker säkert vän av ordning, att om elproduktionen inte ökat i denna omfattning skulle olje- och kolanvändningen ha ökat i stället. Det antagandet förutsätter att inga satsningar alls i det läget skulle ha gjorts på alternativa energikällor. Vi vet trots allt att vi har en mycket stor potential enbart inom biobränslesektorn. Den motsvarar ca 200 TWh. Det är en energikälla som klarar koldioxidmålet. Utöver detta finns en stor mängd andra betydande möjligheter, som har fått stå tillbaka under den här tiden då det har förts en felaktig energipolitik.

Det är ställt utom allt tvivel att det vägval som skedde under 1970-talet har lett till att vi nu under en lång följd av år har en energibalans och en mix av energislag som försvårat omställning till förnybar och miljö- och människovänlig energi.

Kds engagerade sig under 1970-talet i kampen emot kärnkraften och för satsningar på förnybar energi. Vår nuvarande kommunikationsminister, Mats Odell, var vice ordförande för linje 3 i folkomröstningen om kärnkraften.

Vi kan i dag konstatera att 1980-talet är något av ett förlorat årtionde i fråga om omställningen av energisystemet. Det stora elöverskottet har medverkat till ett slags energins moment 22. Det har funnits en hel del idéer och innovationer, men incitamenten för utveckling och marknadsföring av nya tekniker och innovationer har inte varit tillräckligt starka.

Herr talman! Kds anslöt sig till energiöverenskommelsen 1991. Vi kunde naturligtvis inte blunda för det försummade 80-talet, och vi ville tro att en balanserad omställning nu skulle påbörjas. Nu visar det sig allteftersom tiden går att så inte blev fallet. Det kan vi inte stillatigande acceptera.

Under det senaste året har jag känt en växande otålighet i fråga om energipolitiken. Behovet av brett samförstånd med blocköverskridande beslut är stort, för att inte säga akut.

Den energikommission som skall tillsättas har en hel del att ta tag i. Den får inte bli ett slags utredning i raden av utredningar. Riksdagen måste slå vakt om sin trovärdighet, och de tankar och idéer som finns måste få en seriös prövning inom ramen för kommissionens arbete.

Kommissionen blir ett test på partiernas förmåga att förutsättningslöst våga pröva tankar och förslag som man i den politiska debatten inte vågat eller kunnat samtala om.

Vi kristdemokrater förutsätter att balansprincipen kommer att få en seriös prövning i kommissionens arbete. Inom EU pågår ett arbete med att ta fram EG-direktiv för balansprincipen. Det finns gott om erfarenheter att hämta från USA beträffande tillämpningen av balansprincipen. Modifierade för-

slag finns i England, Danmark och Norge. Vi har förslag i den riktningen som måste få en grundlig genomlysning. Om inte sådana analyser genomförs kommer arbetet att visa sig vara en politiskt-taktisk kuliss, som enbart drar ner förtroendet för politiken. Vi måste tillsammans se till att så inte sker.

Vi har i vår reservation påpekat vikten av en lag om förbud mot kärnkraft efter år 2010. Detta har diskuterats i de tidigare replikskiftena. Jag vill påstå, att om vi skulle fatta beslut om denna förbudslag undanröjer det inte behovet av en energikommission – tvärtom. Då finns det ännu fler och starkare motiv för att ta tag i de här frågorna i en kommission.

Det är beklagligt att det inte visat sig vara möjligt att samla riksdagen kring ett sådant beslut. Vi hör ofta att företrädare för olika partier pekar på Californiens stränga lagstiftning i fråga om utsläpp som exempel på offensiv politik, som genom omvandlingstryck driver utvecklingen i önskad riktning. Jag har hört många positiva ord om denna framsynta lagstiftning från olika partiets företrädare. Var finns beundrarna av den offensiven när vi diskuterar kärnkraften och behovet av en liknande lagstiftning, av att liknande principer tillämpas i Sverige?

Riksdagen har redan tappat en hel del trovärdighet i fråga om viljan att verkligen avveckla kärnkraften genom att avvisa det krav som vi framför i vår reservation. Jag utgår från att kravet på förbudslag och dess motiv ändå kommer att diskuteras i kommissionen.

Jag har i ett särskilt yttrande signalerat vår vilja till samlande lösningar, bl.a. i det sista stycket. Om vi skall komma framåt måste vi alla vara beredda att ge och ta i det här arbetet.

Jag vill tolka dagens debatt positivt. Som jag uppfattar läget finns det trots allt fortfarande en majoritet i riksdagen som på ett eller annat sätt vill avveckla kärnkraften. Birgitta Dahl har i samarbete med systerpartiers representanter uttalat sig i den riktningen alldeles nyligen.

Jag vill tro att socialdemokraterna vill avveckla kärnkraften, eller skall signalerna tolkas annorlunda? Jag vill tro att Birgitta Johansson kommer att göra gemensam sak med de andra miljövännerna inom Socialdemokraterna för att kunna påverka partiets agerande i rätt riktning.

Herr talman! Kommissionen har ett stort antal frågor att ta ställning till, även om inte alla nämns i det betänkande som vi nu behandlar och i betänkandet som behandlar avregleringen av elmarknaden. Energihushållning och alternativ, förnybar energi skall kunna ersätta kärnkraften, men det krävs att vi söker lösningar som i hög grad bygger på marknadsekonomiska mekanismer.

Politikers hantering av de här frågorna visar viss nervositet och misstro mot den kreativitet som finns utanför politiken, om den kreativiteten släpps loss och utsätts för ett omvandlingstryck. Effektiv energianvändning är billigare än nya kraftverk. Det är bl.a. den tanke som ligger till grund när man söker att upprätta balansprincipen.

Kds har förslag till en dynamisk energiskatt, en skatt som är avhängig energiförbrukningen och uppsatta sparmål. Energiförbrukning under sparmålet ger lägre energiskatt och bättre lönsamhet och vice versa. Ett sådant system gör det lönsamt att spara el utan att det driver upp marknadspriset på el.

Försäkringsfrågan – ändringar i ansvarighetsförsäkringen – har också betydelse som ett effektivt ekonomiskt styrmedel. Den måste diskuteras i kommissionen. Kärnkraftens risker måste värderas mer kommersiellt på försäkringsmarknaden. Atomansvarighetslagens tak för ansvar vid en olycka bör höjas från dagens symboliska 1,2 miljarder kronor till en väsentligt högre nivå. Om kärnkraften är så säker som vissa vill framhålla behöver man inte vara rädd för effekterna av ett sådant beslut. Tyskland ligger före oss i det här avseendet.

Naturligtvis krävs det också medvetna människor för att vi skall få en medveten, miljöinriktad energipolitik.

Herr talman! Till sist en glimt från en träff som näringsutskottet hade med en stor delegation med representanter från den politiska ledningen och företagsrepresentanter från Seattleområdet i staten Washington i USA.

Fyra kärnkraftverk står där halvbyggda. Man talade om för oss att de troligen inte kommer att bli färdigbyggda, bl.a. på grund av den folkliga opinionen mot kärnkraft och de alltför höga kostnaderna. Det är tråkigt att inte Ny demokratis representant är här och lyssnar. Det skulle ha varit intressant att få höra hans kommentar.

Anf. 24 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Det är valår på nytt. Partierna tar upp olika specialfrågor för att "positionera in" sig inför valet i september. Många av oss känner varandra väldigt väl och har debatterat kärnkraft och energifrågor i många omgångar under årens lopp.

Om jag inte visste att Birgitta Johansson var en så sann och röd socialdemokrat skulle jag, om jag slöt ögonen, kunna tänka mig att hon var en sann moderat, åtminstone utifrån det anförande hon höll inledningsvis.

Hon talade om behovet av återindustrialisering. Det är vi helt överens om. Oberoende av om Socialdemokraterna kommer i regeringsställning eller inte – men jag hoppas att de får vara kvar i opposition – kan vi gemensamt arbeta för en återindustrialisering av Sverige. Det är nödvändigt.

Bengt Dalström gav uttryck för uppfattningar som i hög grad stämmer överens med de grundläggande moderata värderingarna när det gäller energipolitiken och kärnkraften.

Centerns representant Lennart Daléus ägnade sig huvudsakligen åt kärnkraften i sitt inlägg. Roland Lében och Rolf L Nilson, från kds respektive vänsterpartiet, har uttryckt ungefär liknande uppfattningar. Det är bara att konstatera att 1991 års energiöverenskommelse har torpederats.

Centern och Lennart Daléus har med sin motion brutit det avtal som man kom överens om 1991. Det avspeglar sig också i den besvikelse som Socialdemokraterna har redovisat, dels av Birgitta Johansson, dels i det särskilda yttrande som är fogat till betänkandet.

På nytt hör vi de gamla argumenten från tidigt 1980-tal vädras. Det är precis som om utvecklingen och tiden har stått stilla. Det är ganska märkligt. Inte minst vi politiker måste bejaka det nya om vi vill bejaka framtiden. Därför är det så tragiskt att Daléus, som tjänade sina sporrar på kärnkraften under 1979 och 1980, låser sig vid 1980.

Det är litet patetiskt att lyssna på honom och hans synpunkter och argu-

ment. Den här relativt unge mannen med en lång rad av förtjänster och kvaliteter och med humor, borde inte förgöras på kärnkraftens altare. I sitt inlägg talade han inte om industrins roll och betydelse. Han talade inte någonting om alternativen. Han påstår att kärnkraften är bevisat farlig. Det kan vi diskutera. Det finns annat som är mycket farligare.

Daléus funderar inte över de 600 000 arbetslösa som i dag behöver ett arbete, gärna ett industrijobb. Varifrån skall vi få jobben om vi får brist på el och höga elpriser? Skall alla arbetslösa ut i skogen och hugga ved? Är det därifrån, Roland Lében, som vi skall få 200 TWh biobränsle? Skall vi använda skogen för att producera el eller exportera högförädlad papper till den europeiska kontinenten?

Daléus tog upp politisk verklighet och verklig verklighet. Jag är övertygad om att Lennart Daléus står för den politiska verkligheten – tvister i stället för strävan efter överenskommelser och ståndaktighet när det gäller träffade avtal. Det är vi som står för den verkliga verkligheten.

Rolf L Nilson har en betydligt mer intellektuell och ödmjuk inställning till kärnkraften. Det är värt att notera att han i ett av sina inlägg ändå inte är helt fastlåst vid 2010, utan även kan tänka sig 2012 och 2014 som tidpunkt för avvecklingen. Från moderat sida diskuterar vi inga årtal. För oss är säkerheten avgörande. Om avvecklingen blir före eller efter 2010 är helt ointressant.

Utvecklingen står inte stilla. Hemmen och kontoren i den industrialiserade världen är i dag utrustade med ett stort antal elektriska maskiner. Vi har flera TV-apparater. Vi har en lång rad av hushållsmaskiner och datorer som vi upplever som outhärliga. Tekniken går framåt. Det kommer nya material och nya mät- och registreringstekniker. Det kommer helt enkelt en ny kunskap och en ny teknik.

Världen i dag, Lennart Daléus, är en helt annan än den för 14–15 år sedan då Centern så otaktiskt och olyckligt lade fast sin principiella inställning till kärnkraften. Men av förändringarna sedan 1980 finns det ingenting varken i Lennart Daléus eller i Roland Lébens anförande. De är fixerade vid gamla nattståndna principer som i dag har mycket liten relevans. Det är nästan så att de missunnar konsumenterna billig el för olika typer av intressanta elutrustningar.

De förutsättningar som jag tycker skall vara bärande för vår inställning till energifrågorna och kärnkraften är för det första att den tekniska utvecklingen är positiv och leder till ökad välfärd och ett mänskligare liv. För det andra skapar en ökad produktion av el inriktad på allt mindre av fossila bränslen som kol, olja och naturgas stora miljövärden och frigör oss från växthuseffekter, förorening av mark och vatten samt bidrar till en renare luft. För det tredje löser inte Sverige sina ekonomiska problem på vare sig kort eller lång sikt utan en god tillgång på billig el.

Lennart Daléus, Roland Lében och Rolf L Nilson står för det motsatta. De tror inte på teknikens möjligheter och inser inte hur uppenbart deras politik leder till sämre miljö och mindre välfärd. De förtränger i sitt envetna motstånd mot kärnkraft alla de nödvändiga åtgärder som måste vidtas för att komma till rätta med Sveriges ekonomiska problem.

För de här herrarna är det viktigare att stänga några av världens allra säk-

raste reaktorer som just finns i Sverige och utsätta den svenska befolkningen för svåra ekonomiska problem.

Hur skall vi kunna ge alla de arbetslösa arbete? Hur skall vi kunna erbjuda våra ungdomar konkurrenskraftiga lösningar och intressanta karriärer i Sverige om vi avvecklar kärnkraften? Hur skall vi kunna restaurera vår industri, tillhandahålla nödvändigt riskkapital, få i gång våra investeringar om vi bestämmer oss för att avveckla kärnkraften, som ger oss hälften av den el vi till konkurrenskraftiga priser kan erbjuda våra hushåll och våra energiintensiva skogs-, metall- och gruvföretag?

Det Sverige behöver är en industri för att få ekonomin i balans igen och öka sysselsättningen. Det är därför det är så viktigt att vi värnar den konkurrensfördel som vår ekonomiskt fördelaktiga elproduktion med vattenkraft och kärnkraft ger industrin. Låt oss utnyttja denna fördel och inte öka osäkerheten om den framtida elförsörjningen genom politiska beslut om avveckling av kärnkraften på andra grunder än säkerhet, ekonomi och miljö – säkerhet och miljö alldeles speciellt understruket.

Vi skall inte i Sverige släppa ifrån oss förädlingen av våra råvaror. Det är konsekvensen av Centerns, Vänsterpartiets och kds resonemang. Sverige måste också vara ett attraktivt land att investera i för utländskt näringsliv. Därför skall vi behålla våra konkurrenskraftiga priser på elenergin, och där är kärnkraften en av förutsättningarna.

1992 svarade skogsindustrin, den kemiska industrin, järn-, stål- och metallverken samt verkstadsindustrin för 62 % av industrins samlade produktionsvärde. Enligt NUTEK kommer den här andelen att öka till 70 % bara några få år in på nästa sekel. Hur skall vi kunna klara den delen och de behoven med en avvecklingsplan för kärnkraften?

Vi ser den omfattande prospektering som har kommit i gång genom att vi under de här tre åren har minskat det statliga inflytandet när det gäller möjligheten att exploatera och öppna nya gruvor. Här kan just priset på el vara avgörande för om verksamhet skall dras i gång eller inte. Utan överdrift är betydande delar av svensk gruvindustris framtid avhängigt ett lågt elpris. Har vi råd att låta våra naturtillgångar vara outnyttjade? Har vi råd att ödelägga vår industri och vår framtid genom att avveckla vår kärnkraft, som uppfyller säkerhetskraven?

Vi har inget elöverskott, som Lennart Daléus vill hävda. NUTEK:s senaste prognos visar att vi vid hög tillväxt i ekonomin – det är vad vi alla önskar oss, den är nödvändig för att skapa arbete och låta oss amortera vår stora statsskuld – redan om tio år är tvingade att producera ytterligare 10 TWh utöver de som våra tolv reaktorer och vår vattenkraft producerar.

Hur tänker Lennart Daléus som Centerns energiexpert klara det? Vad är det för teknik han tänker sig? Skall vi elda upp vår skog? Skall vi importera kol och naturgas? Varifrån får vi pengar att betala de räkningarna med? Skall vi importera el från kontinenten som kommer från kärnkraften där? Är det vattenkraften som vi skall bygga ut?

Skall vi förstöra vår miljö? Koldioxidutsläppen från elproduktionen, som 1970 uppgick till 10 miljoner ton, är tack vare kärnkraften nu nere i ungefär 1,5–2 miljoner ton. Det är lika fina siffror när det gäller kväveoxiderna. Det är lika fint när det gäller övriga värden. Inser inte Centern, kds och Vänster-

partiet att ni har fel? Ni gick fel redan från början och åstadkommer bara mer skada genom att inte ompröva er energipolitik.

Låt oss betrakta kärnkraften i dag. Vi har mer än 5 000 reaktordriftsårs erfarenheter från ca 400 reaktorer att luta oss emot. Flera anläggningar har stängts. De grafitbaserade i östra Tyskland har stängts tack vare att Tyskland enades. Sverige har fått ta på sig att hjälpa Ignalina. Tjernobyls reaktorer kommer att ersättas med något annat. Arbetet går vidare. Runt om i världen byggs ny kärnkraft. Hur skulle världen se ut om Sydostasiens industriella expansion – Japan, Taiwan, Sydkorea, Hongkong – hade varit baserad på kol och olja?

Jag tycker att Sydkraft på ett förtjänstfullt sätt har tagit initiativ till en utredning rörande säkerhetskulturen i sina anläggningar. Man har låtit förre chefen för SKI, Olof Hörmander, göra det här arbetet.

Han och den referensgrupp han hade till förfogande konstaterade: "Vi är klara över att upprätthållande av full säkerhet i verken fordrar en vision av fortsatt drift. Även utveckling av den kärntekniska kompetensen förutsätter långsiktiga visioner – – – Vi förordar att den årtalsbundna avvecklingsinriktningen byts ut mot en enbart säkerhetsrelaterad avveckling, dvs verken bör stängas när man finner att säkerheten inte längre inom ekonomiskt acceptabla ramar kan hållas på en godtagbar nivå."

Skulle vi inte, mina herrar och min dam, på något sätt kunna ställa oss bakom och stödja de visioner som kommer från en grupp och en man som har mångårig erfarenhet av kärnkraften, dess förtjänster och även dess risker. Låt oss byta ut 2010 mot något mer säkerhetsrelaterat beslut.

Låt mig sedan bara, herr talman, gå över litet grand till den andra delen i vårt betänkande, som gäller en energikommission. Många av de motioner om vindkraft, biobränsle, solceller och en del annat som finns med i betänkandet har vi på något sätt bäddat in och mer eller mindre överlåtit till den kommande energikommissionen att avgöra.

Jag är övertygad om att den här energikommissionen kommer att ompröva och omvärdera den framtida energipolitiken i Sverige, och det är på tiden. Det vilar ett stort ansvar på dem som skall sitta som medlemmar i den här kommissionen, inte minst på de partier som de representerar.

Jag hoppas för min egen och mitt partis del att kommissionen kommer att slopa parenteserna och låta säkerheten avgöra. Vi kanske också skall vara öppna för ny teknik av olika slag, både när det gäller alternativa energikällor och när det gäller ny kärnteknik.

Anf. 25 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Per-Richard Molén inledde sitt anförande med en personkarakteristik över mig som deltagare i det politiska arbetet. Jag vill höra om han vill inbjuda till en ömsesidig karaktärsbeskrivning av de olika debattörerna och deras roll eller om det var en ensidig deklaration.

Det var en litet magstark tolkning av den energiöverenskommelse som Per-Richard Molén och hans parti aldrig någonsin var delaktiga i att åstadkomma. Nu säger Per-Richard Molén att vi genom vårt krav på en lag på kärnkraftsområdet torpederar överenskommelsen. Låt mig påminna Per-Richard Molén om vad Moderaternas nuvarande partisekreterare riksdags-

ledamoten Gunnar Hökmark sade i juni 1991 efter det att överenskommelsen var klar. Han sade så här: Det är anmärkningsvärt att de avtalsslutande partierna bakom denna överenskommelse försöker hävda att de förslag som här finns lägger en långsiktig grund för den svenska energipolitiken. Det är fel.

Detta kallar jag att torpedera i förtid, att torpedera en överenskommelse som ännu inte är klar. Delar Per-Richard Molén den bedömning som Gunnar Hökmark gjorde då? Delade han den till äventyrs redan vid den tidpunkten?

Det som kanske är det allra mest oroande, men ändå klarläggande, i det Per-Richard Molén säger är att han inte längre talar om "när" kärnkraften avvecklas. Han företräder en utskottsmajoritet som han borde vara litet varsam om. Han säger: "om" vi avvecklar kärnkraften. Han talar om att han vill bli av med parentesen. Är det besked som riksdagen och svenska folket i dag får av Per-Richard Molén och Moderaterna att parentesen skall bort, att vill skall säga: "om" kärnkraften skall avvecklas eller inte? Klarare exempel på en torpedering av en grundläggande del i den svenska energidebatten är det svårt för mig att hitta.

Det var, fru talman, på sitt sätt klargörande när Per-Richard Molén sade: Blundar man när man lyssnar på Birgitta Johansson, tycker man sig höra en moderat. Han upplevde en total samstämmighet med Bengt Dalström.

Fru talman! Allt fler linjer i den svenska energidebatten blir tydliga.

Anf. 26 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det vore välgörande för Sverige om "när" kunde ersättas med "om". Jag tycker att Lennart Daléus skall tänka litet längre än partinitet. Det är ändå säkerheten som måste vara avgörande för kärnkraftens avveckling, ingenting annat. Det förvånar mig att Lennart Daléus i så liten grad har tagit till sig av alla de erfarenheter när det gäller säkerheten som vi har vunnit under 14–15 år sedan vi började fundera över kärnkraftens framtid.

Det framgår av en del intervjuer att det arbete som nu görs vid Oskarshamn 1 är epokgörande, att de arrangemang och den återställning som sker vid Oskarshamn 1, med återstart förhoppningsvis i januari nästa år, uppenbarligen kommer att innebära att den äldsta reaktor vi har i Sverige kommer att uppfylla lika höga krav som vi ställde på Oskarshamn 3 och Forsmark 3 och de krav som IAEA ställer på de kärnkraftsreaktorer som nu byggs på en lång rad olika ställen runt om i världen.

Anf. 27 LENNART DALÉUS (c) replik:

Fru talman! Till alla sina egenskaper lägger nu Per-Richard Molén den att vara synsk. Jag trodde att det var en uppgift för SKI att avgöra om de förändringar som görs i Oskarshamn motsvarar de krav som vi ställer eller inte. Att som Per-Richard Molén redan innan de införts tala om att de kommer att uppfylla säkerhetskraven är närmast fantastiskt.

Jag har naturligtvis följt och kunnat bedöma det som har hänt under de senaste 14 åren. Jag har kunnat följa händelserna i Tjernobyl, som inträffade sedan vi haft vår folkomröstning. Jag har år efter år kunnat se att de svenska

reaktorerna står stilla därför att de är trasiga. De fungerar helt enkelt inte. Det är en enkel, tydlig och praktisk iakttagelse. Jag kan se hur de andra energikällornas andel ökar. Biobränslena tränger in i den svenska energiförsörjningen och svarar i dag för lika stor energitillförsel till det svenska systemet som hela kärnkraftsprogrammet. Jag kan se hur energieffektiviteten ökar.

Jag blir förvånad över att Per-Richard Molén kan inta denna halsstarriga försvarsattityd för en kärnkraft som så uppenbart går på kryckor. Ändå är han inte så tydlig – när han nu talar för sitt parti i kärnkraftsfrågan – att han kan klara ut om Moderaterna står fast vid den gemensamma förpliktelsen att kärnkraften skall vara avvecklad 2010 eller inte. Är den signal som Per-Richard Molén ger i dag att Moderaternas åsikt är att parenteserna skall bort och att folkomröstningen skall torpederas?

Anf. 28 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att avveckling 2010 är den definitiva lösningen när det gäller svensk energipolitik. Jag tror att framtiden ganska snart, förhoppningsvis vederlagt av den snart tillsatta energikommissionen, kommer att visa att målet om avveckling 2010 måste lyftas bort och att vi måste få ett mera säkerhetsrelaterat avvecklingsbeslut.

Reaktorerna står stilla, säger Lennart Daléus. Det är inte på något sätt bevis på att kärnkraften går på kryckor. Det är tvärtom så att man tack vare en förfinad säkerhetsanalytisk teknik betydligt mycket mer finkänsligt kan registrera små avvikelser från normal drift. Det är mera bevis på en ökad säkerhet än på svagheter hos kärnkraften. Det är precis som SKI:s ställföreträdande generaldirektör Lennart Hammar har sagt i en intervju: "80-talet innebar ett starkt säkerhetslyft för alla reaktorer. Inneslutningsfilter och andra utsläppsbegränsande åtgärder och den förbättrade säkerheten mot hårdskador har tillsammans gett en stor förbättring av reaktorsäkerheten, troligen med faktorn 100 eller mer, sedan 80-talets början."

Kan inte Lennart Daléus, Centern, Roland Lében och Rolf L Nilson ändå ta till sig detta och försöka se det litet mindre fundamentalistiskt, om jag får uttrycka det så?

(forts. 5 §)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.29 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.32 då den muntliga frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.32.

4 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 29 TALMANNEN:

Det blir nu muntliga frågor till regeringen. Jag hälsar statsminister Carl Bildt, arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund, civilminister Inger Davidson, statsrådet Bo Könberg och statsrådet Bo Lundgren välkomna.

Statsministern besvarar övergripande och allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Sysselsättningen i Ånge

Anf. 30 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund.

När regeringen drev igenom beslutet om avreglering av järnvägstrafiken varnade vi socialdemokrater för de svåra konsekvenser detta skulle få för sysselsättning och regionalpolitik.

Nu har SJ beslutat att lägga ner rangerverksamheten i Ånge. Ånge är en ort som redan har drabbats oerhört hårt både av industrinedläggningar och av indragningar av statlig verksamhet inom Posten och SJ.

Eftersom regeringen rimligtvis borde ha kunnat förutse att avregleringarna skulle tvinga fram kraftiga besparingar inom SJ, utgår jag ifrån att regeringen har en beredskap. Därför är min fråga till arbetsmarknadsministern: Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern och regeringen att vidta för att trygga sysselsättningen i Ånge?

Anf. 31 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det som sker inom SJ har icke med avreglering att göra. Det är en effektivisering för att SJ skall kunna hålla en prisnivå som gör att lastbilar icke tar över alltmer av transporterna.

Jag kontaktades från Ånge i går eftermiddag. Min sekreterare försöker nu att så fort det bara går samordna almanackorna för att få till stånd ett möte mellan mig, kommunikationsministern och de från Ånge eller länet som vill komma. Då skall denna fråga diskuteras.

Om nedläggningen blir verklighet och om effekterna av den kan mildras genom ett annorlunda förfaringsätt, är det kommunikationsministern som har det direkta ansvaret för detta. Om nedläggningen blir verklighet, kommer jag för min del att försöka göra vad jag kan för att finna kompletterande sysselsättning.

Anf. 32 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Eftersom staten är den helt dominerande arbetsgivaren på en mycket liten ort, anser jag att staten har ett särskilt ansvar. Man kan inte lägga ansvaret enbart på Kommunikationsdepartementet.

Vad som förvånar mig är att det inte finns någon beredskap för denna situation, när det var mycket lätt att förutse att den skulle uppstå.

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det var i går som SJ aviserade att frågan skulle tas upp till behandling. Om jag samma dag sade att jag skulle ställa upp och att jag skulle försöka få med kommunikationsministern på samma möte, anser jag att regeringen har visat ett direkt intresse för att hjälpa till.

Barnpornografi

Anf. 34 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga som gäller barnpornografi.

Polisen anser att en av de effektivaste metoderna vore att straffbelägga innehav. Nu har det inte lagts fram något sådant förslag från regeringen. Jag undrar vilka andra effektiva åtgärder som regeringen avser att vidta med tanke på att man inte har lagt fram något förslag. Jag vet inte om statsminister Carl Bildt eller Bo Könberg vill svara på frågan.

Anf. 35 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Detta är en fråga som på mycket goda grunder har ägnats betydande uppmärksamhet under lång tid. Jag vill erinra om att det var under en borgerlig regering i slutet av 1970-talet som vi kriminaliserade produktion och spridning av barnpornografi. Efter det följde en lång period då det inte hände någonting.

Vad vi sedan har gjort under de senaste åren är att vi har infört väsentliga straffskärpningar. Tidigare var straffet fängelse upp till sex månader. Vi har fyrdubblat detta straff till fängelse upp till två år. Vi ser nu på ett helt spektrum av åtgärder som skulle kunna vidtas. Det är oerhört viktigt att man är noggrann och ser till att de åtgärder som vidtas faktiskt får effekt. Det råder delade meningar om en del av de åtgärder som föreslås. Men vi har tillfört Polisen och åklagarmyndigheterna resurser. Vi har skärpt straffen högst väsentligt, och vi är beredda att se på vilka ytterligare åtgärder som kan komma i fråga, också sådana som kan komma att innebära grundlagsförändringar.

Öresundsbron

Anf. 36 NILS T SVENSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern om Öresundsbron.

Kommunikationsministern sade i tisdags att det inte är aktuellt med en ny remissomgång eller huvudförhandling i Vattendomstolens regi. Bollen ligger hos regeringen. Det är nu regeringens sak att ta ställning till hur vi skall gå

vidare med brofrågan, vilket vi med stor sannolikhet gör redan i dag, eftersom det enligt kommunikationsministern i tisdags fattades ett informellt beslut i regeringen. Jag undrar om statsministern vill avslöja för oss vad detta informella beslut innebär.

Anf. 37 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är en intressant fråga. Inte minst svaret skulle intressera mig, måste jag säga.

Jag har läst litet grand i TT-meddelandet om vad Mats Odell har sagt. Men det förhåller sig väl inte riktigt så.

Regeringen fick in ett yttrande från Vattendomstolen i fredags, den 20 maj. Vad Vattendomstolen hade att säga var att den ansåg att konsortiet till fullo hade lyckats visa att man klarade villkoren och förutsättningarna när det gäller slamspridning, begränsningar i muddringar m.m., något som med rätta orsakat frågor och oro.

Enligt Vattendomstolen visade det sig sedan att konsortiet icke hade kunnat påvisa på ett fullt tillfredsställande sätt att man klarade att uppfylla kravet på en bromsningseffekt på ner mot 0,5 % vid vissa av strömningarna. Då gav vi konsortiet möjlighet att till regeringen inkomma med kompletterande uppgifter – och jag tror att detta beslut expedierades av Miljödepartementet i måndags.

Jag har sagt att jag tycker att det är viktigt att detta sker så snabbt som möjligt från konsortiets sida. Men jag har också lagt till, litet vis av erfarenhet, – litet visdom får man väl lägga till det hela – att jag tror att hafsverk inte ligger i någons intresse.

Det material som jag hoppas kommer in så snabbt som möjligt bör ge ett entydigt svar på den fråga som har ställts. När materialet har kommit in till regeringen, vilket egentligen är den frågeställning som tas upp, måste vi gå igenom materialet.

Jag lärde mig av erfarenheten i fredags att man inte riktigt kan veta vad materialet innehåller. Det är därför klokt att vänta tills man ser det, så att man vet i vilken utsträckning det är redo för omedelbart beslut, eller i vilken utsträckning det är nödvändigt för regeringen att infordra ytterligare beslutsunderlag. Därför är jag inte beredd att ta ställning till den frågan nu. Men jag hoppas självfallet på ett så snabbt beslut som möjligt. Men det är avhängigt av att konsortiet på ett tillfredsställande sätt kan visa att man fullt ut klarar de förutsättningar och villkor som Vattendomstolen har krävt.

Anf. 38 NILS T SVENSSON (s):

Fru talman! Statsministern har ju sagt att beskedet från berörda myndigheter skall komma redan på måndag. Då bör regeringen rimligen ha, vilket också kommunikationsministern säger, ett slags informell beslutsordning planerad. Det var den jag var intresserad av att få något besked om. Det måste väl finnas ett tänkt datum för när det hela skall kunna avgöras vid ett regeringssammanträde.

Anf. 39 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag skulle önska att så var fallet, men så är det inte. Låt mig förklara varför. När materialet inkommer – jag vet inte när, för det skall ta

den tid som krävs – är ett alternativ att de innehåller beräkningar som visar att man uppfyller kraven. Då hamnar vi i en typ av beslutssituation.

En annan möjlighet är ju att beräkningarna visar att det inte klarar sig med en bromsningseffekt ned mot 0,5 %, utan att vi står inför betydande förändringar, t.ex. avkortning av den konstgjorda halvön på det sätt som Vattendomstolen anger som ett alternativ. Då hamnar vi i en annan typ av beslutssituation som kommer att kräva en annan beredningsordning från regeringens sida. Därför måste det sätt som vi bereder detta ärende på vara avhängigt av hur ärendet ser ut när konsortiet kommer med sin fullständiga och – låt mig bara hoppas – slutgiltiga redovisning av om och hur konsortiet uppfyller de villkor och förutsättningar som Vattendomstolen har krävt.

Prot. 1993/94:111

26 maj 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Mervärdesskatten på tjänster

Anf. 40 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! Ett led i effektiva åtgärder för att motverka svartjobben på marknaden vore sänkt moms. Vi i Ny demokrati har i och för sig föreslagit en sänkning av momsen på tjänster till 12,5 %. Jag vet nu att skatteministern har tagit upp denna fråga. Det var troligen i samband med något EU-besök.

Min fråga till skatteministern är om man från departementets sida räknar med att återkomma med några förslag i den här riktningen.

Anf. 41 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Hela frågan om svartarbete är ju en del av komplexet när det gäller hur den privata tjänstesektorn skall kunna expandera tillräckligt för att ge de nya, riktiga jobb i privata sektorn som behövs för att minska arbetslösheten. Då är det väsentligt att ta itu med skattekilarna, som är såväl moms och arbetsgivaravgifter som inkomstskatt. Problemet ligger i skattekilarna, arbetsmarknadsregler och en del annat. På skattekilsområdet är mervärdesskatten en del. Om man skulle kunna sänka momsen på vissa tjänster, om man tycker att det är väsentligt, bidrar detta till att minska skattekilarna på tjänster. Det kan i sin tur minska både svartarbete och föra över gör-det-själv-jobb till sådant som är beskattat vanligt arbete. Det är naturligtvis min och regeringens ambition att gå i den riktningen.

Jag har nu tagit upp frågan i EU, därför att EU:s regelverk innehåller begränsningar i möjligheten att minska momsen på tjänster. Det förefaller att finnas ett positivt intresse, sannolikt från alla EU-länders sida, av att skapa denna möjlighet. Sedan får vi gå vidare och se vilken väg vi skall välja, om vi skall diskutera en förmånsrelatering i ännu högre grad än arbetsgivaravgifter – det behövs säkert – eller om man skall göra det på inkomstskattesidan. Där är avdragsrätten för barntillsynskostnader ett steg för att underlätta för den privata tjänstesektorn.

Anf. 42 BENGT DALSTRÖM (nyd):
Fru talman! Jag har ingen följdfråga.

Stat – kyrka-frågan

Anf. 43 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! Jag har en fråga till civilminister Inger Davidson. Frågan om kyrkans framtida relationer skall nu remissbehandlas. Det har sagts mig att remisstiden skall gå ut den 31 december. Jag skulle vilja att civilministern motiverade varför man har valt den tiden. Detta innebär ju att samma personkrets som yttrade sig för tre år sedan nu får yttra sig en gång till.

Anf. 44 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Vi bestämde tiden för remissbehandlingen med utgångspunkt från att det skulle vara en rejäl remisstid för att man skulle hinna gå igenom de frågor som behöver behandlas. Vi tyckte att avvägningen var ganska väl tilltagen när vi bestämde oss för den 31 december.

Anf. 45 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Fru talman! I kyrkan brukar vi säga att vi har gott om tid, i perspektivet mellan skapelsen och evigheten. Men jag vill nog ändå säga – och jag skämtar inte – att det innebär att det i denna mycket stora fråga faktiskt är samma personkrets som tidigare. Vad finns det för förutsättningar att diskutera detta med civilministern? I Kyrkoberedningen, där jag suttit med, har vi fört resonemang om att förlänga denna remisstid.

Anf. 46 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Det har ju tidigare hänt att man har förändrat remisstiden, vilket har haft olika orsaker. Man har tyckt att man inte har hunnit, som har varit fallet i den här frågan. Jag är självfallet beredd att diskutera en ändring av remisstiden, om man av någon anledning skulle begära det. I så fall är jag beredd att ta upp diskussionen.

Handeln med derivat

Anf. 47 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Bo Lundgren. Den omfattande handeln med derivat hos banker, finansinstitut och stora företag har ju fått ganska stor internationell uppmärksamhet. I USA diskuteras åtgärder för att säkra denna handel. Man diskuterar också detta i England liksom i svensk press.

Att jag inte riktigt begriper vad det hela rör sig om och hur det fungerar bekymrar mig inte så mycket, men jag blir orolig när det av facktidningar framgår att de som är inblandade i detta inte heller riktigt förstår sig på vad de gör.

Därför vill jag fråga Bo Lundgren: Vilken uppmärksamhet ägnar rege-

ringen denna fråga, och vilka åtgärder överväger man när det gäller den omfattande derivathandeln?

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Anf. 48 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Detta är egentligen en fråga som vi skulle kunna diskutera i en interpellationsdebatt eller i någon annan, mycket lång, debatt. Det handlar om tekniskt komplicerade frågor.

Det är självklart att framväxten av olika derivatinstrument, dvs. optioner, de terminsaffärer som har längre historia och andra instrument, är föremål för uppmärksamhet i Finansdepartementet, Riksbanken, Finansinspektionen samt internationella organisationer och sammanslutningar av olika slag. Det har också diskuterats i G 10-kretsen. Syftet är att först och främst fundera kring vilka problem som kan uppstå i samband med derivat, som inte bara gör det möjligt att skydda intagna positioner utan också ger möjlighet att ta risker som är mycket större än vad kapitaltäckningen i vissa fall borde motivera. Det diskuteras också kapitaltäckningsregler etc.

Så här långt kan man konstatera att derivatinstrumenten i sig är positiva. De kan bidra till att stabilisera de finansiella marknaderna. De kan möjligen utnyttjas på ett sätt som inte är avsett. Men det skulle som sagt föra alltför långt att gå in på detaljerna. Men jag kan försäkra att vi naturligtvis följer vad som inträffar och överväger om eventuella åtgärder bör vidtas vad gäller kapitaltäckningsregler etc.

Anf. 49 ROLF L NILSON (v):

Fru talman! Jag tar detta som en uppmaning från Bo Lundgren om att återkomma med en fråga.

Anf. 50 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag tror att både muntliga och skriftliga frågor har tidsmässiga begränsningar som gör det svårt att fullfölja detta. Men vi kan i olika sammanhang diskutera frågan. Såvitt jag förstår är tiden för interpellationer över, men möjligheten finns ju också att ställa frågor som kan ge visst svar, också skriftligt.

Barnpassning som ALU-projekt

Anf. 51 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. En golfklubb kan nu annonsera om att man erbjuder barnvakt när föräldrarna spelar golf. Samtidigt kommer det många rapporter från kommunerna om stora problem för barn som har särskilda behov. Då blir den här typen av service, på skattebetalarnas bekostnad, utomordentligt stötande. Golf-servicen betalas via arbetsmarknadsmedel.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern om han är beredd att verka för en mer rimlig användning av medborgarnas pengar.

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Om man ser på den kommunala ekonomin finner man att kommunerna gick med stora underskott – flera miljarder per år – under senare delen av 80-talet, 1990 och 1991. Därefter har kommunerna gått med stora plus. För 1995, som skall bli det svåra året, är prognosen att kommunernas ekonomi ändå går ihop.

Kommunernas ekonomi har alltså förstärkts mycket kraftigt under 1992, 1993 och 1994. Prognosen för 1996 är också god.

Nu i april omfattade varslen från den samlade kommunala sektorn bara 160 personer. De åtgärder som vi har vidtagit för att folk skall få vara kvar i den kommunala verksamheten i denna svåra situation – främst handlar det om utbildning – ser ut att lyckas.

Denna barnpassning åt en golfklubb är troligtvis ett ALU-projekt. Jag trodde att denna riksdag var enig om att det alltid är bättre att den som är arbetslös utträttar något för de pengar som betalas ut i form av a-kassa än att det inte sker någon aktivitet alls.

Med drygt 50 000 människor i ALU-jobb och 5 000 handläggare kommer vi alltid att uppleva fall där man önskar en något annorlunda prioritering. Olika undersökningar visar att ALU-jobben i stort sett prioriteras väldigt bra. När vi har undersökt hur de trivs som har dessa ALU-jobb har vi funnit att ca 90 % tycker att jobbet är bra och mycket meningsfullt och att det leder framåt.

Ny kriminalvårdsanstalt i Kalmar

Anf. 53 BENGT KRONBLAD (s):

Fru talman! Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern. Kalmar står inför en svår arbetssituation. Volvo Kalmarverkens nedläggning är ju välkänd. När Börje Hörnlund besökte Kalmar presenterades ett antal arbetsprojekt, bl.a. en utbyggnad av kriminalvårdsanstalten – vilken kunde byggas i Kalmar.

Börje Hörnlund uttalade sig positivt om detta. Han sade att det är sydöstra Sveriges tur att få sysselsättningsåtgärder, och då speciellt Kalmar.

Gäller det svaret också i dag beträffande den här specifika insatsen?

Anf. 54 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Vad diskussionen gällde var att Kalmar har en ovanligt liten andel statlig verksamhet. I de prioriteringar som regering och riksdag gör framhålls Norrland, sydöstra Sverige och Dalslandsområdet. När det är fria lokaliseringar – när verksamheter kan förläggas till olika platser – bör, som jag ser detta, Kalmar län vara ett område som man försöker komma ihåg.

Däremot kan jag inte uttala mig om en annan ministers eventuella planer just nu. Men jag är synnerligen väl medveten om att det är ett starkt önskemål i det här läget att anstalten där rustas upp.

Kalmar har fått en bra summa av ett extraanslag på det länsanslag som nyss fördelats. Jag hoppas att riksdagen beviljar ytterligare 100 miljoner till

fördelning detta år. Sedan ökas länsanslaget. Det är bäst om det kommer mera pengar till ett område, så att besluten kan fattas lokalt.

Det finns också ett förslag om att 800 miljoner kronor skall fördelas till länsstyrelserna. Tyvärr är Socialdemokraterna emot detta, men jag hoppas att riksdagen antar förslaget.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Ungdomsarbetslösheten

Anf. 55 ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsminister Carl Bildt. När statsministern den 9 maj gästade Bollnäs gymnasium sade han enligt Tidningarnas Telegrambyrå att ungdomsarbetslösheten inte är något av de stora problemen de närmaste åren. Jag skulle vilja be statsministern utveckla det uttalandet – eller är det kanske arbetsmarknadsministern som skall kommentera det?

Anf. 56 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Båda kan vi säkert göra det.

Jag studsade när jag såg TT-referatet. Jag hänvisar till Hälsingetidningarna som har ett korrektare referat. Jag försökte få TT att göra en korrigerings.

Vad jag sagt, och detta är viktigt, är att när vi nu går in i en situation där arbetslösheten minskar – det är detta som är den stora förändringen, för vi har ju under lång tid varit inne i en period då arbetslösheten har ökat, ökat och ökat men nu minskar, minskar och minskar den därför att det kommer nya jobb – tror jag, om vi ser några år framåt, att ungdomsarbetslösheten är det som kommer att minska snabbast. Det ser vi redan nu i statistiken.

Den oro för långtidsarbetslöshet som jag har gäller framför allt medelålders eller litet äldre, ofta tjänstemän, som har friställts i samband med de stora rationaliseringar som har skett i näringslivet och i den offentliga sektorn. Det kommer att ta längre tid innan dessa människor finner en ny anställning. Vad jag sagt till ungdomarna på gymnasiet i Bollnäs är att det som oroar mig mest när jag ser framåt – det gäller alltså senare delen av 1990-talet på arbetsmarknaden – är långtidsarbetslösheten bland dem som är litet äldre. Ungdomsarbetslösheten, som i dag är ett stort problem, är den del av arbetslöshetsproblemet som förmodligen kommer att minska snabbast.

Invest in Sweden

Anf. 57 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Fru talman! Vi diskuterade här i går Invest in Sweden – egendomligt nog i kulturutskottet. Invest in Sweden lyder under Styrelsen för Sverigebildningen som inte vill kännas vid och som i fortsättningen inte vill ha att göra med Invest in Sweden. Det här är en viktig fråga. Det gäller ju att få investeringar för ökad produktion.

Min fråga är: När Styrelsen för Sverigebildningen inte vill ha med Invest in Sweden att göra, vad kommer regeringen då att göra för att försöka få hit

investeringar t.ex. från Asia Pacific? I dag går de flesta investeringarna världshus förbi, trots att Bo Lundgren, i alla fall i dag, lockar med 28 % bologsskatt.

Anf. 58 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag är inte riktigt medveten om alla de mera byråkratiska problem här som Simon Liliedahl tar upp, men vi skall titta på dem.

Simon Liliedahl har alldeles rätt i att avgörande för att vi skall hamna i den goda situation som jag nyss talade om, så att vi successivt får fram fler nya jobb och reducerar arbetslösheten under kommande år av 90-talet, är att vi får investeringar. Mycket av detta måste komma genom inhemskt kapital. Där är de åtgärder som vi har föreslagit – avskaffandet av dubbelbeskattningen t.ex. – av mycket central betydelse. Men vi måste också få in utländskt kapital i Sverige. Där betyder det ställningstagande som vi skall göra i folkomröstningen den 13 november oerhört mycket.

Det är bara ett Sverige som fullt ut är medlem i den europeiska gemenskapen som har förutsättningar att attrahera investeringar. Men där betyder också de skattemässiga och regelmässiga förutsättningar för företagande som Sverige har att erbjuda i jämförelse med andra länder oerhört mycket. Jag skulle vilja säga att där är den 18 september avgörande.

Om vi fortsätter med den politiska inriktning på att förbättra företagarklimatet i Sverige som har inletts och som nu börjar ge resultat, kommer vi också att se investeringar. Vi skall se till att vi marknadsför Sverige som ett bra land, som ju Sverige är. Skulle vi vända på det hela och börja beskatta företag, investeringar och sparande samtidigt som vi säger nej till medlemskap i den europeiska unionen, kan man inrätta hur många marknadsföringsinstanser som helst. Det kommer inte att satsas en krona i framtiden i Sverige i det läget.

Beskattningen av tjänstebilar

Anf. 59 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Vi har bra trafikpolitiska principer som innebär att kostnaderna skall beräknas med hjälp av samhällsekonomiska kalkyler och att resenären skall känna av marginalkostnaden för varje resebeslut han fattar.

Nuvarande skatteregler för tjänstebilar och förmånsbilar följer tyvärr inte dessa trafikpolitiska principer. Marginalkostnaden för resenären är i allmänhet noll. Det leder till ett ineffektivt resursutnyttjande och till onödiga miljöskador. Jag vill därför fråga statsrådet Bo Lundgren om det pågår arbete inom Finansdepartementet för att ändra nuvarande tjänstebilbeskattning, och i så fall när nya regler kan väntas träda i kraft.

Anf. 60 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Som väl är allmänt känt har jag ägnat mig åt den frågan under förhållandevis lång tid. Riksdagen har fått tillfälle att på mitt förslag ändra reglerna för att nå en bit på vägen både när det gäller jämkning till förmån för den som kör förhållandevis litet privat och mer i tjänsten och när det

gäller en annan jämningsmöjlighet. Det finns en konflikt här mellan en noggrann hantering av den verkliga kostnaden med hänsyn till antalet körda mil för att få fram marginalkostnaden och det krångel och den byråkrati som behövs för att få fram noggranna uppgifter.

Den ena möjligheten är att ha en klumpsumma, allt i ett, oavsett vad det är för bil man har och hur mycket man kör. Den andra är att ha en noggrann specifikation per bil och per körsträcka etc. Någonstans mitt emellan måste man lägga sig. Det pågår för närvarande ett arbete i regeringskansliet. Utgångspunkten för det arbetet är ett system som inte leder till höjda skatter och som dessutom präglas av enkla regler. Det är inte det allra enklaste arbete som pågår.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Italien

Anf. 61 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern. Den gäller situationen i Italien. Jag har också frågat utrikesministern om det här, men jag vill ställa frågan direkt till statsministern eftersom jag blev ganska oroad över den kommentar som statsministern gav efter det italienska valet. Jag tyckte inte att den var tillräckligt skarp utan ganska överslätande.

Efter det att jag ställde frågan har det kommit fem fascistiska ministrar i den nya regeringen i Italien. Dess bättre har ju kommunistiska regimer fallit i Europa. Vad vill statsministern göra för att motverka och motarbeta den fascistiska och nazistiska fara som är påtaglig på många håll i Europa?

Anf. 62 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Hans Göran Franck påpekar med rätta den glädjande utveckling som har inträffat under senare år. De kommunistiska diktaturerna är avvecklade. Jag kommer ihåg den period när den europiska regering som den dåvarande svenska regeringen hade mest besöksutbyte med var den östtyska. Jag sade aldrig att de inte skulle åka till Östberlin och vänslas med Honecker, Mittag och allt vad de där diktaturens kreatur hette. Det var nödvändigt för de mellanstatliga förbindelserna. Men jag hade gärna sett litet mer ideologiskt engagemang för demokratin och mot kommunismen på den tiden.

Nu har vi en annan situation. Kommunismen är i stort sett borta, även om det finns restkommunistiska partier som sitter i regeringsställning i vissa länder, t.ex. Polen och Litauen. Vi har en utveckling där det i ett västeuropeiskt land sitter ett restfascistiskt parti vid delar av regeringsmakten. Då skall vi bekämpa dem ideologiskt. Vi skall bekämpa dem organisatoriskt och principiellt, bl.a. genom utbyggnad av det europeiska samarbetet. Det är ett av de allra viktigaste värnen när det gäller de medborgerliga fri- och rättigheterna och de demokratiska strukturerna.

Sedan skall vi hantera besöksutbyte med den italienska regeringen enligt samma principer som vi hanterar besöksutbyte med varje annan regering, t.ex. den polska eller litauiska.

Anf. 63 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Betyder det här svaret att statsministern aktivt vill bekämpa den nya regeringen i Italien som har ett så starkt fascistiskt inslag? Det är dess värre så att den italienska regeringen kan komma att få ett ganska starkt inflytande just i det europeiska samarbetet. Jag efterlyser ett starkare engagemang från statsministern när det gäller att bekämpa den nazistiska och fascistiska faran. Tycker inte statsministern att det smakar litet trettioårlig när fascistledaren i Italien talar om att Mussolini var den störste statsmannen?

Anf. 64 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det tycker jag förvisso. Men det smakar ännu mer förstklassig dubbelmoral från Hans Göran Francks sida. Hans Göran Franck tillhör dem i denna kammare som har vänskaps mest med kommunistiska regimer och världsfredsråd och annat genom årtionden. Jag har aldrig betvivlat Hans Göran Francks personliga engagemang för medborgerliga fri- och rättigheter, men jag har ibland haft anledning att ifrågasätta hans aningslöshet och naivitet när det gäller kommunismen.

Jag har personligen som ung student kämpat i Portugal och Spanien i studentsamarbete för att bygga upp demokratiska organisationer som kunde ta över när de föråldrade halv- eller kvartsfascistiska strukturerna där föll samman. Jag vet vilken betydelse det europeiska samarbetet hade för att förankra Grekland, Spanien och Portugal i demokratin.

Jag är alldeles övertygad om att ett Italien som nu går igenom en besvärlig omställning när hela det gamla politiska etablissemangen har fallit samman på grund av korruption också kommer att vara ett Italien som är fast förankrat både i det europeiska samarbetet och i den europeiska demokratin. Så bekämpas anhängare av totalitära ideologier – kommunister eller fascister – bäst.

Anf. 65 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Den avgörande frågan nu är vilket politiskt agerande statsministern är beredd att sätta in i det här sammanhanget. Det är inte frågan om gamla historier nu. Nu är det frågan om att verkligen med skärpa agera lika starkt emot kommunistiska diktaturer som mot fascistiska diktaturer.

Men nu är det fascism och nazism som är den stora faran. Det är därför jag fortfarande efterlyser ett svar från statsministern på hur han tänker agera i den här frågan.

Anf. 66 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag tror i och för sig att den stora faran i Europa är vad jag kallar den rödbruna faran. Den har jag talat en del om, och den skall inte underskattas. Det är när gamla förgrämda kommunister går hand i hand med extrema nationalister och gamla övervintrade fascister. Det ser vi i en del länder. Det är när denna rödbruna fara, med det hat mellan och mot folk som bär upp den, växer sig stark som faran för freden och friheten i Europas olika delar finns.

Där är det viktigt att vi har den ideologiska rågången glasklar mot de rödbruna, oavsett om det är det bruna ursprunget eller det röda ursprunget som

dominerar. Det viktigaste värdet mot detta rödbruna, röda, bruna eller svarta är utbyggnaden av det europeiska samarbetet och det europeiska skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna. Jag hoppas att jag kan påräkna Hans Göran Francks stöd i det arbetet.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Muntliga frågor
till regeringen*

Friskolor

Anf. 67 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Det moderata kommunalrådet i Helsingborg säger i en mycket läsvärd intervju i dagens Kommunaktuellt apropå skolpengen att man inte har genomfört skolpengen till mer än 40 %. Man anser inte att man kan lämna ut till marknaden att styra en sådan viktig sak som skolan.

Detta är ju en övergripande och mycket stor fråga för regeringen när det gäller utbildningen. Därför skulle jag vilja fråga om statsministern anser att regeringen har gjort en riktig avvägning mellan marknad och politik. Nu visar det sig att uppemot 20 av de friskolor som vi har drivs av mer eller mindre fanatiska religiösa sekter med slutenheten och den förvridda världsbilden som läroplan.

Anf. 68 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag tycker att friskolereformen tillhör det viktigaste som har inträffat i svenskt utbildningsväsende under mycket lång tid. Den ger en valfrihet för föräldrarna. Jag tror att vi bara står i början av denna utveckling. Det ger en förnyelse av pedagogik och utbildningsväsende generellt. Jag tror inte att Widar Andersson har någon avvikande åsikt på denna punkt. Hans parti har det, men jag tror inte att Widar Andersson har det.

Jag vet inte om avvägningen mellan marknad och styrningen är 40 % eller något annat. Den är i alla fall inte 100 %. Vi ställer ju mycket bestämda krav på läroplan och på undervisningens inriktning. Vi har ett mycket omfattande kontrollsystem. Om man finner att en skola inte uppfyller kraven får skolan inte de bidrag som den får i dag. Om vi vore mera filosofiska, vilket Widar Andersson och jag brukar vara, skulle jag egentligen önska att vi hade samma kontrollsystem på alla kommunala skolor.

Det finns säkert problem i friskolor. Dem skall vi åtgärda. Det finns problem i offentliga skolor också. Jag skulle önska att vi hade ett sådant system att vi kunde stänga dem också om problemen var så allvarliga att de inte gick att rätta till. Men friskolereformen tillhör de långsiktigt viktigaste reformer som vi har börjat genomföra för att förnya och förbättra utbildningssystemet i Sverige.

Anf. 69 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Friskolereformen är viktig, det tycker både jag och mitt parti. Däremot har vi vissa praktiska invändningar. En av dem är att kontrollen av vilka som använder de skattepengar som är avsedda för den obligatoriska grundskolan är undermålig. Som den vän av grundskolereformen som jag är anser jag att regeringen borde vårda reformen bättre. Det är en skandal att sekter får skattepengar för att driva grundskola. Det måste åtgärdas snabbt.

Anf. 70 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag lyssnar gärna på Widar Anderssons kritik i detta avseende och kommer att undersöka detta. Det ställs mycket bestämda krav på att skolorna skall följa läroplanen. Om de inte gör det har de inte rätt till bidrag. Det handlar om värtet om den viktiga friskolereformen. På den punkten är Widar Andersson och jag helt eniga. Lita på mig i den delen.

När Widar Andersson säger att hans parti accepterar friskolereformen och att man har enbart praktiska invändningar, noterar jag det med glädje. Hans partiordförande, som jag ibland lyssnar till, säger dock att han har ideologiska invändningar mot hela friskolereformen. Såvitt jag kan förstå vill han stänga alltihop. Men det får ni väl ta ett brorsgräl om på hemmaplan.

Anf. 71 TALMANNEN:

Jag hoppas att den sista frågan ställs till statsrådet Bo Könberg som är närvarande här.

Sparåtgärder inom vården

Anf. 72 ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Bo Könberg. När Merknadskommittén presenterade sitt förslag till hur man skulle kunna spara inom vården, föreslog man bl.a. att diabetiker själva skulle få betala sitt insulin. Jag undrar hur regeringen har hanterat förslaget.

Anf. 73 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Tack för möjligheten att få redogöra för något inom mitt passerat och att för Ulrica Messing ville ansluta sig till det.

Merknadskommittén gick igenom denna fråga och hade olika alternativ till besparingar. Alla som sysslat med frågan vet att det är komplicerat att inom motsvarande kostnadsram klara av de reformer man vill ha. Det kräver möjligheter till besparingar. En av de besparingsmöjligheter man föreslog var den som Ulrica Messing nämnde. Inom regeringskansliet har vi ännu inte avslutat beredningen av frågan. Därför har inte riksdagen fått något förslag.

Anf. 74 TALMANNEN:

Härmed är den sista frågestunden med muntliga frågor under denna mandatperiod avslutad. Jag tackar statsminister Carl Bildt och närvarande statsråd.

5 § (forts. från 3 §) Energipolitik (forts. NU17)

Anf. 75 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Fru talman! Det är onekligen mycket intressant att höra den verbala kraftsamlingen i Per-Richard Moléns anförande med tanke på att han inte anser att en enskild ledamot kan påverka riksdagsarbetet. Kommentaren om val-

årspolitik känns minst sagt märklig eftersom Per-Richard Molén av oss i regeringspartiernas grupp utsetts att företräda utskottets majoritet. När man pekar på andra har man i regel tre fingrar riktade mot sig själv.

Energiöverenskommelsen har inte torpederats. Så har det i alla fall inte varit hittills. Möjligen kan den sjunka till botten genom att Per-Richard Molén m.fl. inte vill vara med och täta läckorna. Det lutar kanske t.o.m. åt att någon försöker dra ur bottenpluggen. Torpederna verkar komma från annat håll än kds, om man jämför anförandena och ser var konstruktiva ansatser finns.

Per-Richard Molén frågar om vi skall använda skogen att elda med i stället för till värdefull export. Fru talman! Per-Richard Molén vet att det inte är fråga om antingen – eller. Han vet att vi har en tillväxt med ett överskott på ungefär 35 miljoner kubikmeter per år.

Per-Richard Molén anklagar oss, som vill avveckla kärnkraften på ett balanserat och konstruktivt sätt, för att vara fixerade vid gamla nattståndna principer som i dag har mycket liten relevans. Jag tror att den tekniska utvecklingen är mycket positiv. Per-Richard Molén, som är en kunnig person, tycks dock inte ha följt med i utvecklingen.

Som exempel vill jag nämna att en ingenjör, Ove Platell, har utvecklat och patenterat praktisk, enkel och tillämpbar teknik för att värma hus; den enda tillskottselen är den som driver cirkulationspumpen.

För övrigt var inlägget så till den milda grad kryddat av svepande anklagelser att det är omöjligt att notera dem utan att vara en driven stenograf. Jag lämnar de verbala torpederna utan kommentar. De sjunker till botten utan att träffa målet. Jag konstaterar bara att vi i kommissionen nog får räkna med att konstruktiva förslag, även om några vid närmare analys visar sig vara mindre bra, kommer att kunna diskuteras med andra ledamöter. Möjligen är det det som gör att Per-Richard Molén hellre tar till rallarsvingar än sakligt prövar argumenten.

Anf. 76 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag talar för utskottets majoritet. Tyvärr råkar inte Roland Lében och Lennart Daléus ansluta sig till den majoritetsuppfattning som gäller. Det är därför tråkigt att vi inte kan samlas inom ramen för energiöverenskommelsen. Det är ju inte Roland Lében som tätar läckorna, utan snarare socialdemokrater och moderater och, utgår jag ifrån, folkpartiet och Hadar Cars som ingår i den grupp som kommer att täta läckorna.

Låt oss lämna detta och samla oss kring arbetet inom den kommande energikommissionen som ändå måste finna lösningen på våra politiska motsättningar på energipolitikens område.

Det som förvånar mig, herr talman, är att Roland Lében talar så konsekvent och klart om kärnkraftens avveckling men inte om vilka konsekvenser det får för hans egen region, Värmland, som ju har ganska mycket energiintensiv industri. Ställer den och hans väljare upp på den uppfattning som Roland Lében ger uttryck för?

Anf. 77 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Det är intressant att Per-Richard Molén anser sig företräda utskottsmajoriteten. Just när det gäller kärnkraftsfrågan tror jag att det

egentligen finns en majoritet för kärnkraftsavveckling på ett eller annat sätt. Vi kan ha olika meningar om på vilket sätt vi skall uppnå den. Vi vill föra en saklig diskussion och vara beredda att vara pragmatiska i ett samarbete i kommissionen för att hitta vägar som inleder den här processen och går åt rätt håll.

Per-Richard Molén nämnde att det får konsekvenser för Värmland. Det vore positivt för Värmland, tror jag. Det visar bl.a. de diskussioner vi har haft i utskottet om etanolanvändning och framställning ur cellulosaråvara m.m. Jag har inga farhågor alls i den riktningen.

Anf. 78 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Etanol, biobränsle och en del annat sådant har vi inte heller från andra partiers sida något emot. Det som Roland Lében tog upp var frågan om kärnkraftens mycket snabba avveckling fram till år 2010. Det är bristen på el som kommer att vara det stora problemet för Sverige och inte minst för Värmland med dess skogs- och metallindustrier.

Jag vill fråga Roland Lében: Hur många miljoner kubikmeter går det åt för att producera 200 TWh energi?

Anf. 79 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Per-Richard Molén använde ett klassiskt trick i sitt anförande. Genom att berömma och smickra sin motståndare undergräver man dennes position och ifrågasätter hans ställning bland de egna sympatisörerna. Men det är tillåtet att göra så.

Jag vill slå fast att jag inte ser någon anledning att ompröva beslutet om 2010 som avvecklingsår, utan det bör stå fast. Det andra resonemang som jag förde och som jag även har fört i många tidigare debatter var hypotetiskt – man kan också gå till väga på ett annat sätt.

Mycket av det som Per-Richard Molén sade var gamla tongångar, återskall från tidigare debatter. Jag kan väl instämma i de funderingar som både Roland Lében och Lennart Daléus hade i frågan om Per-Richard Molén verkligen företrädde majoritetsuppfattningar när han uppmanade kammaren att ersätta "när" med "hur", dvs. att stryka årtalet. Om jag fattat saken rätt är majoritetsuppfattningen den att 2010 som avvecklingsår står kvar, och det har också understrukits i Birgitta Johanssons anförande. Detta måste redas ut.

Så frågar Per-Richard Molén: Lär vi oss ingenting av utvecklingen? Jag vill returnera den frågan. Det finns ny information i budgetpropositionen och i NUTEK:s energirapport. Denna nya information, som jag tycker är rätt genomgripande och dramatisk, gäller för första gången ett ifrågasättande av kärnkraftens tillförlitlighet som energikälla. Det gäller inte säkerhetsproblemen i sig utan huruvida vi kan förvänta oss en minskad tillgänglighet eller om man kommer att återgå till den höga tillgänglighet som man har haft tidigare. Jag tror för min del att vi får förvänta oss en ökad frekvens av avbrott, varigenom tillgängligheten kommer att minska. Detta borde bekymra Per-Richard Molén.

När det sedan gäller de tekniska möjligheterna betonar jag att jag verkligen inte är någon teknikfiende utan snarast en teknikoptimist och att kärn-

kraftsavvecklingen på många sätt är en förutsättning för en snabbare och mera energisnål teknikutveckling. På många av de områden inom tjänstesektorn som Per-Richard Molén tog upp har det gått mycket snabbt att få ned energiförbrukningen.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Energipolitik

Anf. 80 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag noterar ändå i diskussionen om 2010 som avvecklingsår att Rolf L Nilson säger att "det bör stå fast". Det öppnar just för den kommentar som tidigare gjorts.

Beträffande tillförlitligheten gäller det som jag nämnde redan i anslutning till Lennart Daléus replik, att det ju är tack vare den ökade erfarenheten och säkerheten i tekniska analyser som vi successivt har fått en minskad tillförlitlighet, beroende på att vi nu stänger av eller drar ned på driften av kärnkraftverken vid betydligt mycket mindre avvikelser än tidigare. Det är ju bra, för det innebär att säkerheten i dag är betydligt mycket större.

Det har från SKI:s sida konstaterats att säkerheten under 80-talet har förbättrats ungefär hundrafalt. Detta gör att vi bör vara ödmjuka i vår inställning till frågan om avvecklingen av kärnkraften, inte minst med tanke på tillförlitligheten. Skulle vi börja lägga fast en plan över tidpunkterna och samtidigt uppleva en press att av säkerhetsskäl stänga av och dra ner litet grand på tillförlitligheten, kommer vi betydligt snabbare in i en situation där vi kommer att lida brist på egenproducerad el och i stället kommer att få köpa el.

Det är värt att notera att Rolf L Nilson icke på något sätt diskuterar den starka kopplingen emellan en god tillgång på el och behovet av nya jobb för alla de arbetslösa, inte minst de 250 000 som sedan 1990 på något sätt har blivit friställda från den svenska industrin. Hur skall vi ge dem arbete? Alla kan ju inte sysselsättas inom tjänstesektorn, och därför krävs det tillgång till el. Hur skall vi kunna få utländska företag att etablera sig i Sverige? Hur skall vi kunna skicka ut signaler i världen om att Sverige är ett attraktivt industriland, om vi här samtidigt som statsskulden bara ökar skall avveckla hälften av den elproduktion som vi har i dag?

Det är inte trovärdigt. Jag tror inte heller att människorna ute i landet sätter någon större tilltro till den uppfattning som Rolf L Nilson har givit uttryck för.

Anf. 81 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Vi har haft ca 600 000 arbetslösa under en period när vi har haft bland världens lägsta elpriser och den, som Per-Richard Molén tycker, så förträffliga kärnkraften. Vi kan inte förvänta oss att få billigare el än vad vi har i dag, när vi har en så hög arbetslöshet. Kopplingen mellan arbetslöshet och kärnkraftsel finns helt enkelt inte.

Per-Richard Molén brukar berömma sig av att vara internationalist och mena att hans parti är internationalistiskt. Han förutser och önskar sig en handel med el över gränserna. En sådan internationalisering av elhandeln kommer enligt enkla marknadsekonomiska lagar med nödvändighet att leda till radikalt högre elpriser i Sverige, om vi inte skall gå in med statliga subventioner, och det tror jag inte att Per-Richard Molén vill. Jag vill inte heller

att man med konstgjorda åtgärder skall hålla en elintensiv industri under armarna.

Vad gäller säkerheten gjorde man under 80-talet påtagliga tekniska förbättringar och införde nya säkerhetssystem. Jag har tidigare i debatter berömt detta och erkänt att svensk kärnkraft är bland de säkraste i världen. Men trots detta fick man sommaren 1992 stänga av upp till sju aggregat. Sedan dess har inte någonsin alla aggregat samtidigt varit i gång. Vi har alltid något aggregat avstängt av säkerhetsskäl.

Den utredning från Sydkraft som Per-Richard Molén citerade ur är ett resultat av de mycket påtagliga bristerna i säkerhetssystemet som man upptäckte i samband med stoppen sommaren 1992. Man har gjort genomgripande omorganisationer av Barsebäcksverket, som det här rör sig om. Man har bildat eget bolag för detta med egen styrelse, man har lagt upp ett särskilt program och man jobbar med vad man kallar säkerhetskultur.

Vad vi kan lära oss av detta är att det ständigt dyker upp nya säkerhetsproblem. Kärnkraften är en potentiell fara, och vi kan inte ha kvar en så farlig energikälla. Med Per-Richard Moléns resonemang finns det egentligen ingen annan väg ut ur kärnkraften än ett haveri. Jag vill inte ha ett haveri utan en ordnad avveckling.

Anf. 82 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Den nuvarande regeringen har sedan 1991 på ett målmedvetet sätt lagt grunden för en industriell och näringslivsinriktad expansion, genom att ändra och ta bort skatter, på olika sätt tillhandahålla riskkapital och en lång rad andra åtgärder. Skall den expansionen kunna förverkligas, behöver vi också tillgång på el till acceptabla priser. Det är därför som det är så väldigt viktigt med kärnkraft framöver.

När det gäller nya säkerhetsproblem vill jag säga att vi upplever säkerhetsproblem i all industriell verksamhet. Sådana saker skall lösas och kommer alltid att kunna lösas. Också inom flyg, skogsindustri och skogsavverkning finns det en lång rad av säkerhetsproblem.

Vad som är värt att notera är att sedan den svenska kärnkraften kommit i gång har ingen människa lidit fysisk skada av verksamheten. Däremot har många förolyckats vid olyckor inom skogsindustrin, genom flyghaverier och mycket annat.

Jag tycker att den nya säkerhetsteknik som successivt utvecklas leder till en allt mer ökad kontroll och säkerhet inom svensk kärnkraft. Det bör vi alla ta till oss.

Anf. 83 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Min högt ärade och i alla avseenden förträffliga kollega Gudrun Norberg, tillika Folkpartiet liberalernas representant i näringsutskottet och förespråkare i energifrågor, har dess värre insjuknat. Därför har jag blivit tillfrågad om jag under ett kort tag ville återvända till energifrågorna, en av mina tidigare jaktmarker. Det har jag sagt att jag mycket gärna gör.

Den debatt som jag har lyssnat på här i kammaren i dag ger mig heller inte intryck av att särskilt mycket skulle ha hänt i energidebatten sedan jag

upphörde att mera aktivt engagera mig i den. Det mesta som sägs känns märkvärdigt välbekant.

Det nya, herr talman, som tillkommit är regeringens förslag om en avreglering av den svenska elmarknaden. En sådan utveckling välkomnar jag, då den skulle stärka konkurrensen, ge en press på priserna och se till att elen används där den bäst behövs.

Vikten av långsiktighet i politiken är det alltid angeläget att framhålla, men särskilt väsentlig är den när det gäller energin, och det sammanhänger med att de investeringsbeslut som måste fattas inom energisektorn alltid är väldigt stora. Förändringarna tar lång tid att genomföra. Konsumenterna, såväl enskilda konsumenter som näringslivet, har ofta sådana låsningar till de system som har etablerats att om man försöker bryta upp dem snabbt, leder det till mycket stora merkostnader.

Därför tycker jag att det var värdefullt att Birgitta Johansson underströk behovet av långsiktighet i energifrågorna. Energiuppgörelsen från 1991, den mellan Folkpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet, är mycket viktig. Jag är också helt övertygad om att den i alla sina väsentliga delar ligger fast. Den uppgörelsen gav tilltro till statsmakternas vilja att föra en långsiktig energipolitik utan en förlamande årtalsexercis, till förmån för miljön, till förmån för arbetstillfällena och för välfärden i Sverige.

Nu, herr talman, är det valår, och då händer det att partiernas en gång undanställda käpphästar verkar vakna till nytt liv, börjar gnägga och galoppera fram till nya bataljer på valfältet. Jag både hoppas och tror att ansvariga politiker efter valet, om inte förr, skall kunna sätta grimmor på de löslöpande käpphästarna och leda dem tillbaka till den lugna vrå där de hör hemma.

Den föreslagna nya energikommissionen borde enligt min mening kunna bidra till att vi i Sverige håller fast vid en förnuftig och långsiktig energipolitik.

Herr talman! Det är bra att oljekonsumtionen minskat. Ju mer vi lär om avfallsprodukterna från fossila bränslen – olja, kol och naturgas – ju mer inser vi att de tillhör de värsta miljöbovorna, både i Sverige och internationellt. Redan den nuvarande globala användningen av fossila bränslen är mycket skadlig, och skulle den öka ytterligare, t.ex. till följd av att u-länderna skulle satsa hårt på mera kol och mera olja för sin utveckling, skulle hela tillvaron på jorden kunna komma i fara.

Jag lyssnar alltid med stort intresse på dem som liksom Lennart Daléus här i dag kräver en snabb avveckling av kärnkraften. Jag lyssnar därför att jag hoppas få höra hur de väger de olika faror som är förenade med olika energislag mot varandra för miljöns del och vad de kommer fram till för resultat när de väger de faror som är förenade med fossileldning mot de faror som är förenade med kärnkraft, för ingen av dem är ofarlig.

Det är den avvägning vi gör av den totala energiproduktionen som är det centrala. Men i den här debatten ger Lennart Daléus, än en gång, inget besked om vilken avvägning han gör.

Jag hoppas också få höra vilka nya energikällor som nu finns tillgängliga, inte sådana som befinner sig på försöksstadium utan sådana som kan sättas in för att utnyttjas för en effektiv energiproduktion. Själv har jag stor tilltro

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Energipolitik

till bioenergin och har, i det parti som jag tillhör, varit med om att driva fram kravet på en bioenergikommission.

Jag vet att bioenergi kan användas effektivt för att ersätta värme på många håll, alltså ersätta framför allt olja och kol, men att man också, om man lyckas lösa tekniken på ett fördelaktigt sätt med förgasning av bioenergi, kan komma att utnyttja bioenergi som en källa för elgenerering.

Men vi är inte där än. Och även om man lyckas med detta, har man därigenom inte besvarat den första frågan, om vilken avvägning man gör mellan faromomenten i att använda fossilbränsle och att använda kärnkraft. Om man kan reducera den totala användningen av något av de här två slagen, vilket är det då man i första hand bör satsa på? För egen del är jag inte övertygad om att en miljöpolitisk prövning inte skulle resultera i att det är fossilbränslena man bör vara särskilt aktsam med.

Bryr sig politiker om folkomröstningar? frågade Lennart Daléus. Jag skulle vilja fråga: Bryr sig Lennart Daléus om de frågor som ställs i folkomröstningar? Jag ställer frågan därför att där råder uppenbarligen en viss förvirring.

Jag har inte folkomröstningsvalsedeln framför mig, men jag vet att på den talades det om att trygga sysselsättning och välfärd, att avveckla kärnkraften i den takt som medgavs för att bevara en hög sysselsättning och fortsatt välfärd. Det stod ingenting på valsedeln om att kärnkraften skulle vara avvecklad till 2010. Jag tycker att de som driver de här frågorna bör vara medvetna om att de förvirrar människor, om de gör gällande att folkomröstningen handlade om 2010.

Jag är naturligtvis lika väl som Lennart Daléus medveten om att linje 2 hade en plan för hur man tänkte sig en omställning som syftade till att man 30 år efter folkomröstningen skulle kunna vara färdig med kärnkraften. År 2010 fanns med i den planen och kom också att användas i det riksdagsbeslut som fattades efter folkomröstningen. Men jag tycker inte att man kan jämställa en plan för att försöka lansera en metod i syfte att ställa om energisystemet, inklusive avveckla kärnkraften till år 2010, med det som faktiskt står på de valsedlar som människor tog ställning till.

Jag och mitt parti känner oss bundna till det som människor har röstat för i folkomröstningen. Förvirra inte människor ytterligare genom att göra gällande att det vid folkomröstningen fanns andra frågor upptagna och att människor röstade på ett annat sätt än på de saker som faktiskt stod på de valsedlar som förekom vid folkomröstningen!

Herr talman! Socialdemokraterna tycker inte att man skall betrakta el som vilken insatsvara som helst. De vill se el som en insats för förädling av andra svenska produkter. Det kan låta bestickande, men är det egentligen ett rimligt sätt att se på en insatsvara av det här slaget?

Bör man i så fall inte också låta samma principer vara vägledande när det gäller andra insatsvaror och t.ex. förbjuda export av pappersmassa? Det kan inte vara riktigt att exportera pappersmassa. Den kan vi ju också förädla i Sverige och göra om till papper eller något annat.

Det rimliga är väl ändå att man har den prissättning på alla varor som ger den bästa användningen av produkterna eller varorna som sådana. Jag be-

tecknar el som en vara i sammanhanget. Man skall alltså inte heller motsätta sig en riktig prisavspeglning när det gäller en så viktig produkt som elen.

Jag tyckte att Rolf L Nilson komplicerade bilden mycket för sig. Han sade: Om vi kan sälja el på export kommer elpriserna i Sverige att stiga såvida vi inte går in med stora statliga subventioner för att hålla en vacklande elindustri under armarna. Om elpriserna stiger måste vi alltså gå in med stora subventioner för att inte den stackars elindustrin, som förlorar mycket pengar på att elpriserna stiger, skall gå omkull! Det ligger inte så mycket logik i det resonemanget. Jag tycker inte att jag kan låta bli att understryka det, herr talman.

Bengt Dalström tog upp kärntekniklagen som innehåller ett förbud mot rätten för dem som så önskar att göra konstruktionsritningar och beräkna kostnader för nya kärnkraftsreaktorer. Jag tycker inte att det är en bra lag. Rätten att tänka också med papper och penna i hand eller vid datorn och räknearrangen borde inte kunna inskränkas. Nu är det emellertid så, att ett centerkrav inom kretsen av regeringspartier har varit att man skall behålla lagen. Det har stöd av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet här i kammaren. Inom kretsen av regeringspartier har frågan också ingått i en kompromiss kring energipolitiken. Men i sak ger jag i denna fråga för egen del Bengt Dalström alldeles rätt.

Herr talman! Det här är en debatt som handlar om många saker. Jag vill sluta med att ta upp en sak som sades från socialdemokratiskt håll om kravet på en återindustrialisering i det svenska samhället. Det kan vi säkert alla hålla med om. Men låt oss samtidigt notera att antalet anställda inom den privata sektorn inte har ökat ett enda dugg under den långa period från 1950 och fram till dessa dagar då socialdemokratin har varit ett dominerande parti under långa tider. Det finns lika få anställda inom den privata sektorn nu som på 50-talet.

Om vi vill ha ett starkt näringsliv bestående av både stora och små företag och både industri- och tjänsteföretag och som växer och ger arbete åt flera är den en sak som behövs. Det är att den politik som den nuvarande regeringen lagt fast får fullföljas för företagens och Sveriges bästa.

Anf. 84 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Hadar Cars säger att han i dag har återvänt till sina gamla jaktmarker. Det är trevligt. En annan som har gjort det är, att döma av dagens Dagens Nyheter, Hadar Cars kollega Hans Blix, som också gästspelar i den svenska energidebatten i dag. Nu saknas egentligen bara Carl Tham för att bilden av Folkpartiets olika ansikten i energifrågorna skall bli alldeles tydlig och klar.

Hans Blix tar upp den fråga som Hadar Cars diskuterar här i dag, nämligen förmågan och möjligheten att avveckla kärnkraften. Hans Blix uttalar sig uppenbarligen som gammal linje-2-general. Jag utgår från att han inte lägger sig i den svenska energidebatten i sin egenskap av chef för IAEA utan som folkpartist och linje-2-general.

Han säger att Sverige inte kommer att kunna avveckla kärnkraften till år 2010. Jag vill bestämt fråga Hadar Cars om han delar den bedömningen.

Hadar Cars talar liksom Birgitta Johansson om långsiktighet. Det är rik-

tigt att den är önskvärd och attraktiv. Min fråga till Hadar Cars är följande: Börjar denna syn på behovet av långsiktighet 1991? Är det förbjudet att börja räkna den från 1980? Går det möjligen att fortsätta en långsiktighet som inleddes 1980?

Nej, Hadar Cars, jag kräver ingen snabb avveckling. Jag kräver precis bara den avveckling för vilken Hadar Cars gick till storms på barrikaderna 1980 – alltså den avveckling som linje 2 förespråkade. Själv stod jag och Centern för en helt annan avveckling: sex reaktorer under en tioårsperiod. Den skulle vara avslutad 1990.

Jag försöker förtvivlat försvara Hadar Cars seger i folkomröstningen. Jag undrar ändå om det inte vore klädsamt om Hadar Cars från tid till annan också iklädde sig den arbetsuppgiften, må vara under ett gästspel i gamla jaktmarker.

Hadar Cars säger att avveckling till år 2010 bara var en tanke hos linje 2. Absolut inte! Så var det verkligen inte. Den regering i vilken folkpartister ingick lade fram en proposition som slog fast årtalet. Detta bekräftades av den dåtida talesmannen Carl Tamm. 2010 gällde. 25-årsregeln gällde.

Min fråga är naturligtvis följande: Är det detta som Hadar Cars tillsammans med moderaterna är på väg att springa ifrån denna dag?

Anf. 85 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Hans Blix är generaldirektör för IAEA. När han uttalar sig gör han det enbart i den egenskapen, oberoende av om han befinner sig i Sverige eller i något annat land.

I energiuppgörelsen 1991 gjorde vi i Folkpartiet fullständigt klart att vi inte ser 2010 såsom ett bindande årtal. Vi sätter det som stod på valsedlarna i kärnkraftsomröstningen högst, nämligen att avvecklingen skall ske på ett sådant sätt att man fortsätter att trygga god sysselsättning och fortsatt välfärd i Sverige. Det är för oss viktigare än att det skall ske till ett visst årtal.

Jag tror därigenom att jag har svarat på det grundläggande av det Lennart Daléus ville ha svar på.

Jag kan väl också citera den romare som sade följande: En sådan seger till och jag är förlorad.

Anf. 86 LENNART DALÉUS (c) replik:

Herr talman! Det Hadar Cars säger om Hans Blix roll i det han agerar kring i går och i dag är spännande. Det aktualiserar nämligen frågan hur Sverige skall se på IAEA och IAEA:s roll. Det kan rimligen inte vara på det sättet att chefen för IAEA kan komma dimpande och kasta sig in i den svenska energidebatten, säga att avveckling inte är möjlig och göra sig lustig över svenska politikers agerande i frågan på det sätt Hans Blix gjorde i går.

Om det är på det sättet tycker jag att regeringen allvarligt bör titta på frågan om svenskt deltagande i IAEA och svensk syn på IAEA:s roll.

Det är inte på det sätt som Hadar Cars sade när han försökte svara på den andra fråga jag ställde. Folkpartister ingår i en regering som två månader efter en folkomröstning tolkar resultatet som att 2010 gäller. Om folkpartister sitter med i ett näringsutskott som bekräftar detta är det svårt att tolka det som något slags pamflett från Folkpartiet eller att det under detta ligger

någon annan åsikt än den man givit uttryck för i gemensam proposition och utskottsbetänkande.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Energipolitik

Herr talman! Den sista fråga jag skulle vilja beröra med Hadar Cars är synen på folkomröstning. Hur skall vi göra nu när vi skall försvara folkomröstningsinstitutet när det är så uppenbart att många aktörer inte vill vara med om att försvara det eller stå fast vid beslutet och fullfölja det. Vad skall vi säga till dem som inför en kommande folkomröstning är oroliga för politikers sätt att leva upp till resultat i folkomröstning?

Skall Hadar Cars ge sig ut i landet – det hoppas jag att han gör, eftersom jag har förstått att han som det står i visan åker till Tensta och Luleå på olika sätt – och förklara för de ungdomar, miljöengagerade och energiintresserade som undrar om man kommer att bry sig om resultatet av den kommande folkomröstningen? Vad kommer Hadar Cars att säga till dem? Jag tror att vi på något sätt gemensamt måste reda ut den frågan.

Det bästa sättet är naturligtvis att skyndsamt visa respekt för den folkomröstning och den seger som Hadar Cars och hans anhängare vann 1980.

Anf. 87 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Hans Blix har nyligen omvalts för en fjärde period som generaldirektör och chef för IAEA, dessutom av en majoritet som har vuxit för varje gång. Jag tror inte att han behöver frukta Lennart Daléus syn på hans sätt att sköta uppdraget.

Årtalet 2010 diskuterades inför folkomröstningen och återfanns i de dokument som linje 2 tog fram. Det var inte bara ett slagord. Men det är inte i alla valmaterial som man kan se så långt in i framtiden som 30 år och veta att det som står där kan stå fast ograverat. Om man tittar på Centerpartiets valmaterial sedan 30 år tillbaka, kan det ha skett någon liten förändring vid något tillfälle. Det är jag övertygad om.

Däremot tycker jag att det är oerhört viktigt att man håller fast vid resultatet från folkomröstningen, vid det som stod på valsedlarna. Där stod det bl.a. att det inte får byggas några nya kärnkraftverk i Sverige och att avveckling skall ske i den takt som är möjlig med hänsyn till sysselsättning och välfärd i landet. Det håller Folkpartiet på. Jag vill inte hävda att inte Centerpartiet gör det. Men Lennart Daléus tycker uppenbarligen att det som stod i linje 2:s material är viktigare än vad som stod på valsedeln vid folkomröstningen. Det tycker jag är illa.

Jag är anhängare av folkomröstningar och hoppas att vi skall ha många sådana. Men då skall det vara klara och raka linjer. Det skall vara två alternativ, ett ja och ett nej. Det skall inte vara tre alternativ, som kan tolkas på olika sätt. Om Lennart Daléus håller med mig på den punkten har vi tagit ett litet steg närmare varandra i en viktig demokratifråga.

Anf. 88 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Det föregående replikskiftet får mig att komplettera mina yrkanden. Jag vill, med anledning av replikskiftet mellan Hadar Cars och Lennart Daléus, yrka bifall till den del av min meningsyttring som handlar om IAEA:s roll. Den innebär att regeringen skall ta initiativ för att IAEA

skall ägna sig huvudsakligen åt kärnkraftsavveckling och förhindrande av kärnvapenspridning.

Jag trodde i min enfald att Hans Blix gjorde sitt uttalande i egenskap av middagstalare. Han är en förträfflig middagstalare. Men om experten Hadar Cars har sagt att detta var ett uttalande som han gjorde i rollen som chef för IAEA, måste jag yrka bifall till min meningsyttring i detta avseende.

Jag måste rätta Hadar Cars. Han säger att jag påstod att man genom stats-subventioner skulle hålla en vacklande kraftindustri under armarna. Akustiken är inte perfekt här. Det jag sade var att man skulle hålla en vacklande, energikrävande basindustri under armarna. Det vill jag inte.

En återkommande fråga är var alternativen finns. Var finns den nya tekniken? Hadar Cars ställer uppfordrande den frågan till oss som vill avveckla kärnkraften under en 30-årsperiod från folkomröstningen. Ställer inte Hadar Cars frågan till sig själv? Hur kommer det sig att det går så extremt långsamt inom energisektorn? Det finns en hel del teknikområden där man kan följa utvecklingen under betydligt kortare tidsperioder än 30 år och då se att teknikutvecklingen är minst sagt revolutionerande. Så är det inte här. Min slutsats är att det beror på att långsiktighet saknas. Det finns inga fasta spelregler. Beslut ändras när det gäller trovärdigheten i avveckling, hastigheten i avvecklingen, styrmedel såsom skatter och avgifter. Detta är ett stort problem som hindrar teknikutvecklingen och miljöanpassningen av det svenska samhället.

Anf. 89 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Jag ser två stora energikällor som kan komma att ersätta väsentliga delar av både fossilkraft och kärnkraft. Det är fusionskraft och solenergi. Det satsas enormt mycket pengar på dessa två energikällor, mer än på mycket annan viktig forskning i världen. Det är inte brist på pengar. Det är svårigheten att lösa de grundläggande problem som är förenade med dessa två energislag som gör att man inte kommit längre. Jag är ändå optimist och tror att man någon gång under de närmaste 30–40 åren skall kunna komma så långt att dessa tekniker kan omsättas i praktisk verklighet. Det ser jag fram emot. Då är också tidpunkten kommen att göra de stora energipolitiska förändringarna. Där är vi inte i dag. Rolf L Nilson och andra bortser från den verklighet som finns och försöker stifta lagar och hitta vägar för att åstadkomma någonting som det inte går att klara med den teknik som finns i dag. Det är det jag vänder mig emot.

Om jag missförstod vad Rolf L Nilson sade i sitt inlägg ber jag om ursäkt. Jag har i varje fall förstått Rolf L Nilsons avsikt. Den har jag ingenting emot, som logiskt resonemang, även om jag har invändningar mot den i sak.

Jag vill upplysa Rolf L Nilson om att en viktig uppgift för IAEA är att förhindra kärnvapenspridning. Inte minst dess generaldirektör är starkt engagerad i det. Jag vill hänvisa till vad som sker i IAEA:s kontakter med bl.a. Nordkorea för närvarande. Däremot är det inte en uppgift för IAEA att avveckla kärnkraften, vilket Rolf L Nilson uppenbarligen tycks tro. Det ingår inte alls i uppgifterna. Man kan alltså inte anklaga generaldirektören för att han inte löser de uppgifter som Rolf L Nilson tycker att han skulle ha. Man

får i stället hedra honom för att han sköter de uppgifter som organisationen har ålagt honom.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Energipolitik

Anf. 90 ROLF L NILSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att de koncept för ny energi som Hadar Cars förordar i stor utsträckning är villospår. Jag tror mera på småskaliga projekt, avancerad besparingsteknik och effektiviseringar. Jag tycker också att mycket pekar på att de s.k. alternativa inhemska, förnybara energikällorna – det gäller vindkraft och bioenergi – kan spela en viktig roll i en avvecklingsprocess.

Om avvecklingsprocessen startar nu, som man faktiskt kan säga att den har gjort så länge Oskarshamn 1 står avställt, och fortsätter i ordnad takt, ser jag inga stora tekniska problem. Jag kan inte se några elförsörjningsproblem. Jag ser positiva effekter av detta när det gäller teknikutveckling och omställning av svensk produktion och svensk arbetsmarknad. Jag föreställer mig att det kan ge Sverige konkurrensfördelar och inte kyla och mörker, som Hadar Cars och andra som tvivlar på denna utveckling tror.

Anf. 91 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Liksom Fredrik den store ser jag gärna att var och en blir salig på sin fason, dvs. på sin tro. Jag tillåter därför gärna också Rolf L Nilson att bli det. Besparingar är inte detsamma som energiproduktion. Jag tror det finns förutsättningar att spara energi, inte minst i industrivärlden, dvs. också i Sverige. Samtidigt växer behoven av energi i stora delar av världen som i dag är klart underförsörjda. Hur skall vi lösa världens energifrågor, så att vi inte bidrar till en katastrofal miljöförstöring? Det är en fråga som jag tycker att vi har anledning att fundera allvarligt på. Som jag ser det finns det inte i dag något bra alternativ som är tillgängligt. Det kan komma.

Solenergi är inte nödvändigtvis lika med stora, fantastiska anläggningar. Solenergi kan också komma att utnyttjas i mindre, mer närliggande sammanhang.

Anf. 92 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! I motsats till Hadar Cars tror jag att en av de stora potentialerna för bioenergi och solenergi finns när det gäller att ersätta elen just i fråga om husuppvärmning. Detta sker i samband med renoveringar och nybyggnationer.

Jag noterar tacksamt att Hadar Cars är övertygad om att energiöverenskommelsen skall ligga fast. Det för med sig konsekvenser. Då bör överenskommelsen också kunna vidareutvecklas. Hadar Cars är väl ändå inte nöjd med hur energiöverenskommelsen fungerar i praktiken?

Hadar Cars talar vidare om valår och undanställda käpphästar. Jag vill se bortom retoriken. Vi skall diskutera hela spektrumet av energifrågor i kommissionen. Om inte alla partiers s.k. käpphästar skall komma fram behöver vi höra att det verkligen finns en vilja att pröva de olika partiernas argument. Jag vill pröva Folkpartiets argument i positiv anda. Kommer Folkpartiet att i konstruktiv anda vilja pröva förslag, även om de kommer från kds?

Hadar Cars resonemang om möjligheter och omöjligheter när det gäller

den tekniska utvecklingen utgår från att allt är känt av dagens debattörer och att inga nya tekniska rön kommer att bli användbara i framtiden. Tror Hadar Cars verkligen att vi kommer att få se nya rön och att nya tekniker kommer till användning, eller har vi upptäckt allt? Många hoppas naturligtvis att fusionstekniken skall mogna.

Detta är tre självklara frågor som trots allt behöver besvaras, med tanke på reaktionerna på talet om kärnkraftsavveckling. Vi har velat resonera pragmatiskt och praktiskt, och vi har inte alls försökt använda oss av slagord, men det är svårt att få konkreta svar.

Jag ställer alltså tre enkla frågor:

1. Är Hadar Cars nöjd med hur energiöverenskommelsen fungerar i praktiken?
2. Kommer Folkpartiet att i konstruktiv anda pröva förslag, även om de kommer från kds?
3. Tror Hadar Cars att vi kommer att se nya rön och att nya tekniker kan komma till användning, eller har vi upptäckt allt?

Anf. 93 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Svaret på frågorna är:

1. Jag är ganska nöjd.
2. Ja.
3. Ja.

Anf. 94 ROLAND LÉBEN (kds) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaren.

Anf. 95 BIRGITTA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Emellanåt har det varit övertoner i den här debatten. Emellanåt har vi instämt i vad andra har sagt, och vi har tackat varandra.

Jag vill börja med att tacka Hadar Cars för det inlägg som han har gjort och för klarläggandet kring agerandet av linje 2 i samband med kärnkraftsomröstningen 1980. Jag vill också få med i protokollet att jag är ledsen över att Gudrun Norberg inte finns med i debatten i dag. Gudrun Norberg har nämligen stått för en lugn och sansad debatt i näringsutskottet när det gäller energifrågorna. Det sätter vi socialdemokrater ett stort värde på.

Hadar Cars ställde några frågor till mig. Jag vill gärna upprepa vad jag sade i mitt huvudanförande. Jag menar att el skall användas som insatsvara för att förädla industriproduktionen, främst i de branscher som är exportberoende och som kan ta hem inkomster till Sverige. Det är framför allt viktigt att vi har en säker tillgång till el – naturligtvis till rimliga priser – när det gäller skogs- och malmindustrin.

Hadar Cars tog upp frågan om huruvida de anställda i industrin har ökat eller minskat. Det är riktigt att antalet anställda i industrin är ungefär lika stort som på 50-talet, men vi befinner oss i ett helt annat läge. Antalet anställda har inte ökat, men det handlar om mer pengar. Varorna har blivit mer högförädlade. Vi har fått en teknik som både fackföreningsrörelsen och Socialdemokraterna har välkomnat. Det är också viktigt. Detta har kunnat

ske i en tid när vi hade tillgång till säker och billig energi. Det är en förutsättning för en industriell utveckling och för det framtida samhället som kommer att bli ett informationssamhälle, ett tjänstesamhälle. Energi kommer vi att behöva.

Jag har inte velat beröra alla detaljer kring vind, sol, vatten osv. Vi måste se energin som en långsiktig insatsvara.

Anf. 96 HADAR CARS (fp) replik:

Herr talman! Inte minst elenergi är en viktig insatsvara. Men den, liksom andra viktiga insatsvaror, skall naturligtvis prissättas på riktiga grunder.

Vi har inte olika grundläggande värderingar när det gäller industrisystemställningen. Däremot tror jag att vi skiljer oss åt i fråga om hur den skall åstadkommas. Eftersom den här debatten i huvudsak handlar om energi ber jag att få återkomma om den saken vid ett annat tillfälle.

Anf. 97 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag har under 15 år haft förmånen att kunna delta i riksdagens energidebatter. Visst har mycket förändrats, men mycket är sig likt.

På en punkt har vi i dag en mycket markant upprepning av historien. Den kärnkraftsvänliga majoriteten flyr åter in i en energikommission för att slippa vidta de åtgärder som krävs för den förnyelse av energisystemet som är förutsättningen för kärnkrafts-utvecklingen. Visst har omvärlden förändrats. Det är inte möjligt att med säkerhet förutsäga vad som kommer att hända i morgon eller exakt vad den ena eller andra åtgärden kommer att betyda på lång sikt. Vi lever i en föränderlig värld, och det finns alltid ett förhinder för den som är obotfärdig.

Vi har lärt oss mycket under 15 år. Ingen förnekar i dag biobränslenas möjligheter och värden. Att effektivare energianvändning är en av våra största "energikällor" är också uppenbart för de flesta. Det är inte brist på kunande eller alternativens möjligheter som är orsaken till att användningen av förnybar energi i dag är begränsad. Nej, orsaken är att det finns ett överskott på energi och att den nya energiproduktionen måste konkurrera med befintlig energiproduktion, med delvis avskrivna värden och en kortsiktig marginalkostnad.

I jämförelse med ny fossileldad kondenskraft eller ny kärnkraft – om någon skulle vilja satsa på det – har alternativen god konkurrensförmåga. Det gäller både biobränslebaserad kraftvärme och vindkraft. Det vill jag poängtera.

Det har skett och kommer att ske stora reinvesteringar i den svenska kärnkraften. Ånggeneratorerna har bytts på Ringhals 2, och för Ringhals 3 har upphandling gjorts. Oskarshamn 1 – vår minsta och äldsta reaktor – rustas upp för totalt 2 miljarder kronor. Oskarshamn 1 blir 25 år 1997. Den har stått still i snart två år. Godset i reaktortanken är försprödat och har länge utgjort en extra komplikation. Även efter denna mycket omfattande upprustning är Oskarshamn 1 fortfarande en gammal reaktor. Det är ungefär som att renovera en gammal bil; den blir inte ny. Det innebär självfallet både säkerhetsmässiga och ekonomiska risker.

Jag tror inte att någon i denna kammare tror att OKG skulle göra denna

investering – som är mycket större än nybyggnadskostnaden – om man trodde på vad Socialdemokraterna säger, nämligen att all kärnkraft skall vara avvecklad senast år 2010. Riksdagen och i första hand Socialdemokraterna gör sig skyldiga till något som mest liknar ett bedrägeri och binder sig allt hårdare fast vid en kärnkraftsproduktion efter år 2010.

Detta är allvarligt. Kraftbolagen gör stora investeringar som de sedan vill ha ersättning för om avvecklingen skulle fullföljas. Fem miljarder satsas på byte av ånggeneratorer i Ringhals och upprustning av O1. Det är självklart felinvesteringar om vi skall ha en planmässig, optimal, ekonomisk avveckling av kärnkraften till år 2010.

Det är helt klart att vi inte bör fortsätta med att investera stora pengar i avvecklingsalternativ. I stället bör vi satsa på utvecklingsalternativen, framtidsalternativen. Det gamla, ursprungliga beslutet, som fattades redan 1981, att vi successivt skall bygga upp energisystem som baseras på förnybara, inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan, har det funnits enighet om.

Det billigaste sättet att avveckla kärnkraften vore att nu stoppa O1 och i fortsättningen helt satsa för framtiden. Här finns alternativ. Låt mig bara ta två exempel.

Den globala användningen av biobränsle är mycket större än den bokförda. Tittar vi på den som sker i första hand i utvecklingsländerna finner vi att den har en mycket låg verkningsgrad, säkert lägre än 25 %. En förbättring till mycket rimliga 50 % skulle innebära ett energitillskott som är långt större än all den energi som kärnkraften producerar i världen i dag, och detta utan att använda en enda ny vedpinne.

Den svenska användningen av biobränsle är i dag ca 70 TWh. Vi kan tekniskt och ekonomiskt fördubbla detta fram till år 2010. Det är mycket stora tillgångar som är mycket mer tillgängliga än ny kärnkraft.

Hadar Cars talar om sol och fusion. De har likheten däri att solenergi är fusionskraft. Men självklart är det mycket bättre att utnyttja den fusionskraft som kommer från solen till vår jord. Alltsammans – biobränsle, vattenkraft, vindkraft – är solenergi. Där har vi mycket stora möjligheter att ersätta kärnkraft och framför allt få det energisystem som vi tidigare varit överens om sedan 1981.

Vi kommer aldrig att få ett bättre tillfälle att starta avvecklingen än nu. Vi har ett överskott på el. Vi har gott om alternativ baserade på förnybar energi, som är billigare än ny kolkondens och ny kärnkraft. Vi kan göra en successiv utbyggnad som optimalt utnyttjar de olika projektens möjligheter samtidigt som vi förbättrar sysselsättningen.

Per-Richard Molén, det finns inte något samband mellan kärnkraftsel och sysselsättning. Vi upplever den dramatiskt högsta arbetslösheten under en tid då vi aldrig någonsin tidigare haft så god tillgång till kärnkraft. Verken har stått stilla, både därför att de inte har fungerat och därför att inte elen har behövts.

Kärnkraften är inte evig, det måste vi lära oss. Vi kan ha olika åsikter om årtal och sådant, men kärnkraften måste ersättas. Det tragiska i den argumentering som görs av bl.a. Per-Richard Molén är att han inte förstår att vi måste ta tag i denna fråga. Om vi skjuter upp avvecklingen innebär detta

att vi sannolikt tvingas till mycket snabbare förnyelse av energisystemet till mycket högre kostnader. Vi försitter en lång rad av utomordentliga investeringsstillfällen och sysselsättningstillfällen därför att vi inte planmässigt genomför det som vi vet att vi under alla förhållanden måste göra.

I december 1992 beslutade en i stort sett enig riksdag om att riksdagsbeslutet om avveckling till år 2010 var lag. Det är märkligt, herr talman och riksdagskolleger, att det i denna dag är tre partier som öppet deklarerar att man inte vill stå för 2010. Det är Moderaterna, Folkpartiet och Ny demokrati. Dessa har tidigare röstat med och sagt att vad vi har uttalat i riksdagen är lika med lag. Det är svårt för riksdagen att behålla sin trovärdighet om vi hanterar en sådan viktig fråga på detta sätt.

Herr talman! Det är en fläck på riksdagens heder att vi inte i dag ger klart besked till aktörerna på energimarknaden. Denna försummelse har bara förlorare: miljön, skattebetalarna och även kraftbolagen kommer att finnas bland förlorarna. Det är ett mycket tungt ansvar riksdagsmajoriteten tar på sig. Speciellt gäller det socialdemokraterna som samtidigt försöker ge sken av att de menar allvar med att all kärnkraft skall vara avvecklad år 2010.

Jag yrkar härmed bifall till Centerns reservationer i NU17.

Anf. 98 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Det är rätt mycket av ett avskedstal Ivar Franzén håller vid det här tillfället. Han har under alla de år som vi har haft tillfälle att mötas i debatter och utredningar präglats av kunnighet, saklighet och ett väldigt stort lugn. Jag har alltid imponerats av hans mycket gedigna kunskaper, inte bara i stort, utan även i smått. Han har visat en stark vilja och envishet att försöka övertyga om sina uppfattningar när det gäller energipolitiken och inte minst kärnkraften.

Han inbjuder till en ny energidebatt. Det skall vi inte ha. När det gäller O1 får vi, tyvärr Ivar Franzén, skiljas med litet olika uppfattningar. Vad det kostar Oskarshamn att återställa O1 är 700 miljoner kronor fram till januari 1995. Den återställningskostnaden kommer att vara återbetald på ett till ett och ett halvt år. Eftersom kärnkraftskostnaden i O1 ligger ungefär vid 20 öre och ny energiproduktion ligger vid 35 öre så blir återbetalningstiden väldigt kort. Därför finns det anledning att uppskatta de insatser Oskarshamn gör för att få i gång reaktorn. Billigare tillskott av el kan vi inte få.

Anf. 99 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag vet att Per-Richard Molén är informerad om totalkostnaderna, de pengar som läggs ned från det att O1 ställdes av till dess den åter kommer i gång någon gång i början på nästa år. Den uppgift jag lämnat är en försiktig beräkning. Tar man den totala summan och inte bara de speciella 700 miljonerna, måste man självklart se det som pengar som skulle kunna användas utomordentligt mycket bättre i förnyelsen av vårt energisystem och med mycket mer långsiktigt värde. Då hade vi verkligen byggt för framtiden i stället för detta uppehållande försvar.

I en situation då en reaktor inte behövs har man egentligen ingen avkastning om man tittar på den samlade produktionen. Det är så också vid byte av vissa ånggeneratorer. Det har funnits alternativ befintlig produktion till

lägre kostnad. Man har alltså bara den rörliga kostnaden på redan gjorda investeringar.

Med kunskap om att avveckling *skall* ske kan man inte spekulera i framtiden. Jag har mycket stort förtroende för kraftbolagens ekonomiska bedömningar. Men de bygger på antaganden, och dessa antaganden skapar vi genom att inte ge klara signaler från riksdagen. Det är därför jag upprörs i dag. Jag upplever att riksdagen medverkar till att ge sådana signaler att vi lurar dem att fatta beslut som är felaktiga om vi fullföljer fortfarande gällande riktlinjer för kärnkraftsavvecklingen. De kommer att ställa oss till svars för detta.

Per-Richard Molén och andra säger: Vi vill inte avveckla till år 2010. Nå, de är i alla fall ganska hederliga. Men det är ohederligt att säga: Vi skall avveckla till år 2010, samtidigt som man medverkar i det beslut som nu kommer.

Detta är upprörande. Det är inte värdigt Sveriges riksdag att på detta sätt hantera en så viktig fråga. Det är viktigt att vi har ärliga, sunda relationer med beslutsfattarna i näringslivet. De skall kunna lita på oss, och vi skall kunna kräva av dem att de följer de riksdagsbeslut vi har fattat. Det är de ramar de skall leva efter.

Anf. 100 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Till skillnad mot Ivar Franzén håller jag härmed mitt jungfrutal i energidebatten. Jag vill bekänna att jag hade anmält mig som talare till NU22, och eftersom jag är siste talare på NU17 kanske det kan anses förlåtligt om jag blandar ihop betänkandena.

Jag väckte en motion beträffande handeln med el som har blivit föremål för en förträfflig sammanfattning på en tredjedels sida i betänkandet. Det är en artighet som aldrig kommit mig till del tidigare. Jag trodde att jag var ensam om att tycka att det var en bra motion.

I denna motion uttryckte jag en förundran över att man i propositionen ej diskuterat regeringens energipolitiska beslut 1991. Jag var lika förvånad att regeringen inte med en rad berörde den mycket känsliga kärnkraftspolitiken. Nu har jag till min glädje noterat att näringsutskottet villfarit mina önskemål i motionen genom att tillsätta en energikommission för att behandla de problem som jag hade tagit upp.

I min motion yrkade jag avslag på propositionen. Jag har blivit överöst med argument för att vi skall avreglera produktion och distribution på elmarknaden. Jag bombarderades av telefonsamtal och brev till den grad att jag långsamt började överge min negativa inställning. Numera ställer jag mig fullt bakom regeringens proposition.

Trots min omvändelse har jag några i mitt tycke viktiga reservationer.

Jag tror att det hade varit fördelaktigt att först konkurrensutsätta marknaden genom att slå håll på oligopolet Vattenfall-Sydkraft innan man började realisera regeringens förslag.

Jag har ännu inte fått klart för mig om regeringen verkligen vill privatisera Vattenfall eller inte. Jag kan bara spekulera i att man kanske först måste lösa kärnkraftsproblematiken innan man på allvar kan diskutera en privatisering. Vem vill investera i ett bolag som kan tvingas slå ihjäl kärnkraften?

Vidare: Hur skall man ställa sig till utländska investerare i Sydkraft? Som ni kanske vet äger den tyska storkoncernen Veba, som är det elfte största konglomeratet i Europa genom sitt dotterbolag Preussen Electra, 16 % i Sydkraft. Veba har en försäljning på 242 miljarder kronor 1992 och har en halv miljon aktieägare. Det är Europas i särklass största aktör på energiområdet.

Det torde inte vara orealistiskt att räkna med att Veba så småningom kan bli majoritetsaktieägare i Sydkraft. Därmed förlorar Sverige kontrollen över kärnkraftverket i Barsebäck.

Kanske tvingas man i vårt nya Europa acceptera sådana övertaganden, men vi kanske först borde ha en öppen debatt om saken på hemmaplan.

En annan fråga som jag ställt i min motion är att man föreslagit en generell anmälningsplikt beträffande långsiktiga exportkontrakt. Jag har frågat mig om detta vapen är tillräckligt vasst för att rå på företeelser som att man från Sverige och Sydkraft underfakturerar kraften till utlandet.

Det gäller att skynda långsamt med avregleringen. Det är, som jag ser det, knappast realistiskt att över natten etablera en elbörs som kommer att domineras av Vattenfall och Sydkraft.

Man kan läsa i propositionen att erfarenheterna från den norska elmarknaden är övervägande positiva. Studerar man vad som hänt får man dock en något annan bild. Efter introduktionen av norska elbörsen i oktober 1992 låg priset per kilowattimme på ca 10 norska öre. Den sjönk sommaren 1993 till ca 3 öre för att sedan stiga rakt uppåt till en topp i februari 1994 på ej mindre än 44 öre. Nu är den nere igen, men det norska exemplet pekar på att en kraftbörs lika gärna kan slå åt fel håll. Kostnaderna kan öka, inte minst för de små förbrukarna dvs. hushållen. Jag har därför efterlyst en konsekvensanalys som skulle ta fasta på hur en avreglerad elmarknad skulle kunna påverka den enskilde konsumenten.

Även om regeringens proposition kommer att godkännas är det olyckligt att man inte fått en politisk enighet i en så här viktig fråga som är mycket långsiktig. Den avreglering regeringen nu föreslår innebär ett helt nytt tänkande, där kunden skall få välja sin egen leverantör. Jag tror att man måste skynda långsamt och försiktigt. Vi får inte glömma att Sverige redan nu har ett av världens bästa elförsörjningssystem med mycket konkurrenskraftiga elpriser, om vi inte har de lägsta elpriserna i världen. Låt därför inte den föreslagna privatiseringen slå omkull det effektiva i dagens eldistribution. Låt oss än en gång skynda långsamt när det gäller att konkurrensutsätta eldistributionen.

Det är i den förhoppningen Bengt Dalström och jag har övertygat Ny demokratis riksdagsgrupp att enhälligt ställa sig bakom regeringens proposition.

Anf. 101 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Det har varit intressant att lyssna till debatten. Jag har också väckt en motion och jag står bland dem som vill ha en lag för när kärnkraften senast skall vara avvecklad. Jag tror det är nödvändigt att ha det. När jag hör majoritetens representant tala här blir jag än mer övertygad om detta.

Jag är klart medveten om att det i folkomröstningen inte fanns något årtal

angivet. Däremot har senare riksdagen gjort en tolkning av folkomröstningens resultat. Det tycker jag har skett på ett helt korrekt sätt. Man har kommit fram till att år 2010 skall kärnkraften vara avvecklad.

Majoriteten i utskottet står också bakom att enligt riksdagens beslut skall kärnkraften vara avvecklad senast år 2010. Det hoppas jag att de som nu skrivit under detta betänkande också står bakom. Debatten får mig att stundtals tvivla på det.

Vi hade en utfrågning om kärnkraften och dess avveckling med representanter för olika partier. Jag tror det var för snart två år sedan. Ungdomsförbunden var medarrangörer. Det som fick mig att reagera mycket starkt var när en representant från kraftindustrin på min fråga om hur man förberett sig efter riksdagens beslut om att kärnkraften skulle vara avvecklad år 2010, framt deklarerade att man inte förberedde sig alls, eftersom det inte fanns någon lagstiftning, och det därför inte var något som man behövde bry sig om.

Sedan gjorde riksdagen ändå en tolkning att riksdagens beslut i det här fallet också skulle vara vägledande och gälla för aktörerna på marknaden. Men eftersom det inte gör det – och debatten visar att det finns ledamöter som inte heller utgår ifrån att det skall vara möjligt att avveckla kärnkraften till år 2010 – ser jag det som nödvändigt att ha en lagstiftning på området.

Det är framför allt för aktörerna på marknaden som jag tror att det är nödvändigt att göra detta. Annars kommer vi att vara i den situationen år 2010 att vi skall avveckla kärnkraften, men utan att ha alternativen. Då går det inte att genomföra någon avveckling. Det är väl vad vissa hoppas på. Men jag tycker att vi måste ta våra beslut på allvar och se till att de får verkan ute i samhället.

Vidare tog jag upp ett par andra frågor i min motion. De gällde bl.a. slutförvaring av kärnavfall. Den lagstiftning som finns på området är bra. Det visar också på behovet av en lagstiftning där det klart framgår att vi i Sverige inte vill ha slutförvaring av utländskt kärnavfall. Utskottet påpekar helt riktigt att det är tillåtet att importera utländskt kärnavfall under en begränsad period och t.ex. behandla avfallet i Sverige för att därefter återställa detta till utlandet. Det finns de som är oroliga för att detta kanske kommer att pressa på och leda till ett slutförvar av utländskt kärnavfall. Därför är det viktigt att ha denna lag på området i fråga.

Till slut har vi frågan om IAEA:s roll. Helt riktigt skall IAEA verka för att kärnvapen inte sprids runt om i världen. Det är mycket angeläget. Kärnvapen är ett hot mot allas existens och överlevnad.

Men det går inte att komma ifrån att det finns en koppling mellan kärnvapen och kärnkraft. Om man verkligen skall verka för att minska spridningen av kärnvapen, måste man också verka för att minska spridningen av kunskap om kärnteknik. Därför går det enligt mitt sätt att se inte att särskilja kärnkraft och kärnvapen. Det vore också angeläget att föra in detta i IAEA:s roll. Det skall helt klart framgå att IAEA inte skall medverka till att kärnkraft sprids.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1993/94:NU22 Handel med el i konkurrens (prop. 1993/94:162).

*Handel med el
i konkurrens*

Anf. 102 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Låt mig få börja med att understryka och instämma i vad Birgitta Johansson sade i det tidigare ärendet, nämligen att vi socialdemokrater menar att även avregleringen av elmarknaden bör ses i ett större energipolitiskt perspektiv.

När vi har studerat regeringens förslag har vi saknat en analys av bl.a. hur avregleringen påverkar möjligheterna att klara det tidigare beslutet om kärnkraftsavvecklingen. Bland de 272 sidor som finns i regeringens proposition får man förgäves leta efter analyser och konsekvenser av en sådan reform. Hela förslaget är egentligen bara en teknisk genomgång av hur, inte om, en avreglering skall genomföras.

Herr talman! Vi i oppositionen beklagar att regeringen inte tagit kontakt med oss i förberedelsearbetet. Det finns sedan en lång tid tillbaka en strävan i svensk politik att fatta energipolitiska beslut i största möjliga enighet. Den senaste politiska uppgörelsen på energiområdet är, precis som Birgitta Johansson sade, från 1991. Vi socialdemokrater tog i regeringsställning initiativ till förhandlingar och kunde i ett konstruktivt arbete komma fram till en överenskommelse med Folkpartiet och Centerpartiet. När den socialdemokratiska regeringen lade fram sin energiproposition var den redan förankrad hos oppositionen. Regeringen hade kunnat göra så även denna gång. Men den valde att inte lyssna på oss. Det har inte varit något som helst samråd om avregleringen av elmarknaden. Det har inte funnits ett papper, och vi har inte fått ett samtal från regeringen.

I september förra året sände vi socialdemokrater ett brev till näringsminister Per Westerberg. Jag har en kopia på brevet i min bank. Vi framförde preciserade frågor om den s.k. avregleringen. Vi väntar fortfarande på svaret.

Det var vi socialdemokrater som först tog upp frågan om avregleringen av elmarknaden. Det har hänt en hel del saker sedan frågan först kom upp på dagordningen för några år sedan. Jag vill peka på två faktorer som innebär nya förutsättningar.

Ett första skäl heter Per Westerberg. Per Westerberg är näringsminister. Per Westerberg är ansvarig för energipolitiken i regeringen. Han är en person med mycket stark ideologisk prägel. Det tror jag mig kunna påstå. I mångt och mycket representerar Per Westerberg en kvarleva av 1980-talets högervåg med privatiseringar och attacker som kardinallösningar på offentliga sektorns ekonomiska problem.

Herr talman! Det är ingen överdrift att 1980-talet kom att präglas över hela västvärlden av en stark tilltro till marknadsmässiga lösningar. Det gällde även den typen av produktion som betraktades som naturliga monopol och av det skälet bedrevs i offentlig regi.

Den grundläggande frågan var om vi skulle låta marknaden sköta det som

vi hittills skött gemensamt. Frågeställningarna gällde såväl social som politisk infrastruktur. Frågan väcktes om statliga verk, som t.ex. järnvägsverket SJ, Postverket, Televerket, Energiverket och Vattenfall kunde byta form från affärsverk till aktiebolag och om ytterligare förändringar av regelverken kunde göras.

Detta var en utveckling som började redan under den socialdemokratiska regeringsperioden. Den skedde försiktigt och trevande. Men denna försiktiga hållning har vridits om till närmast stormstyrka i den borgerliga regeringen. Televerket har ombildats till Telia. Posten har blivit bolag. Vägverket, den myndighet som ansvarar för vägunderhåll och byggande av vägar i Sverige, kommer i delar att ombildas till bolag. Järnvägstrafiken kommer att avregleras. Statens järnvägar kommer att bolagiseras. Vattenfall skall privatiseras. Det finns uttalanden som tyder på att även Posten och Televerket kommer att privatiseras.

Herr talman! Det finns alltså en koppling mellan avreglering och bolagisering-privatisering i regeringens planer. Privatiseringen är ett överordnat mål oavsett om det gynnar verksamheten eller inte. Privatiseringen går före samhällsnyttan.

Vattenfall är ett av de största projekten för utförsäljning. Hur regeringen ser på detta kopplat till reglering av elmarknaden avslöjade Per Westerberg för flera år sedan. Han gav ut en bok i början av 1990-talet om privatiseringar. Där avslöjade han att när avregleringen av elmarknaden är genomförd kan Vattenfall privatiseras.

Hela frågan om Vattenfalls privatisering fick nytt bränsle häromdagen när statsminister Carl Bildt sade att Vattenfall skall privatiseras. Regeringens, och i synnerhet näringsministerns, privatiseringsambitioner har gett frågan om avregleringen av handeln med el en helt ny dimension. Elförsörjningen har i Sverige, som i de flesta andra länder, i hög grad varit en nationell angelägenhet och har därför utvecklats och byggts ut med offentligt stöd. Vårt elsystem är en del av landets infrastruktur i likhet med vägsystem och järnvägar.

Det är mycket tack vare statens insatser som vårt elsystem har blivit mycket högtstående med god leveranssäkerhet och ett av världens lägsta elpriser. Vi socialdemokrater kan inte acceptera förändringar av regler som har som främsta syfte att bana väg för privatisering av Vattenfall. Avregleringen hör ihop med utförsäljningen av Vattenfall. Vi har fått detta bekräftat av både näringsministern och statsministern. Det kan inte vara en tillfällighet att statsministern begär att Vattenfall skall privatiseras just som riksdagen står i begrepp att driva igenom avregleringen.

Vi menar att det skulle vara djupt olyckligt om våra gemensamma naturresurser i vattenkraft skulle utsättas för spekulation. Regeringen driver frågan om ändrade regler och avveckling av statlig verksamhet med ideologiska förtecken och inte med pragmatisk saklig ansats. Detta är en mycket viktig punkt för oss socialdemokrater. Här står vi inför ett vägskäl när det gäller synen på offentlig verksamhet. På den här punkten kommer vi inte att vika. Vattenfall skall inte privatiseras. Det är vår bestämda uppfattning, och den kommer vi att driva hårt i valrörelsen.

Så vidare till den nya andra omständigheten kring avreglering. Sverige har

i utgångsläget ett mycket väl fungerande elförsörjningssystem. Det torde väl de allra flesta vara överens om. När vi socialdemokrater tog initiativet till att påbörja avregleringen var ett viktigt skäl att det var något vi kunde se inom EG – det nuvarande EU. I riksdagen uttalade man att detta är viktigt för Sverige. Man såg hur utvecklingen inom EU skulle bli innan beslut fattades om förändringar av den svenska elmarknaden. Det hette att vi skulle eftersträva samtidighet för att undvika snedvridning av konkurrensen.

Det kan säkert finnas olika uppfattningar och tolkningar om vad som händer inom EU på detta område. Vår uppfattning är att processen har stannat av. Det är alldeles uppenbart att flera medlemsländer är motståndare till att öppna elproduktionen för konkurrens.

Det finns i sig något ganska symtomatiskt i den utredning som föregick regeringens förslag om avreglering, den s.k. Ellagsutredningen. Man lade fram sitt betänkande för ett år sedan, och skrev där: Något omedelbart genomslag inom EG för principen om liberaliserad elmarknad – vilken utgör en av utgångspunkterna för vårt arbete – synes inte förestående.

På rak utredningssvenska säger man egentligen till regeringen: De direktiv och utgångspunkter som ni gav oss föreligger inte längre. Därför menar vi socialdemokrater att det inte finns något skäl att ha så fruktansvärt bråttom som den svenska regeringen har för närvarande.

Vilka frågor är det som vi socialdemokrater vill ha svar på? Ja, det finns flera, men jag skall begränsa mig till tre.

Den första gäller kärnkraften. Den står i dag för över hälften av elproduktionen i Sverige. För att klara avvecklingen som vi har diskuterat och beslutat om krävs investeringar i nya anläggningar. Stora investeringar skall göras av aktörer med mycket långsiktiga perspektiv, och vi befarar att en avreglering kommer att gynna de kortsiktiga perspektiven.

Elpriset kommer att bestämmas av en renodlad marginalkostnadsprincip. Enheter med låg rörlig kostnad, dvs. där den stora investeringen redan är gjord, kommer alltså att gynnas. Kärnkraftverken har, som vi vet, dessa drag. De stora investeringarna är redan gjorda och marginalkostnaderna är låga; i princip är de billigare ju längre de går. I den meningen vinner de kärnkraftsanläggningar som vi har på avregleringen av elmarknaden.

Det kan bli så att den föreslagna avregleringen inte ger några incitament att investera i nya anläggningar. På så sätt kan den nya regleringen av elmarknaden försvåra uppnåendet av de energipolitiska målen.

Man kan särskilt påpeka att det råder politisk enighet på denna punkt. Stora summor statliga medel har anslagits för att utveckla och introducera inhemska, förnyelsebara energikällor.

Som ett led i detta har många kommuner gjort investeringar i energianläggningar, bl.a. biobränslebaserade. Avregleringens konsekvenser kan omintetgöra dessa investeringar. Det finns därför också en miljöpolitisk koppling till hela frågan om avreglering av elmarknaden.

Den andra frågan som vi har tagit upp gäller effekterna för glesbygden. Det är, herr talman, ett rättvisekrav att människor skall ha tillgång till el på rimliga villkor, oavsett var de bor i detta avlånga land. El är ju inte vilken vara som helst; den är en förutsättning för all typ av aktivitet.

Landsbygdsbefolkningens situation får inte försämrats efter införandet av

nya regler. Men vi befärar att de förslag som regeringen har lagt fram inte är tillräckliga för att skapa en rättvis tariffstruktur för landsbygden.

Vi undrar också vilka medel som finns för att tvinga fram en koncessionsstruktur och övriga åtgärder som kan tillförsäkra landsbygdsbefolkningen rimliga elpriser. Från regionalpolitisk synpunkt är detta naturligtvis en avgörande fråga, och vi menar att detta i sig är ett skäl för att detta måste hanteras i ett större sammanhang.

Till saken hör också, enligt vår mening, frågan om privatisering av det statliga Vattenfall. Vattenfall kan i dag förhindra en negativ utveckling i de områden där staten är distributör. Man kan och skall ta regionala och sociala hänsyn och göra utjämnningar som kanske inte alla gånger är affärsmässigt lönsamma.

Denna möjlighet kommer dock inte att kvarstå om Vattenfall privatiseras. Jag har svårt att se vad ett privat Vattenfall, som till stor andel kan ha utländskt ägande, skulle ha för intresse av att bry sig om folk i Norrlands inland, i Bergslagen och i övriga landet, dvs. av att ta regionala och sociala hänsyn.

Den tredje frågan gäller marknaden. Teoretiskt sett förutsätter en avreglering en marknad där det finns ett stort antal aktörer och där ingen, varken kund eller producent, har en dominerande ställning. Så är förmodligen fallet i Norge och i ett antal andra länder, men så är det inte i Sverige.

Marknaden i Sverige domineras av ett litet antal aktörer; de tre största producenterna står för över fyra femtedelar av den totala produktionen. Elproduktionsmarknaden är nästan ett monopol. De flesta tror att detta är en utveckling som kommer att fortsätta.

Vi har också sett att koncentrationstendenserna sprider sig till ett annat plan. Kraftproducenter i Sverige köper i dag upp kommunala energiverk för att tillförsäkra sig marknader inför en förestående eventuell avreglering. Det är vad man brukar kalla för en vertikal integration, vad som nu menas med det. Det är alltså ytterligare försäljning.

Dess värre, herr talman, befinner sig många kommuner i en prekär ekonomisk situation, då det kan vara frestande att sälja ut kommunala energiverk. Denna process har redan startat, vilket är ett problem i sig.

Jag menar att denna utveckling är mycket olycklig och skadar balansen mellan svenska distributörer och konsumenter på elmarknaden. En sådan balans är en förutsättning för att vi skall kunna ha en fungerande elmarknad.

Herr talman! Detta är några av skälen till att man inte nu bör hasta fram ett beslut om avreglering.

Det råder också osäkerhet på den borgerliga kanten. På resor runt om i landet har vi träffat företrädare för de borgerliga partierna på regional nivå, framför allt för Centerpartiet, som är osäkra och allvarligt oroade över utvecklingen.

De vill nämligen mer än gärna att den energipolitiska kommissionen skall titta närmare på just dessa frågor, på konsekvenserna av en avreglerad elmarknad. Först gör kommissionen sina analyser, och sedan fattar man beslut. Det vore det riktiga, men så blir inte fallet här. Av allt att döma kommer regeringen med hjälp av Ny demokrati att driva igenom beslutet i dag. Riks-

dagen beslutar i så fall att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1995.

Några personer menar att vi socialdemokrater får acceptera och böja oss för detta, om riksdagen nu fattar det beslutet. Självfallet gör vi det, herr talman, så länge inte riksdagen beslutar något annat.

Men jag kan här deklarera att om socialdemokratin återkommer i regeringsställning efter valet i höst, så kommer vi inte att låta denna reform träda i kraft om vi inte har fått svar på de frågor som jag ställde tidigare. Det vore inte ansvarsfullt. Energipolitiken är för viktig för att man skall tillåta förhastade beslut. Så länge frågorna inte är besvarade skall man inte heller genomföra reformen.

Detta är vår bedömning. Sannolikt kommer det inte att finnas några svar på dessa frågor till den 1 januari 1995. När de kan finnas är svårt att säga. Vår ambition är att det skall gå snabbt. Från borgerligt håll har man talat om att en energikommission skall kunna sitta i flera år, men det är inte vår uppfattning.

Vi menar att detta måste gå snabbt av flera skäl. Dels har marknaden till stora delar ställt in sig på en avreglering, dels är energipolitiken i stort så pass viktig för landets ekonomiska utveckling att den inte får dras i någon extra långbänk.

När företag i alla elberoende branscher skall fatta investeringsbeslut vill de veta spelreglerna, precis som Birgitta Johansson sade tidigare. Vi har därför sagt att en utredningstid på ett halvår vore det maximala. Vi vet ännu inte hur regeringen vill ha det.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservation som fogats till detta betänkande.

Anf. 103 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Reynoldh Furustrand höll ett långt och genomarbetat anförande, där han gjorde en genomgång av viktiga frågor som hänger samman med reformen för avreglering av elmarknaden och handel med el i konkurrens. Eftersom mitt ställningstagande i sak överensstämmer med det som Reynoldh Furustrand yrkade bifall till, skall jag inte upprepa alla de argument som han anförde, men det kommer att bli en del upprepningar.

Den här reformen föreslogs och arbetades fram i en annan tid och i ett annorlunda klimat. Det fanns förhoppningar och det kom signaler om en snabb europeisk avreglering av elmarknaden. Det fanns ett mode inom politiken och näringslivet som främjade avregleringsidéer och marknadsidéer.

Åtminstone när det gäller elmarknaden har det mesta av det här gått i stå. Utvecklingen i den europeiska unionen går långsamt, och det är få debattörer som tror att det kommer att hända någonting radikalt där inom överskådlig tid.

Ett par länder har avreglerat, nämligen Norge och England. Det sägs att det är på gång i Finland. Erfarenheterna från Norge och England är blandade. De som har tittat mera systematiskt på vad som händer där säger att man inte kan dra några säkra slutsatser av utvecklingen men att vissa bedömningar kan göras.

Det verkar inte som om små konsumenter direkt berörs. Det verkar som

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Handel med el
i konkurrens*

om de stora konsumenterna har fått något lägre priser. Men det har också varit tvära kast i priserna, så tvära att staten har fått gå in och reglera marknaden igen i båda länderna. Det är rätt naturligt, då det är ett nytt område som har avreglerats. Det står också i sammanfattningen av propositionen, vilket jag instämmer i, att effekterna inte kan förutsägas i alla delar.

Jag tycker att riksdagen skall ta förslaget om avreglering på allvar. Det gäller ett nytt område, och det kan bli oväntade effekter. Det pågår försöksverksamhet i England och i Norge, och vi i Sverige bör enligt min uppfattning vänta och ta det lugnt med vår avreglering, lära av erfarenheterna i de länder som har avreglerat och hålla någorlunda samma tempo i utvecklingen som den europeiska unionen har. Det är inte nödvändigt att Sverige gör om samma fel som England och Norge har gjort. Det är inte nödvändigt att Sverige gör nybörjarfelen. Man kan faktiskt lära sig av andra, och det här är ett område där det är utmärkt att göra det.

I den motion som vi har väckt med anledning av propositionen yrkar vi avslag på avregleringsförslaget, men vi markerar tydligt att vi inte av några principiella skäl är motståndare mot avreglering av elmarknaden. Om man kan få en avreglering till stånd som ger effektivare resursutnyttjande, som inte kolliderar med de beslut som vi har fattat om avveckling av kärnkraften, som klarar försörjningen, som klarar de regionalpolitiska målen osv., är det klart att vi skall avreglera.

Vi måste då också komma ihåg att vi därmed avreglerar ett system som redan i dag är mycket effektivt. Oberoende bedömare som har granskat elmarknader i världen, med tonvikt på Europa, säger att det svenska systemet är det tekniskt mest avancerade, med de lägsta priserna, med den effektivaste resursanvändningen, med den mest rättvisa fördelningen och med den största tillförlitligheten när det gäller leverans. Det är självklart sådant som man bör slå vakt om.

Jag tycker att den här beskrivningen av dagens svenska system, i kontrast mot de problem som man har där avregleringen har påbörjats, gör att argumentet för att vänta med reformen är mycket tungt. Jag tycker däremot inte att argumentet från de olika inblandade branscherna, att de har ställt in sig på en avreglering, väger särskilt tungt. Det har tidigare förekommit förhandlingar om kontrakt mellan producenter och distributörer och kunder och man har av och till förhandlat om priserna. Man har jämfört priser mellan olika producenter, t.ex. Sydkraft, Vattenfall, Gullspång och Stockholm Energi. Det finns alltså en konkurrens på marknaden, även om det inte är fritt att välja leverantör. Det finns en konkurrens, när det kan göras en jämförelse.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 104 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Vi står inför en mycket viktig och rätt genomgripande avreglering av den svenska elmarknaden. Den kommer att ge både kunder och konsumenter en betydligt starkare position gentemot kraftproducenter och distributörer än vad som gäller för närvarande.

Det är värt att notera – vilket Reynoldh Furustrand också anförde – att

det var Socialdemokraterna som tog första steget mot en avreglering, genom att besluta att sätta Vattenfall på bolag. Vattenfall blev på det sättet en av många, någorlunda likvärdiga, aktörer på elmarknaden.

Den borgerliga regeringen har fortsatt avregleringen genom att under våren 1992 lägga fram förslag om mål och strategier för reformeringen av elmarknaden, som också Socialdemokraterna var inne på. Ett av stegen var att bryta ut stamnätet ur Vattenfall och lägga detta i ett affärsverk, Svenska kraftnät. Om detta har vi i riksdagen inte haft särskilt avvikande meningar.

Regeringen inbjöd på ett mycket tidigt stadium, på ett öppet och okonventionellt sätt, företrädare för samtliga riksdagspartier att delta i själva processen med att utarbeta propositionen när det gällde den fortsatta avregleringen av den svenska elmarknaden. Det som förvånade mig och många andra var att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet avstod från att delta, och därmed förlorade möjligheten till påverkan och inflytande. Därför är det en aning förvånande att Reynoldh Furustrand nu tar till brösttoner och säger att man inte har haft möjlighet till inflytande och påverkan. Det var just det som regeringen gärna önskade, och man kände stor besvikelse när de inte ville delta.

Att skilja ut sig på detta sätt är ett partipolitiskt inslag, som inte inger särskilt mycket respekt och aktning. Det avviker i hög grad från det parlamentariska samarbete som vi under lång tid har utvecklat i Sverige. Jag minns själv hur vi från de borgerliga partierna gärna ställde upp när Birgitta Dahl som energiminister inbjöd till överläggningar. Vi satte oss inte ner med sura minner, och vi avstod inte från att vara med i diskussionerna. Det är detta som hela tiden för samhället framåt.

Tiden för en avreglering är inne, av många skäl.

1. Ny, modern datateknik gör det möjligt för enskilda aktörer att hantera alla de mängder av mätvärden som blir aktuella. Det är nödvändigt på en elmarknad i konkurrens, eftersom den kommer att hantera just många konsumenter av olika slag, både stora och små.

2. Efterkrigstidens erfarenheter av ekonomisk utveckling visar att branscher som arbetat under fri konkurrens och med fri handel har utvecklats på ett dramatiskt mycket bättre sätt än reglerade branscher och marknader.

Det gör mig litet besviken på Socialdemokraterna som inte på något sätt tar till sig det fina i samband med just avregleringar.

Finns det något som säger att en avreglerad elbransch inte skulle bidra till en betydligt bättre verksamhet och en bättre situation för producenter, distributörer och kunder?

Ett nytt regelverk för elmarknaden, inriktat på konkurrens, tycker jag bara är en naturlig anpassning till en förändrad verklighet som kan leda till avsevärda produktivitetsvinster.

3. Överkapacitet i förening med ökad konkurrens är ett lämpligt tillfälle att avreglera. Vi får inte missa den möjligheten. Jag tror att få politiker skulle vilja, eller ens kunna, genomföra en avreglering som under en övergångsfas skulle bedömas leda till högre priser.

Jag förstår därför inte oppositionen. Om elmarknaden skall kunna avregleras under överskådlig tid måste det ske innan en ökad efterfrågan och

andra faktorer har "ätit upp" den överkapacitet som fortfarande kanske trots allt finns i den svenska kraftindustrin.

Det svenska elsystemet har ett hundratal producenter och 270 distributörer. Man får ett intryck av att producentsidan, kraftindustrin, är relativt kostnadseffektiv, medan det är låg effektivitet inom distributionen. Många distributionsföretag är små. Under senare tid har man kunnat notera att antalet kunder per distributionsföretag har minskat. En stor del av de potentiella vinsterna vid en avreglering finns snarare inom distributionen än inom produktionen.

Därför tror jag att mycket talar för att antalet distributionsföretag kommer att minska, samtidigt som företagen blir större. Då får vi också sannolikt en större utjämning av priserna mellan glesbygd och tätort – på det sätt som Vattenfall har åstadkommit i Norrbottens län.

Socialdemokraterna hävdar att det är en ideologisk strävan att avreglera elmarknaden. I så måtto kan jag hålla med. Vi är nämligen fast övertygade om att avreglerade marknader fungerar effektivare än reglerade. Så enkelt är det.

Socialdemokraterna hävdar att man inom EU går mycket långsammare fram än som sker i Sverige. Men rörelseriktningen är given. Det går mot en avreglering.

Socialdemokraterna hävdar att energi- och miljöfrågorna inte berörs särskilt mycket i propositionen. Det är fel. Konsekvenserna har utretts mycket ingående av forskningsgruppen för miljöstrategiska studier vid FOA. Man säger att en faktor i positiv riktning för miljön är just att kundernas inflytande på en avreglerad marknad kommer att öka. Därmed får kunderna möjligheter att påverka i riktning mot en betydligt miljövänligare situation.

I alla avseenden blir vi mera flexibla på en större marknad än om vi låser oss till Sverige. Vi blir även mindre sårbara. På det sättet frigör man sig också från de nackdelar som det innebär att låsa sig till Sverige, där Vattenfall är en dominerande aktör vid sidan av Sydkraft.

Inte minst i södra Sverige ser man fördelar där effektbalansen emellanåt varit ansträngd. Baltic Cable är enligt min mening en garanti och en trygghet för Sydkrafts kunder och för konsumenterna i södra Sverige.

En avreglering av elmarknaden leder nog också till att vi framöver investerar i mindre anläggningar, inte i större. Flexibiliteten kommer att öka. Kombinationen av en ökad marknadsrisk och ett ökat beroende av kapitalmarknaden kommer att styra investeringarna mot mindre anläggningar och en mindre kapitalintensiv teknik.

Jag är övertygad om, och det är nog ganska lätt att inse, att den framtida forskningen och den tekniska utvecklingen också kommer att påverkas av en avreglering. Vi har väl varit benägna att tänka i stort när det gäller att ersätta kärnkraften. Men mycket talar för att vi ganska snart möter ett nytänkande som i sin tur leder fram till att det är bättre att koppla samman den svenska kärnkraften med ett säkerhetstänkande än med en årtalsexercis. Det ger oss möjligheter att mera tekniskt utveckla små kompletterande anläggningar allteftersom vi behöver nya tillskott av elproduktion.

Herr talman! Det är värt att notera att Socialdemokraterna i ett särskilt yttrande i det betänkande som vi nyss diskuterade säger:

"Utan ett sådant brott mot överenskommelsen" – energiöverenskommelsen över blockgränserna – "hade vi varit beredda att söka nå fram till en uppgörelse över blockgränserna vad gäller förslaget om avreglering av elmarknaden."

Därför är det en aning förvånande att Reynoldh Furustrand radar upp en massa problem inför den här avregleringen. Om vi hade kunnat hålla fast vid 1991 års energiöverenskommelse skulle Socialdemokraterna ha ställt sig bakom förslaget om en avreglering av elmarknaden.

Det intressanta i den här situationen är att ge marknaden och aktörerna en klar signal om framtiden. Därför tror jag att det är rätt värdefullt om i synnerhet Socialdemokraterna ger en betydligt klarare signal om framtiden än vad Reynoldh Furustrand har gjort. Inget parti här motsätter sig ju att vi ytterligare analyserar de problem som skulle kunna uppstå när det gäller glesbygden. Inget parti åstundar en sämre situation för glesbygden jämfört med tätorterna.

Jag tror att en avreglerad elmarknad, en annan struktur på distributionsföretagen och en betydligt större effektivitet kommer att leda till lägre priser inte bara för tätorter utan också för glesbygd.

Den energikommission som vi har varit överens om kommer, såvitt jag förstår, att tillsättas mycket snabbt. Den kommer inte att driva i långbänk särskilt många av de frågor som Reynoldh Furustrand tar upp. Redan innan året är slut kommer den här kommissionen att ganska klart ha analyserat situationen för glesbygden. Kommissionen kommer också att kunna ge svar när det gäller eventuella funderingar kring utlandsförbindelserna och elen och kring frågor av annat slag – inte minst gäller det då investeringar i nya anläggningar.

Därför tycker jag att vi med en energikommission och ett gott samarbete skulle kunna ge marknaden en klar signal om att vi från den 1 januari 1995 kommer att ha en avreglerad marknad som även Socialdemokraterna ställer upp på.

Anf. 105 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Det är inte till stor nytta att jag och Per-Richard Molén har någon större partipolitisk debatt om huruvida vi inte ville ställa upp i de förberedande samtalen om den proposition som regeringen lade fram. Man skulle kunna säga att det var något av att bjuda in med armbågen och att be oss ta repet med till galbacken – det var väl redan bestämt hur riktlinjerna för det här arbetet skulle se ut.

Vilket svar ger Per-Richard Molén de oroliga människor som bor i hans egen bygd, ute på landsorten, när de vill tillförsäkra sig tillgång till energi som är säker och som man får till låga priser? Kan Per-Richard Molén garantera att de här människorna, om vi har en avreglerad elmarknad med starka privata aktörer, kommer att befinna sig i precis samma situation som den vi i dag har? Det är den frågan som människor ställer sig, och de har rätt att få svar på den frågan, Per-Richard Molén.

Vi såg att regeringen höll på med att förbereda en privatisering av hela denna marknad. Jag sade tidigare i mitt inlägg att vi inte är främmande för en avreglering, om avregleringen har till syfte att tjäna konsumenter, produ-

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Handel med el
i konkurrens*

center och samhälle. Men syftet är uppenbart något annat, Per-Richard Molén. Svara på den frågan! Det är den Per-Richard Moléns väljare ställer i hans bygd.

Anf. 106 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Om jag var övertygad om att den här avregleringen skulle leda till högre elpriser, inte bara i min egen valkrets utan i Sverige i övrigt, skulle jag naturligtvis vara betydligt mer tveksam. Nu vet jag och erfarenheten inte minst från Storbritannien visar att man har uppnått en lång rad effekter som bidragit till att kundernas intresse på ett bra sätt har tillgodosetts. Lika positiva erfarenheter har man fått från avregleringen av elmarknaden i Norge.

Vi skall inte glömma bort att i samband med att vi fattar beslutet om avreglering tillskapas en ny myndighet, nämligen nätmyndigheten, som kommer att ha till uppgift att se till att distributionskostnaderna ligger på en rimlig nivå. Oberoende av om det blir en privatisering av Vattenfall eller inte kommer nätmyndighetens och statens möjligheter att påverka elmarknaden att vara utomordentliga. Därför tycker jag att majoriteten och även den socialdemokratiska oppositionen med lugn förtröstan skulle kunna låta den här marknaden börja arbeta från den 1 januari.

Nätmyndigheten, skatteinstrumenten och en hel del andra saker finns fortfarande kvar. Med dem har vi möjligheter att tillgodose de olika intressen som kan uppstå om det skulle bli någon typ av imperfektion i övergången från den reglerade marknaden till den mer avreglerade. Jag tycker att det finns all anledning för oss att se mycket positivt på detta.

Anf. 107 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Herr talman! Det råder något delade meningar om huruvida alla odelat har fått fördelar av det som har hänt både i Storbritannien och i Norge. Vi i näringsutskottet hade förmånen att besöka Norge förra året och diskutera den avreglerade elmarknaden. Det är sannolikt för tidigt att redan nu uttala sig i så positiva ordalag som Per-Richard Molén gör.

Låt mig återge vad den norske ordföranden i energi- och näringsutskottet sade som svar på den direkta frågan: Har det blivit bättre för konsumenterna? – Man skall nog vara litet försiktig när man skall släppa ut de vackra burfåglarna. De är mycket svåra att fånga in.

Det vi noterar är att regeringen nu vill släppa denna vackra burfågel som Vattenfall faktiskt är, ett mycket vinstrikt statligt bolag, till den privata marknaden. Det är ingen garanti för att vi som konsumenter får billigare el eller att man producerar elen effektivare. Det är verkligheten, Per-Richard Molén.

Varför kunde man inte ha lyft in och belyst dessa frågor i kommissionen? Blir det effektivare, blir det billigare, blir det bättre för konsumenter, producenter och samhälle? Det är det ni har nekat oss att få med.

Anf. 108 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Socialdemokraterna inbjöds under flera månader att följa och påverka framtagandet av den här propositionen. Men man deltog inte. I dag tar man upp detta till en ny debatt.

Vi har från majoritetens sida gått Socialdemokraterna till mötes genom att tillsätta en energikommission som i första hand får till uppgift att studera glesbygden och de speciella situationer som finns där. Sedan skall vi titta på alla de andra delarna.

Jag tycker på något sätt att Socialdemokraterna har fått väldigt mycket av sina intressen tillgodosedda, trots att de surade och inte deltog i förberedelsearbetet. På det sättet skulle vi kunna slippa mycket av sura miner i en sådan här situation.

Anf. 109 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! I samband med propositionen läste jag mycket noga igenom hur experter såg på avregleringen. SNS har gjort en sammanställning där svenska experter på området har gått igenom de internationella elmarknaderna. Jag talade om det i mitt anförande. Man beskriver – jag tycker att detta måste understrykas – det svenska systemet som det troligen bästa i världen. Det är det billigaste för kunder och konsumenter, det mest effektiva, det säkraste, det mest jämlika. Det är alltså det som Per-Richard Molén och regeringen vill lämna.

Jag kan förstå om man vill lämna ett system som är ineffektivt, kostsamt och osäkert, om man gör det för någonting som man vet är bättre. Men här är det dessutom så att man inte vet om en avreglerad marknad blir bättre. Man vet väldigt litet om en avreglerad marknad. Det finns inga erfarenheter mer än, och det tog Per-Richard Molén upp, att Västeuropa har utvecklats ekonomiskt bättre än Östeuropa under efterkrigstiden. Det håller jag med om. Så är det. Men jag har litet svårt att se den direkta kopplingen till avregleringen av svensk elmarknad.

Faktiskt är det på den nivån som avregleringsförespråkare i SNS-boken också resonerar. De gissar att detta är bra, men de vet inte. Erfarenheterna från England finns inte, erfarenheterna från Norge finns inte heller, dvs. avregleringen har inte stabiliserat sig så att man kan dra några slutsatser.

Vi kan se litet grand av de effekter som förväntningarna på en avreglering har lett till i Sverige. Vi har fått en ökad koncentration på producentsidan. Stora producenter har köpt upp mindre producenter, och vi har fått en oligopolliknande situation. Marknaden domineras av ett fåtal mycket starka aktörer, och jag förutsäger att koncentrationen kommer att fortsätta. Aktörerna gör sitt för att upphäva konkurrensen.

Per-Richard Molén förutspådde samma utveckling på distributionssidan, alltså en ökad koncentration för att motverka konkurrensen. Jag frågar: Är inte Per-Richard Molén och regeringen oroliga för att ge sig ut på de här okända vatten och lämna någonting som är garanterat bra?

Anf. 110 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Om inte Christofer Columbus hade gett sig ut och seglat åt väster på okända vatten hade vi kanske inte upptäckt Amerika heller. Ibland måste man ge sig ut på litet mer okända vatten för att på något sätt upptäcka fördelarna med vad det kan erbjuda.

Den internationella elmarknaden tyder på att en avreglering har sina fördelar. Jag ser fram emot en situation där nackdelen med två tre stora kraft-

producenter som aktörer i Sverige på något sätt kan vägas emot en bättre sammanvävning av den nordiska elmarknaden, så att vi kan tillföra oss fördelarna som den norska elmarknaden kan erbjuda, fördelarna med den finska elmarknaden och vice versa. På det sättet får vi möjligheter att i betydligt lugnare takt komplettera vår elproduktion än vi kanske skulle göra om vi var helt isolerade med ett bibehållet system.

Distributionen kommer att förbilligas. Det framgår klart av regeringens proposition. Många av de kommunala distributionsföretagen på elsidan har finansierat en del av vanlig ordinarie kommunal verksamhet. När energiplaneringen drogs i gång för några år sedan såg man hur sysselsättningen ökade i distributionsföretag. Här kommer mycket att skäras bort. Distributionen kommer att förbilligas. Mycket av det kommer nätmyndigheterna att bidra till. Det gör att vi kan gå en avreglering till mötes med gott humör, till de enskilda konsumenternas stora förnöjelse i form av säkrare elförsörjning och lägre priser.

Anf. 111 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag har absolut ingenting emot upptäckarglädjen. Men jag tycker inte att vi skall låta den svenska elmarknaden och elförsörjningen styras av Per-Richard Moléns eller regeringens upptäckarglädje.

Jag vill påpeka för Per-Richard Molén att Columbus seglade ut för att komma till Indien, inte Amerika. Visserligen upptäckte han Amerika, men det visar hur vanskligt det kan vara. Det skall man ha som ledstjärna om man skall avreglera elmarknaden.

När det gäller upptäckarglädjen är inte Per-Richard Molén riktigt konsekvent heller. Jag kan inte tänka mig hans repliker nu i den föregående debatten, som handlade om avveckling av kärnkraften. Där skall man vara väldigt försiktig och rädd om det man har, även om det är farligt och även om man inte är så bra på att leverera varan.

Jag tycker att detta tyder på behovet av ett regeringsskifte – nya personer vid rodet.

Anf. 112 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag skulle med mycket stort nöje ta med mig Rolf L Nilson i båten och fara ut på okända farvatten. Om vi sedan upptäcker Indien eller Amerika spelar ingen roll, men jag tror att vi skulle ha väldigt stort nöje av resan. Vi skulle även kunna se de fördelar som det innebär att upptäcka någonting nytt i stället för att skärma av sig genom att stanna i ett enda litet land.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

7 § Normgivningsfrågor på dataskyddsområdet, m.m.

Prot. 1993/94:111

26 maj 1994

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1993/94:KU36 Normgivningsfrågor på dataskyddsområdet, m.m. (prop. 1993/94:116).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 10 §.)

8 § Oförutsedda utgifter för budgetåret 1994/95

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1993/94:FiU23 Oförutsedda utgifter för budgetåret 1994/95 (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 10 §.)

9 § Den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1993/94:KrU29 Den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten (prop. 1993/94:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs

kulturutskottets betänkande

1993/94:KrU33 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

NU17 Energipolitik

Mom. 1 (omställningen av energisystemet)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

266 för utskottet

14 för men.

2 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 66 m, 22 fp, 22 c, 25 kds, 19 nyd, 1 -

För men.: 3 c, 9 v, 2 -

Avstod: 1 s, 1 c

Frånvarande: 26 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 2 (lagstiftning om kärnkraftsavveckling senast år 2010)

1. utskottet

2. res. 1 (c, kds)

3. res. 2 (nyd)

Förberedande votering:

61 för res. 1

20 för res. 2

200 avstod

68 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

201 för utskottet

63 för res. 1

16 avstod

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 66 m, 19 fp, 5 nyd, 1 -

För res. 1: 1 s, 3 fp, 26 c, 22 kds, 9 v, 2 -

Avstod: 1 s, 1 kds, 14 nyd

Frånvarande: 26 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 3 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Liisa Rulander (kds) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 4 (förbudet mot vissa förberedande åtgärder)

1. utskottet

2. res. 4 (nyd)

Votering:

261 för utskottet

20 för res. 4

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 66 m, 21 fp, 26 c, 25 kds, 9 v, 3 -

För res. 4: 1 fp, 19 nyd

Frånvarande: 27 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 8 (Statens kärnkraftsinspektion)

1. utskottet

2. res. 5 (nyd)

Votering:

263 för utskottet

19 för res. 5

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 66 m, 22 fp, 26 c, 25 kds, 9 v, 3 -

För res. 5: 19 nyd

Frånvarande: 26 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 11 (IAEA:s roll)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 15 (vindkraft)

1. utskottet

2. res. 6 (nyd)

3. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

29 för res. 6

12 för men.

239 avstod

69 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

261 för utskottet

19 för res. 6

1 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 66 m, 22 fp, 26 c, 25 kds, 9 v, 3 -

För res. 6: 19 nyd

Avstod: 1 s

Frånvarande: 27 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 26 (främjande av biobränslebaserad kraftvärmeproduktion)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

268 för utskottet

11 för men.

2 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 65 m, 22 fp, 26 c, 24 kds, 19 nyd, 1 -

För men.: 9 v, 2 -

Avstod: 1 m, 1 kds

Frånvarande: 27 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Inga Berggren (m) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 29 (energinormer)

1. utskottet

2. res. 8 (s)

Votering:

158 för utskottet

124 för res. 8

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 66 m, 22 fp, 25 c, 25 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 8: 112 s, 1 c, 9 v, 2 -

Frånvarande: 26 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

NU22 Handel med el i konkurrens

1. utskottet

2. res. (s)

Votering:

159 för utskottet

123 för res.

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 66 m, 22 fp, 26 c, 25 kds, 19 nyd, 1 -

För res.: 112 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 26 s, 14 m, 11 fp, 5 c, 1 kds, 4 nyd, 5 v, 1 -

KU36 Normgivningsfrågor på dataskyddsområdet, m.m.
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

FiU23 Oförutsedda utgifter för budgetåret 1994/95
Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

KrU29 Den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten
Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU33 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick avgöras vid arbetsplenum onsdagen den 1 juni.

11 § Åtgärder mot buller i fjällområden och skärgårdar m.m.

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU21 Åtgärder mot buller i fjällområden och skärgårdar m.m.
(skr. 1993/94:175).

Anf. 113 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Vi har i Sverige i drygt ett halvt sekel levt under förmynderi av ideologiska skäl. Nu är vi på väg in i ett samhälle, där miljöskäl skapar förmynderi.

Regeringen använder miljön som förevändning i många frågor, t.ex. smygskattehöjningar och, som i det här fallet, regler för att komma åt buskörning med snöskoter. Vi i Ny demokrati ser med oro på utvecklingen och anser att miljöförslagen bör inriktas på att förbättra miljön och inte på att försämra människors handlingsfrihet.

Enligt betänkande JoU21 avser man att föra in ytterligare generella begränsningar i nyttjandet av snöskoter i fjällområden. Om man i fjällvärlden har problem med snöskoterkörning anser vi i Ny demokrati att de berörda kommunerna själva måste få fatta beslut om åtgärder, så att erforderlig hänsyn tas till lokalbefolkningen.

Genom skoterföreningar kan man också nå bättre resultat när det gäller att motverka buskörningen. Den vägen är bättre att gå.

För att komma åt bullerproblemet bör man ställa långsiktiga krav på skoterfabrikanterna att producera mer lågbullrande skotrar. Att sedan införa hastighetsbegränsningar för skoterkörning i fjällvärlden förefaller orimligt. Vad håller vi på med i Sveriges riksdag? Skapar vi regler för skapandets egenvärde? Alla måste väl inse att bristande övervakning enbart blir ett hin-

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

der för den yrkesverksamma och att de som buskör kommer att strunta i reglerna.

Vi ser ju samma fenomen på våra vägar, där buskörarna inte tar hänsyn till hastighetsbegränsningarna. Därför menar vi att det här blir samma sak.

Ny demokrati anser att John Anderssons spegling av problemet i motion Jo54 präglas av sunt förnuft och insikt i verkligheten, varför vi stöder dess innehåll.

Jag tänker avsluta med att citera en mening i John Anderssons motion som kan fungera som en inramning av innehållet i betänkandet: "Vi som bor i den nordliga delen av landet har många och långa erfarenheter av den omtänksamhet som människor och myndigheter i andra delar av landet stundom visar oss."

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 114 LEO PERSSON (s):

Herr talman! I min hemkommun Älvdalen finns det ungefär en snöskoter i vartannat hushåll. Likartat förhållande råder i övriga fjäll- och inlandskommuner norr om Dalälven.

Snöskotern är litet av vad fritidsbåten är för kustborna. Det betyder att man så nära brukarna som möjligt måste utforma de regler som skall gälla för att de skall upplevas som meningsfulla och för att därmed få till stånd ett "klimat" för efterlevnaden.

Vad som något förvånar mig är att utskottet så litet nämner fritidsbåtsbekymren i skärgårdarna. Jag menar att förhållandena i något avseende kan anses likvärdiga.

Herr talman! Enligt utskottets synsätt skall länsstyrelsen i bl.a. Kopparbergs län ges uppdraget att utarbeta förslag om kanalisering av snöskotertrafik i syfte att minska bullerstörningarna i fjällområdena. Om kommunerna ålagts detta uppdrag, skulle efterlevnaden av reglerna bli mycket större. Kommuninvånarna har ju aktivt varit med och arbetat fram såväl skoterlederna som regelverket runt dessa.

Jag vill med detta ha sagt att det är oklokt att lägga ut detta uppdrag på länsstyrelserna. Länsstyrelserna skulle i stället kunna vara en resurs för kommunerna i likhet med vad vi motionärer framhållit i vår motion Jo57, till vilken jag nu yrkar bifall.

Vi hävdar i motionen att kommunerna skall samråda med länsstyrelsen inför fastställandet av regler för skotertrafiken m.m. i stället för det omvända förhållandet.

Herr talman! Jag vill också påpeka att man genom utskottets betänkande försvårar för lokalbefolkningen att hitta en instans på regional nivå att klaga hos vid eventuella tvister i samband med reglering av skotertrafiken. Här vore länsstyrelsen, enligt mitt tycke, det naturliga besvärsgorganet.

Herr talman! I propositionen Handlingsplan mot buller, som kom cirka två veckor efter den skrivelse från regeringen som vi nu behandlar, sägs följande: "Bulleraspekterna bör således beaktas såväl i kommunernas fysiska planering enligt plan- och bygglagen som i planering och beslut enligt andra lagar som rör användningen av mark- och vattenområden och den bebyggda miljön. Översiktsplanen har här en viktig samordnande roll genom sin möj-

lighet att åskådliggöra hur samspelet mellan olika verksamheter kan utvecklas på ett sätt som medverkar till minskat buller och som i övrigt är lämpligt i ett långsiktigt perspektiv. Det är därför angeläget att bullerproblemen belyses i kommunernas översiktliga planering och i åtgärdsprogram på miljöområdet.”

Herr talman! Jag skulle vilja fråga utskottets företrädare: Vad är orsaken till att kommunerna diskvalificeras att göra de bedömningar som behövs angående s.k. vissa fritidsmiljöer? Är detta beslut av tillfällig natur, eller menar man att kommunerna själva är kapabla att göra bedömningar efter det att Boverket har sagt sitt i frågan?

Enligt regeringens skrivelse skall Boverket utarbeta anvisningar för ett sådant arbete, men nu är det länsstyrelserna som skall göra jobbet. På något vis är detta förfaringsätt att likna vid att baka och sedan plötsligt komma på att man har glömt jästen. Det här leder till ett snarlikt resultat.

Jag tycker att det nu föreslagna förfarandet är alltför myndighetsstyrt. Risken är stor att det blir ett dåligt förankrat myndighetsförslag som inte får tillräcklig förståelse från de lokalt boende i fjällområdena. Detta leder förmodligen till dålig efterlevnad. Kommunerna bör redan nu få ansvaret i denna fråga.

Visserligen säger man i utskottet att man delar motionärernas uppfattning att det skall finnas samråd. Men man ger inte regeringen till känna att detta är väldigt viktigt. Därför vet man inte vad som gäller i sakfrågan. Jag är orolig för att det så småningom kommer ett myndighetsstyrt förslag.

När vi här i riksdagen inför onödiga nya regler för den stora del av befolkningen som använder skoter som fritidsredskap och arbetsredskap, anser nog många att vi petar i sådant som vi inte skall lägga för stor vikt vid. Det vore bättre att utarbeta regler som lokalbefolkningen kunde acceptera och följa på ett bra sätt. Befolkningen i fjälltrakterna tycker inte att man skall fara fram som vildar i terrängen. Den vill ha en sansad och bra reglerad trafik, som man tar hänsyn till om man har fått vara med och påverka reglerna.

Anf. 115 JOHN ANDERSSON (-):

Herr talman! Max Montalvo har redan citerat en mening ur min motion. Jag ber självfallet att få instämma i det som han sade. Sådan omtänksamhet som omnämndes brukar regering och riksdag ibland ge uttryck för. Den här omtänksamheten har bl.a. medfört att vi har fått stora reservat och fredade områden där ingen eller ringa verksamhet får ske.

Det finns kommuner som har 60 % av sin areal under någon form av skydd. Undra sedan på att många människor i dessa regioner upplever sin tillvaro som att leva under ett förmyndarskap!

Det är bara i ett avseende som berörda makthavare har bortsett från det skyddsvärda, nämligen då det gällde att bygga ut och tillgodogöra sig den norrländska vattenkraften.

I en skrivelse till riksdagen har regeringen redovisat vilka åtgärder som kan tänkas vidtas för att begränsa buller i värdefulla natur- och rekreationsområden. De åtgärder som övervägs är bl.a. begränsningar för trafik med snöskoter och flyg i fjällområden. Det finns en rad utredningar om snösko-

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

tern. Det finns en uppsjö av alla slags påhitt och restriktioner som kan tänkas vidtas.

Här ges andra signaler när det gäller snöskotrar än när det t.ex. handlade om båtregistret. Båtregistret avskaffades därför att det innebar intrång i den personliga integriteten. Även i den här skrivelsen är det ett varsamt tassande i fråga om båttrafiken i skärgårdarna.

Snöskotrarna är redan registrerade. Vad man nu yrar om är att numret skall gjutas fast i drivmattan. Det talas om förarlicens osv. I det här fallet finns det tydligen inga farhågor för att den personliga integriteten kränks.

I skrivelsen sägs det att målsättningen för de åtgärder som bör vidtas är att finna en bra avvägning mellan intresset av att vistas ute i naturen, utan störande buller, och intresset av att angelägen trafik får förekomma. Bl.a nämns snöskoterns stora betydelse för lokalbefolkningen. Detta understryks också i utskottsbetänkandet.

Men kan man lita på detta? Trots detta tal om att hänsyn skall tas till lokalbefolkningen finns det uppenbara risker för att det blir just dessa människor som blir lidande om nya förbud och restriktioner införs.

Jag menar att det tvärtom borde lättas på vissa restriktioner, t.ex. på det skoterförbud som råder i fjällområdena, både permanent och vid vissa tider. Många vidriga tjuvjakter och förföljelser av våra fridlysta djur skulle inte kunna pågå i samma omfattning om man släppte in allmänheten i fjällområdena.

Skotertrafik i sig på särskilda leder och i särskilda områden oroar inga vilda djur eller renar. Det vet varenda människa som färdas med snöskoter. Det är bara när man förföljer djur som ofredande sker.

Jag hävdar bestämt att lokalbefolkningen både är vuxen nog och har de kunskaper som erfordras för att färdas med skoter, utan att varken störa vilt eller förorsaka andra olägenheter.

Det finns många frågeställningar på det här området. Hur är det egentligen tänkt att människor skall kunna besöka avlägsna områden utan att använda skoter eller flyg? De rekreatiomsområden som den stora allmänheten vistas i ligger i anslutning till samhällen med skidbackar och andra anläggningar. Det här förslaget är som ett skott skjutet från höften. Det kommer att missa sitt mål.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.58 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

11 § (forts.) Åtgärder mot buller i fjällområden och skärgårdar m.m.
(forts. JoU21)

Anf. 116 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! Jag skall inte fresta kammarens tålmod med att yrka bifall till min motion, eftersom utskottet i stort sett är enigt. Jag kan emellertid konstatera att utskottet har gjort det ungefär lika lätt för sig som regeringen. Man skjuter alla de viktiga frågorna kring snöskoterhanteringen framför sig.

Under de senaste åren har vi fått ett antal statliga utredningsrapporter, bl.a. från Rikspolisstyrelsen, som tar upp frågorna om snöskoterkörningen. Det är intressant att konstatera att alla dessa rapporter pekar åt samma håll. Man talar om behovet av hastighetsbegränsningar, både generella och selektiva i särskilt känsliga områden. Det talas om behovet av förarutbildning och förarbevis och om körkortskrav och licens för att man skall få köra skoter i naturområden.

I Rikspolisstyrelsens rapport från förra året framhålls också behovet av märkning av drivmattorna för att man skall kunna spåra förare som ägnar sig åt buskörning eller som på andra sätt överskrider de regler som har satts upp.

Regeringen och utskottet hänvisar nu till att man kommer att återkomma efter det att man har berett de senaste utredningarna som snart har remissbehandlats. Det är litet märkligt att man hanterar snöskoterfrågorna på detta sätt. Man behandlar ett antal bitar var för sig. Jag har en känsla av att man gör det litet grand för att vinna tid. Nu har vi kommit in en bit på våren. Upprördheten över buskörning och sådant minskar ju i takt med att snön smälter. Debatten blir aktuell först framåt årsskiftet när det är rejält med snö.

Jag har lyssnat till tre talare före mig i debatten. De företrädde folkdju-pet – åtminstone framställdes det så. Jag vill något nyansera bilden när det gäller snöskoterhanteringen.

Det är ett tilltagande problem med buskörning och liknande. Framför allt är det naturligtvis ett problem för lokalbefolkningen, vilket har framförts av flera talare. Men det är ett problem som också förorsakas av lokalbefolkningen. Buskörning är inte enbart ett resultat av turister som kommer långväga ifrån. I det avseendet vänder jag mig mot beskrivningen i flera av motionerna med anledning av skrivelsen.

Varför kan man då inte tänka sig en hastighetsbegränsning? Varför har regeringen inte vågat sig på detta? Det finns ju utredningsförslag som har remissbehandlats. Såvitt jag förstår har förslagen om hastighetsbegränsning tillstyrkts av i princip samtliga länsstyrelser i de berörda områdena norr om Dalälven. Regeringen tvekar. Man talar om att det finns problem med att övervaka hastighetsbegränsningen. Det finns det naturligtvis också på

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

många andra områden, men det är inget skäl för att inte ingripa mot för höga hastigheter.

Om man inför någon form av hastighetsbegränsning har man också möjlighet att via besiktning och ingrepp när det gäller motorprestanda o.d. hålla hastigheterna på en rimlig nivå. Varför går det inte att på samma sätt som när det gäller biltrafik ha en förarutbildning som leder fram till någon form av bevis för att man är lämpad att framföra snöskoter?

Hemma i Hälsingland vet jag att åtskilliga skoterföreningar skulle välkomna någonting sådant, eftersom det skulle göra det betydligt lättare för dem att nå de människor som i dag lokalt ägnar sig åt buskörning.

Motionärerna, och även de föregående talarna, har sagt att detta är någonting som skall hanteras lokalt. Uppenbarligen är man inte nöjd med den fokusering som regeringen gör på länsstyrelserna. Jag tror att man i detta avseende på sätt och vis talar för folkdjupet. Det finns nämligen en massiv opinion på de flesta håll i Norrland för att man inte skall ingripa med regler när det gäller skoterhanteringen. På samma sätt tror jag att det skulle finnas en lokal opinion även när det gäller ingrepp mot andra former av motorfordonsframförande.

Det är ganska intressant att göra en jämförelse. Under de senaste åren har vi diskuterat vattenskotrar. Det finns än så länge inte någon större grupp lokalt som ägnar sig åt detta. Det finns ingen stark opinion. Därför är man lokalt mycket snabb med att ingripa med t.ex. olika förbud. När det gäller snöskotarna, som är utbredda norr om Dalälven, är man väldigt rädd.

Jag tror att det är oerhört viktigt att man kommer till rätta med det här. Skälet till att jag tycker det är att nyttotrafiken och den seriösa fritidstrafiken, som jag tror att vi alla är angelägna om att slå vakt om, hotas om vi inte vidtar åtgärder. Buskörningen tilltar, och det sker allt fler olyckor med dödlig utgång. Snöskotern spelar en mycket viktig roll norr om Dalälven i Sverige. Det är för att skydda den som vi behöver regler. Man skall inte ingripa mot dem som sköter detta snyggt utan mot dem som inte sköter sig.

Anf. 117 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Detta var en lektion i att tro på regler, till reglers förbannelse, om man säger så, Lennart Rohdin.

Jag undrar om Lennart Rohdin tror att detta över huvud taget skulle ha någon effekt på dem som buskör. Det är helt och hållet ett slag i luften. Vem som helst inser att dessa personer inte följer regler. I så fall hade de inte hållit på med buskörning. Man kommer inte åt dem den vägen. Det enda man gör är att se till att de vanliga människorna, som behöver sina skotrar, drabbas av restriktioner och får problem i sin vardag. Jag förstår inte alls det här resonemanget.

Lennart Rohdin talar om restriktioner vad gäller storleken på motorerna. Då kommer man in på fusket. Det här bär åt skogen, precis på samma sätt som det har gjorts inom bilvärlden. Detta är helt fel metod. Jag tror att man måste gå en annan väg. Via motorklubbar, skoterklubbar osv. skall förarna få förståelse för de värden som de skall bevara och vara rädda om. Jag tror att det är den enda vägen att gå. Den andra vägen håller inte.

Anf. 118 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Med tanke på den grundinställning som Max Montalvo har förväntar mig hans åsikt inte på något sätt. Den representerar förmodligen Ny demokratis syn. I princip har man naturligtvis samma uppfattning även när det gäller andra typer av motorfordon. Jag tror dock att denna åsikt huvudsakligen begränsar sig till Ny demokrati.

Jag tror inte att de åtgärder som jag har efterfrågat i min motion innebär några allvarliga restriktioner för de många seriösa nyttjarna av snöskotrar. Jag tror inte att äldre människor som ger sig i väg ut för att fiska, som åker till sina stugor i fjällvärlden eller i hälsingeskogarna, där jag bor, behöver snöskotrar som dunderar fram i 120 kilometer i timmen. Det är ingen restriktion. Bara de som ägnar sig åt buskörning på ett sätt som inte är till gagn för vare sig medmänniskor eller naturen är intresserade av att kunna fara fram i de här hastigheterna.

Som jag sade i mitt inlägg har företrädare för skoterföreningar sagt mig att man där har intresse av det som Max Montalvo talade om, nämligen mer utbildning och information. Men hur når man dem som har största behovet? Inte genom frivillig information, där man ställer upp om man är intresserad, utan genom någon form av obligatorisk förarutbildning med efterkommande förarbevis. Den restriktionen försvårar på intet sätt tillvaron för de seriösa nyttjarna, men den underlättar att nå de många som i dag ägnar sig åt buskörning.

Anf. 119 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Det var ett trevligt påhopp från Lennart Rohdin på Ny demokrati och vår inställning! Visserligen hade jag kunnat vänta mig något sådant från en folktoppartist, så det kanske inte är så mycket att säga om.

Vi företräder våra väljare, och de tror jag inte är ett dugg intresserade av en massa regler som bara drabbar dem som sköter sig. De andra når man inte ändå.

Jag tror att detta bara innebär att man inför regler för att ha gjort någonting här i kammaren för att stilla sitt samvete. Det är så jag upplever det.

Det ruskiga i sammanhanget är att det inte blir någonting annat än en massa regelproblem.

Jag har inte haft någonting emot att införa körkort för den här gruppen, det kan vara en naturlig sak. Men det stävjar ju inte buskörningen.

Anf. 120 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Förarbevis var en av de två saker jag yrkade på i min motion, men inte här i kammaren. Det är en viktig del.

Jag tror att det kan finnas de som politiskt företräder även dem som buskör. De är ju inte så få, vilket vi kan konstatera som bor norr om Dalälven, långt utanför fjällområdena. Vi kan konstatera allt fler olyckor, även med dödlig utgång. Vi kan konstatera att man buskör även i tätortsområden, brakar i höga hastigheter genom trädgårdar. Man stör äldre och sjuka människor som bor på vårdhem och liknande. Vi har på sistone kunnat konstatera att man är totalt hänsynslös när man brakar igenom inhägnader och liknande, så att ridhästar kommer loss och ger sig ut på järnvägsspår.

Polisen står helt utan möjligheter att ingripa. Det finns inga regler. Det är ju för detta som vi har regler och lagar i vårt samhälle. Inte för att vi tror att vi kan komma åt alla eller omvända alla som har en annan attityd till sina medmänniskor, men för att också ge möjligheter för myndigheterna att ingripa mot de övergrepp och missbruk som förekommer.

Anf. 121 LEO PERSSON (s) replik:

Fru talman! När Lennart Rohdin påstår att det är en stor andel lokalbefolkning som utför den här buskörningen vill jag fråga vad han egentligen har för belägg för att den är så stor som han vill hävda. Jag vill hävda att man kan komma till rätta med en stor del av den buskörning som förekommer. Jag skall också erkänna att den finns. Men hur stor andel av hushållen norr om Dalälven, i fjällkedjan och inlandet äger en snöskoter? Det kan inte bli så stor andel av det totala antalet skoteråkare som utför den buskörning man talar om.

Jag tror man skulle få ett bättre övervakningssystem om man verkligen lokalt fick möjlighet att utarbeta reglerna. Ortsbefolkningen vill inte alls ha någon buskörning som det talas om som så allvarlig. Jag hävdar hela tiden att kommunernas roll måste vara helt avgörande. De måste i sin översiktsplanering och annat få möjligheten att agera i de här frågorna. Så länge man inte lägger ner detta på den lokala nivån tror jag inte man kommer till rätta med de eventuella avarter som finns.

Detta är ett bekymmer som jag tycker är svårt. I EU-sammanhang säger man att besluten skall fattas så nära dem som är berörda som möjligt. Varför kan man inte tillämpa detta även innan vi har blivit medlemmar i EU? Jag tvivlar på att det blir bättre sedan om man inte ens nu visar den viljan här i kammaren.

Självva övervakningen skulle må väl så bra av att man hade lokalt anpassade regler som också lokalbefolkningen tyckte var riktiga. Då skulle de mycket väl hjälpa till med att utföra den bevakning man talar om.

Jag skulle också vilja rätta till mitt yrkande något. Det kanske är svårt att få riksdagen att fatta beslut om en ren ändring i lagstiftningen. Därför återtar jag mitt yrkande vad gäller punkterna 3 och 4, men yrkar fortfarande bifall till min motion Jo57, yrkandena 1 och 2.

Anf. 122 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Till skillnad från föregående replikskifte tror jag att Leo Persson och jag i många stycken företräder samma intressen, nämligen möjligheten att kunna använda snöskoter på ett seriöst sätt, både i nyttotrafik och för att underlätta fritidstillvaron, oavsett om det gäller fiske, fritidsstuga eller vad det kan vara.

Vad jag försöker säga är att dessa många människor som använder snöskoter på ett huvudsakligen seriöst sätt inte alls är i behov av eller störs av ingrepp mot alltför höga hastigheter på snöskotrarna. Det är bustrafiken som blir berörd. Den är i växande.

I någon mån är det en konjunkturfråga. När vi har dåliga vintrar blir det väl något mindre buskörning, även om det inte alltid innebär ett hinder att det är dåligt med snö.

Vi kan konstatera att det här är utspritt över hela Norrland. Det är inte ett fenomen som är begränsat till fjälltrakterna. Möjligen skulle jag kunna tänka mig att inslaget av turister i buskörningen är större i fjälltrakterna som är mera attraktiva att besöka för dem. Men i de stora områdena i Norrlands kust- och inland är det nog huvudsakligen bland lokalbefolkningen man hittar dem som begår dessa övergrepp.

Det är för att skydda den seriösa trafiken som är viktig för norrlänningarna som vi måste hitta regler som man kan hantera.

När jag studerar remissvaren på den första utredningen kan jag konstatera att det är inom länsstyrelserna som man är bekymrad och ser behovet av åtgärder när det gäller hastigheterna. Från de kommuner som yttrat sig avvisas däremot över lag ingrepp i detta. Det beror naturligtvis på att man lokalt har en stark opinion, vare sig det gäller brukare eller producenter. De är inte intresserade av sådana här ingrepp, och skulle inte vara det på andra områden heller.

Här tror jag länsstyrelserna fyller en viktig funktion för att väga ihop det samlade allmänintresset.

Anf. 123 LEO PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Lennart Rohdin att han har fel när han säger att man inte är intresserad av detta lokalt, ute i kommunerna. Jag har själv övervarit flera möten med skoterorganisationer, markägare och andra som säger att de vill vara med aktivt och utarbeta de regler som behövs. De tycker också att det är de som är bäst skickade att göra det. Den lokalbefolkning vi talar om, som är så beroende av snöskoter, vill inte ha den buskörning som Lennart Rohdin här något förstorar. De vill komma till rätta med den. Det kan man göra genom att lokalt utarbeta regler.

Anf. 124 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill inte alls påstå att detta skulle vara det mest dominerande missbruket i vårt samhälle numerärt sett. Men för de människor som drabbas av en omfattande buskörning med snöskoter innebär det stora plågor. Det gäller hela Norrland, inte bara fjällområdet. Det är därför viktigt att komma åt det. Eftersom jag företräder den uppfattningen, delar jag naturligtvis Leo Perssons uppfattning att det finns lokala åsikter om att man måste komma till rätta med detta. Jag tror dock att länsstyrelserna är bättre skickade att sammanväga allmänintressena.

I den motion som undertecknats av bl.a. Leo Persson redovisas vilka synpunkter de lokala intressena har när det gäller snöskoterkörning. Jag konstaterar att man där räknar upp ett antal punkter om hur man vill hantera dessa frågor. Avslutningsvis kommer man till följande punkt: Problemen med buskörning inom tätorterna/byarna måste lösas på något sätt. – Just det. Men uppenbarligen har man ingen uppfattning lokalt om på vilket sätt. Men det har man på länsstyrelserna, där man även har kompetensen.

Anf. 125 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Fru talman! Nämn det område i vårt land där det inte finns problem! Självfallet finns det problem även när det gäller snöskotrar, lika väl som när det

gäller båttrafiken, som Lennart Rohdin totalt glömde bort. Det är problem med buskörning. Det finns fylleri. Det finns även olika former av skadegörelse, när man i rent oförstånd ger sig in i skogsplanteringar och bryter sönder skogsplantor osv. Nu försöker skoterföreningarna att ta itu med detta. Det är framför allt på större orter som dessa föreningar finns, med ungdomar. De som jag vill kalla för ortsbefolkningen, som har köpt sin skoter för att köra virke, använda när man åker och fiskar osv. – för att bruka den, helt enkelt – tar fullständig hänsyn, vill jag påstå. Vad som är galet är att de kanske skulle råka ut för restriktioner och tvingas avlägga olika sorters prov.

Nu sägs att det är i tätorter och byar som problemen är störst. Det vill jag hålla med om. Då förstår jag inte varför man skall sätta in åtgärder i fjällområdena. Då missar man ju totalt. Det är ett skott från höften. Man skall sätta in åtgärderna i tätorter och byar, där problemen finns. Kommunerna har möjligheter att genom sina ordningsstadgor åtminstone komma till rätta med en del av problemen.

Det är två saker som är viktiga i detta sammanhang. Man måste ut med information. Det måste också finnas en tillsyn och kontroll. Det är bara att konstatera att polisen inte har resurser att kunna utöva tillsyn och kontroll. Litet bättre har det blivit det senaste året. Polisen har varit ute och kollat skotertrafiken. Förut fanns ingen som helst tillsyn eller kontroll. Det är den vägen man måste gå. Man måste sätta in åtgärderna mot dem som inte följer de, som jag tycker, självklara reglerna för hur man skall färdas med sin skoter.

Jag har ingenting emot att dämpa hastigheten. Den som köper en skoter för att bruka den i skogen har ingen användning för en skoter som går i över 100 kilometer i timmen. Det är jag helt överens med Lennart Rohdin om.

Anf. 126 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag tror nog att vi kan komma överens om det mesta på detta område, John Andersson och jag. Jag instämmer helt i de synpunkter som John Andersson framförde både i repliken och tidigare när det gäller buskörning med fritidsbåtar. Det bör naturligtvis hanteras på samma sätt. Jag är också glad att vi närmar oss en samsyn när det gäller hastighetsbegränsning.

Det andra område som jag har tagit upp är behovet av förarutbildning och någon form av förarbevis. Det är ett sätt för polisen att kunna komma till rätta med missbruk och buskörning. Det kan kopplas till det som också har diskuterats i debatten och som jag tror skulle vara värdefullt, nämligen någon form av märkning av drivmattorna, som gör att man kan spåra snöskotrar som har ägnat sig åt buskörning. Därigenom kan man komma åt ägare och förare.

Jag tror att vi kan komma överens. De åtgärder som jag har förespråkat både när det gäller hastighetsbegränsning och någon form av förarutbildning och förarbevis bör ligga i de seriösa brukarnas intresse. Det kan inte uppfattas som något byråkratiskt övergrepp eller ingrepp i deras rörelsefrihet. Framför allt gör det att vi förmodligen kan ge polisen lokalt möjlighet att stävja den buskörning som är ett betydligt större hot mot de seriösa nyttjarna av snöskotrar.

Anf. 127 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Fru talman! Jag känner mig tvingad att begära replik när Lennart Rohdin nämner detta med att märka skotermattor. Det är en ganska stor kostnad att göra den märkningen på de skotrar som finns i dag. Sedan är det en tämligen enkel åtgärd att fästa en liten sladd bakom skotern. Det behövs bara en tvärstående matta eller en liten räfsa för att utplåna varje form av märkning i spåret.

Det är som jag säger. Man försöker lösa dessa problem på olika sätt. Jag tror att man skall försöka hålla sig till den verklighet som det handlar om och se till att med information, tillsyn och kontroll och frivilliga insatser, t.ex. från skoterföreningarna, komma till rätta med dessa problem. De är ändå inte så stora när det gäller ortsbefolkningen. Det är jag helt överens med Leo Persson om. Men det är ortsbefolkningen som drabbas och får lägga ut några tusenlappar för att få ett nummer på skotermattan.

Jag har en fråga till: Kommer det även då att bli undantag för vissa utövare i fjällområdena? I övrigt gäller ju hela tiden undantag för vissa grupper som bor i våra fjäll.

Anf. 128 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Som John Andersson påpekade i sitt första inlägg är möjligheterna att övervaka klart begränsade. Polisen i Norrland utanför fjällområdena står ofta helt utan möjlighet att själv förfoga över snöskotrar. Det gör det tämligen omöjligt att över huvud taget följa upp buskörare, som ger sig av över markerna eller in i skogen. Där behöver man också förstärkningar. En typ av märkning skulle kunna innebära ett instrument för polisen att spåra och stävja buskörning.

Jag är medveten om att det säkerligen finns tekniska problem. Det är också en sådan sak som bl.a. polisen arbetar med. Det finns alltid möjligheter att försöka komma runt lagen genom att vidta åtgärder oavsett om det gäller hastighetsbegränsning, användande av polisradio eller radarövervakning. Jag, och även polisen, är ute efter att hitta metoder som gör det möjligt att stävja och ge signaler om vad som gäller för att skydda den seriösa nyttrafiken. Att totalt undanröja missbruk lyckas vi aldrig åstadkomma på något område.

Anf. 129 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! Låt mig inledningsvis beklaga det lilla missförståndet när debatten om detta betänkande inleddes. Jag hade inte alls tänkt att begära ordet i detta ärende. Jag tyckte att det inte förelåg någon anledning att göra det från utskottets sida. Men när Max Montalvo uttryckte sin stora besvikelse över att ingen från utskottet sade något i ordutbytet bestämde jag mig för att säga något. Det fick bli i form av ett litet inlägg här i slutet av debatten i en helt altruistisk anda. Jag tänkte inte hålla något längre anförande. Där emot vill jag rent allmänt säga något om betänkandet.

Denna fråga rör sig om en regeringsskrivelse. Det innebär att regeringen för utskottet har redogjort för vad som har skett på olika områden som utskottet tidigare har uttalat sig om. Det gäller även vad som kommer att ske, dvs. det kommer ett förslag i höst. Det har varit fråga om att hålla utskottet

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

orienterat om bullerfrågorna på olika områden. Det rör sig inte bara om ett enda område. Man vill få fram helheten.

Det kan vara av intresse att se på hur regeringen avser att tackla det hela. De olika myndigheter som berörs i dessa sammanhang kopplas ihop. Jag tycker att utskottet har anvisat att kommunerna kommer att uppmärksammas i sammanhanget. Länsstyrelserna utgör en övergripande myndighet i sammanhanget och är bl.a. samrådspartner till kommunerna. Miljöfrågorna brukar hanteras så. Kommunerna har i dag fått ett större ansvar på hela miljöområdet. Men det är rätt naturligt att det sker ett samråd. Jag tror också att kommunerna är rätt tacksamma för att det blir en någorlunda enhetlig hantering av samma problem fast på olika ställen i olika kommuner.

Arbete pågår. Då brukar man normalt sett upplysa motionärerna om det och framhålla att det finns tillfälle att återkomma när det föreligger konkreta förslag. Det är vad utskottet har velat säga med betänkandet. Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets förslag.

Anf. 130 LEO PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill säga följande till Mona Saint Cyr. Förvisso är det fråga om en skrivelse där regeringen talar om vad den håller på med. Samtidigt nämnde jag i mitt anförande att två veckor efter det att skrivelsen avlämnades kom det en proposition. I den hänvisas till skrivelsen när det gäller frågor kring bl.a. det kommunala planmonopolet. Jag tycker att det på något sätt måste vara gällande även i det här sammanhanget. Den debatten skall, om jag minns rätt, komma i nästa vecka. Jag har även där väckt en motion som tar upp dessa frågor.

Jag vill ändå fråga hur Mona Saint Cyr ser på det kommunala planmonopolet i det avseendet. Jag har ännu inte fått något svar på varför just dessa specifika friluftsområden skall undantas. Är det fråga om kommunernas kompetens, eller vad är det som ligger bakom att man inte kan tänka sig att kommunerna skall ha ett litet starkare inflytande?

Anf. 131 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! Det finns givetvis anledning att återkomma i frågan. Det föreligger ytterligare ett betänkande i sammanhanget.

Här har tydligt sagts att kommunernas intressen skall beaktas. Kommunerna känner till de lokala förhållandena. Självfallet är det fråga om ett samlat förfarande där det finns ett samråd mellan länsstyrelser och kommuner. Det är en skyldighet även på det statliga området.

De stora områden som har nämnts i sammanhanget är av riksintresse. Det är inte enbart lokala frågor. Där måste även andra få vara med och säga sitt. Det är viktigt att hantera frågorna på ett likvärdigt sätt – likvärdiga frågor och likvärdiga problem.

Anf. 132 LEO PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa ytterligare en fråga till Mona Saint Cyr. Hur bedömer Mona Saint Cyr att det kommunala planmonopolet skall ha sin kraft via att fullmäktige tar ställning? Hela kommunbefolkningen har via den kommunala representationen sagt vad de tycker i dessa frågor. I ett arbete

som länsstyrelsen gör där kommunen i princip skall få yttra sig är digniteten inte lika hög som när en fullmäktigeförsamling har fått ställa sig bakom ett förslag.

Jag tycker att man på alltför hög nivå vill köra över lokalbefolkningen i sammanhanget. Lokalbefolkningen har initiativkraft. De vill åstadkomma en bra miljö för användningen av snöskotrar. Jag tycker att man skall ta hänsyn till att så stor andel av befolkningen i området har snöskotrar både för att kunna utöva nyttoarbete och för sin fritid. Snöskotrar är ett hjälpmedel för handikappade och andra för att vistas och färdas i dessa områden. Jag tycker att kommunen är det organ som egentligen är bäst skickat att skapa regelverket. Sedan bör den expertis som finns hos länsstyrelsen användas för att kunna utöva naturhänsyn osv. Vi motionärer har hävdade att det skall ske samråd med expertisen hos länsstyrelsen. Men det är kommunens ansvar.

Anf. 133 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! Jag tror att Leo Persson har obefogade farhågor. Jag tycker att det resonemang som förs verkar något konstruerat. Jag kan inte se att betänkanget andas någon form av negativism när det gäller användandet av skotrar som nyttofordon. Jag har inte kunnat utläsa något sådant. I så fall har Leo Persson läst mellan raderna.

Vi har haft liknande bullerproblem i fråga om båttrafiken i sjöar och skärgårdar. Visst får kommuner vara med och säga sitt. Åtminstone har jag upplevt det så när jag har varit kommunalpolitiker.

Vidare var det frågan om vad kommuner får och inte får bestämma i den egna fullmäktigeförsamlingen. Här nämns t.ex. översiktsplaneringen. De planerna fattar kommunerna själva beslut om. Staten, genom Boverket, utarbetar råd och anvisningar för hur problemen skall beaktas i den översiktliga planeringen. Visst beslutar kommunerna själva i det sammanhanget.

Anf. 134 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att det blev ett väldigt liv när båtregistret infördes. Det kom en ändring. Det sades att den personliga integriteten kränktes och att det inte gick att ha ett register. Det är precis samma tassande i denna skrivelse, Mona Saint Cyr.

I fråga om båtregistret utgår regeringen från att berörda länsstyrelser, efter samråd med bl.a. berörda kommuner, Sjöfartsverket, Boverket osv., inom ramen för den ordinarie verksamheten skall se över om det behöver införas några restriktioner. Regeringen utgår från detta. Men när det gäller skotertrafiken och flygtrafiken, som inte nämns här, säger regeringen att berörda länsstyrelser skall få i uppdrag att i samråd med berörda kommuner göra en översyn av området i fjällen med begränsningar för trafik med snöskotrar m.m. och flyg. Man skall också redogöra för omfattningen. Detta skall grundas på de utredningar som gjorts. Det är ett klart uppdrag att man skall gå in.

Men jag förstår inte hur man skall kunna stävja buskörning i byar och tätorter genom att förbjuda flyg och skoter i fjällområdena. Ortsbefolkningen kommer i stället att drabbas ytterligare.

Mona Saint Cyr sade att många av dessa områden är av riksintresse. Hela

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Åtgärder mot buller
i fjällområden och
skärgårdar m.m.*

Norrland håller ju på att bli ett riksintresse – man börjar snart känna sig som ett riksintresse själv – om man skall döma av alla förbud och restriktioner som nu föreslås.

Anf. 135 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! Norrland brukar ju vilja ha landets och folkets intresse i många andra sammanhang, åtminstone på det ekonomiska området.

Jag tycker nog att det är skäligt att betrakta dessa områden som en resurs för hela landet. Jag tror också att vi faktiskt har rum även för utländska turister uppe i Norrland. Jag hoppas att norrlänningarna inte har av sagt sig den möjligheten för framtiden.

Det fanns väl ingen anledning till aggression i detta sammanhang. Jag kan inte se att det finns någonting som borde reta John Andersson eller någon annan i den här kammaren.

Jag vet inte varför båtregistret blandas in; det har inte med saken att göra. Jag har åtminstone inte varit någon tillskyndare av det. Men jag tycker att det är viktigt att samtliga som diskuterar här i dag ser helheten. Man kan inte bara plocka ut en liten bit och göra den till det enda som kan diskuteras, utan man måste se saken ur alla infallsvinklar. Det är vad de olika utredningarna har varit till för, och de skall nu jämkas samman.

Det är klart att det kan kännas snopet om man lämnar riksdagen och inte får vara med när det riktiga förslaget kommer i höst, som utlovat. Men för andra finns det alla möjligheter att komma igen när man ser vad som verkligen föreslås, i stället för att bara spekulera i onda avsikter.

Anf. 136 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag tycker inte att man behöver spekulera i onda avsikter, eftersom det klart sägs att länsstyrelserna får uppdraget. Det är ju regeringens bedömning och vad riksdagen har att ta ställning till i denna skrivelse.

Det är självklart att Mona Saint Cyr och andra ifrån södra och mellersta delen av landet är hjärtligt välkomna upp till Norrland och besöka fjällområdena där. Men det skulle vara synd om ni först införde restriktioner för flyget så att ni inte tar er till dessa platser i fjällområdena.

Det är också en sida av saken: Det kan bli problem med den turistnäring som vi hoppas på om man skall införa nya restriktioner för t.ex. flyget. Det handlar alltså inte bara om skoter.

Oavsett hur intressant Norrland kan vara för riket i övrigt begär vi i alla fall så pass mycket att vi kan fortsätta att bo och leva där samt även utöva de verksamheter som är nödvändiga för att kunna göra detta. Jag menar därför att man måste se till att man inte i hastigheten gör saker och ting som försvårar eller omintetgör den möjligheten.

Anf. 137 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! Jag vill bara hänvisa till vad jag sade för en liten stund sedan och erinra John Andersson om att människan är en del av den miljö som vi vill skydda och ta vara på. Alla har nytta och glädje av den. Människan kan vara ett skadedjur i miljön men också den som njuter av den.

Med detta för ögonen borde vi kunna arbeta vidare tillsammans i dessa frågor. Jag tror att ärendet som sådant vinner mest på det.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Anf. 138 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Det sista som Mona Saint Cyr sade var nog ganska onödigt. Jag är född i en liten stuga tre kilometer från närmaste väg, mitt inne i vildaste skogen. Jag har levt med och i naturen hela mitt liv utom de stunder då jag har befunnit mig här i Stockholm, så jag tror inte att jag behöver något påpekande om vad det innebär att leva i samklang med naturen.

*Licensområden för
älgjakt m.m.*

Anf. 139 MONA SAINT CYR (m):

Fru talman! Det var just det som jag hade för mig, John Andersson. Därför blev jag förvånad över utbrottet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

12 § Lag om behörighet att utöva veterinäryrket

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU25 Lag om behörighet att utöva veterinäryrket (prop.
1993/94:139).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

13 § Licensområden för älgjakt m.m.

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU27 Licensområden för älgjakt m.m. (prop. 1993/94:193).

Anf. 140 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Formerna för älgjakt har ibland vållat strid mellan Jägarnas riksförbund och Svenska jägareförbundet, precis som vi har haft olika uppfattningar här i riksdagen.

Därför var det mycket glädjande och positivt att de båda jägarorganisationerna i oktober 1993 kunde överlämna ett gemensamt förslag till regeringen om hur älgjakten borde organiseras efter 1994. Regeringen har i sin proposition 1993/94:193 tagit fasta på några av de förslag som jägarorganisationerna var överens om.

Vi socialdemokrater delar regeringens uppfattning att det nuvarande systemet för älgjakt i huvudsak bör ligga fast och att de s.k. generellområdena nu bör avskaffas. Däremot tycker vi att det är beklagligt att regeringen och

utskottsmajoriteten inte har tagit fasta på den enighet om målsättningen för älgjakten som jägarorganisationernas förslag ger uttryck för.

Utskottsmajoriteten har i stället valt den bekväma vägen att automatiskt överföra samtliga ca 14 000 generellområden till B-licensområden, med en generell tilldelning av ett valfritt djur på områden om minst 5 ha sammanhängande mark.

Detta strider helt mot den målsättning för produktionsanpassad älgjakt som riksdagen tidigare i stor enighet beslutat om. Det innebär, enligt vår mening, ett steg tillbaka i strävan att uppnå en biologiskt riktig skötsel av älgstammen.

Tyvärr har vi vid utskottsbehandlingen inte lyckats övertyga övriga partier om att de särskilda skäl som nu gäller för att ett område skall få registreras som B-område även borde gälla för de ca 14 000 generellområden som ansöker om en sådan registrering före utgången av 1994.

Vi beklagar att utskottet inte utnyttjade det tillfälle som gavs att finna en slutlig lösning på frågan om licensområdena. Det kan därför enligt vår mening finnas anledning att återkomma till frågan om hur registreringen av B-områdena skall kunna omprövas i framtiden, i syfte att stimulera en ökad anslutning till samordnade jaktenheter.

En sådan prövning borde utgå från följande principer:

Rätt balans bör åstadkommas i förhållande till de mål som lagts fast lokalt. Möjligheten att fälla älg bör bli så rättvis som möjligt från produktionssynpunkt. Frivillig samverkan bör stimuleras och administrationen bli så liten som möjligt.

I den socialdemokratiska jaktmotionen har vi ett kompletterande förslag om att samtliga generellområden skall ges möjlighet att omregistreras till A-licensområde i stället för att som nu automatiskt överförs till B-områden. Förutsättningen är att området består av minst 20 ha sammanhängande mark. Då blir den generella tilldelningen en kalv om året under den längre jakttid som gäller för A-området.

Vårt förslags inriktning ligger i linje såväl med Naturvårdsverkets som med jägarorganisationernas. Åsikterna i vårt motionsförslag delas av ett enhälligt utskott, så vi är nöjda när det gäller detta avsnitt.

I regeringens proposition framläggs inget förslag om ändringar av nuvarande bestämmelser för älgjakten i Malmöhus län, som ju skiljer sig från dem i övriga landet. Ett enigt utskott delar jägarorganisationernas förslag, som innebär att riksdagen som sin mening bör ge regeringen till känna att även Malmöhus län bör omfattas av samma system för älgjakt som gäller i övriga landet.

I detta betänkande har utskottet behandlat åtta motioner från den allmänna motionstiden. I motion Jo806, som har mig själv som första namn, kritiserar Domän Skog AB för de kraftiga prishöjningar på jakträttsupplåtelse som gjorts under den senaste tiden.

Motionen har delvis tillgodosetts, men det är inte regeringens eller utskottsmajoritetens förtjänst. Tvärtom är den borgerliga regeringen mycket passiv när det gäller jaktfrågor, inte minst i fråga om priser och regler för jakträttsupplåtelse.

Nej, motionen har delvis tillgodosetts genom att Svenska jägareförbun-

det, Region norr, har träffat en överenskommelse med Assidomän. Parterna har därvid kommit överens om följande:

- Priset skall främst grundas på jaktområdets uthålliga avkastning samt övriga jaktmässiga kvaliteter.
- Ett grundpris för rätten att disponera älgjakt kan utgå och betalas i så fall senast den 1 oktober. Fällavgiften tas ut efter jaktperiodens slut.
- En större andel av priset skall utgöras av fällavgift för vuxna älgar.
- Assidomän kommer i princip inte att höja priserna inför nästa jaktår. På svaga marker kan priset komma att sänkas.

Samarbetet mellan parterna skall nu fortsätta och utvecklas med följande inriktning:

- Älgjaktsens mål är att främja en livskraftig älgstam med hög avkastning, anpassad till vad markerna tål i betestryck utan oacceptabla skador. Det skall ske genom en kvalitetsmässigt riktig avskjutning.
- Jaktlagen skall kontinuerligt genomföra betesinventeringar och övriga älgobservationer.
- Assidomäns marker skall utnyttjas bättre genom att fler jägare, framför allt ungdomar, bereds möjlighet till jakt.

Det här kommer att innebära att vi äntligen får en bättre ordning, med klara regler för arrendevillkoren gällande älgjakten. Vi socialdemokrater är övertygade om att dessa målsättningar kommer att medverka till att skapa goda förutsättningar för jakt och viltvård. Vi instämmer också i jägarorganisationernas förhoppning om att motsvarande överenskommelser kan träffas inom övriga regioner i landet.

Jag yrkar bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 27.

Innan fru talmannen ger ordet till John Andersson, vill jag som representant för socialdemokraterna i jordbruksutskottet framföra ett stort, varmt tack till John Andersson för de insatser som han har gjort i jaktfrågorna. Lycka till i fortsättningen!

Anf. 141 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! I det här betänkandet om älgjakten behandlas dels propositionen om de s.k. generellområdena för älgjakt, dels ett antal fristående motioner. Det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet. Detta faktum borde kanske innebära att debatt skulle vara överflödigt, men jag tycker att det fortfarande kvarstår tankegångar och uppfattningar kring älgjakten som man en gång för alla borde avskriva. Det är för att beröra detta som jag har begärt ordet.

I det särskilda yttrandet, som Inge Carlsson talade om, beklagas att utskottet inte utnyttjade det här tillfället för att finna en slutlig lösning för licensområdena.

Vilka problem är det då som inte har fått sin lösning? Ja, det är problemet med ägarna av mindre marker, som av någon anledning inte kan, inte får eller kanske inte vill vara med i någon jaktsamverkan. De är tydligen fortfarande en nagel i ögat på många.

Jag måste erkänna att jag ständigt förvånas över att man på olika sätt för-

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Licensområden för
älgjakt m.m.*

söker bevisa hur dessa jaktens sabotörer oimintetgör en planerad skötsel av vår älgstam. Av vilken anledning sker detta? Jag tycker att verkligheten är en annan, som jag mycket kort skall beskriva. Innan jag gör detta vill jag, för att undvika eventuella missförstånd, understryka följande.

Jag är självfallet för en samordning och ett samarbete när det gäller älgjakten, men jag är ganska bestämd i fråga om att det här måste ske frivilligt. Jag tror, av många anledningar, att det är dömt att misslyckas om man försöker tvinga ihop markägare genom olika åtgärder. Jag tror att det även fortsättningsvis måste vara rättesnöret i den här frågan.

I propositionen redovisas att A-områdena hösten 1992 omfattade 34 miljoner hektar, dvs. 96 % av den totalt registrerade arealen. Där fälldes 92 500 djur. B-områdena hade samma år en areal av 500 000 hektar, dvs. 2 % av marken. Där fälldes knappt 1 800 djur. Generellområdena, som betänkan- det framför allt handlar om, omfattade 690 000 hektar, dvs. drygt 2 % av arealen. Där fälldes knappt 2 900 djur.

Det är ju så att älgstammen på sina håll totalt har skjutits sönder och samman. Hösten 1993 kunde man endast skjuta ca 60 % av tilldelade älgar – det gällde hela landet.

Då är det tydligen åter ägarna av mindre marker, som har fällt ca 5 000 älgar, som är bovarna. Det är de som är ett hinder för en produktionsanpassad älgjakt. Det är ingen hejd på alla reportage och uträkningar, där man på alla sätt försöker bevisa detta. Det här är helt otroligt.

Jag har funderat vad man skall göra med alla dessa älgar som omkommer i trafiken och som förolyckas på annat sätt. Om man skall ta dem med i beräkningen innebär detta att vi aldrig – inte ens om vi i övrigt totalt samordnar all jakt – får en produktionsanpassad avskjutning. Det är nämligen inte någon länsstyrelse och inte något jaktlag som kan säga hur många älgar som omkommer i trafiken, som drunknar, som blir tagna av björn osv. Om det är någon logik i resonemanget om att det är ägarna av de små områdena som är bovarna, finns det ju ingen möjlighet att komma till rätta med problemet, genom att det finns en grupp djur som mister livet på annat sätt.

Jag tycker helt enkelt att det är både osakligt och osmakligt att den här myten skall hållas levande. Om 96 % av marken är produktionsanpassad bör man rimligen klara en anpassad avskjutning. Då bör inte det hända som nu har hänt, dvs. att licensgivning och avskjutning inte har med verkligheten att göra och att vår fina älgstam därför är i fara.

Riksjaktvårdskonsulent Bo Thelander gick för en tid sedan ut med varningen: Dra i nödbromsen! Licenser kan inte utfärdas på samma frejdiga vis längre. Älgstammen är på väg att förstöras.

Jag skulle vilja fråga Inge Carlsson: Handen på hjärtat; är det de som jagar på 4 % av marken som håller på att förstöra – och som på en del ställen redan har förstört – vår fina älgstam?

Jag förstår inte heller det av Socialdemokraterna tillstyrkta motionskravet om 70 dagars jakttid på småmarker och en kalv på licens. Om man tycker att det är orimligt att jaga på ett litet markområde i 5 dagar, förstår jag inte att man kan tillåta 70 dagar när det handlar om en kalv. En kalv är ju också en älg – efter ett år är den vuxen. Den ingår självfallet i det totala antalet i stammen. Det här går inte ihop. Det vore intressant att få en förklaring.

I betänkandet behandlas också en rad yrkanden när det gäller arrendevillkor. Jag hade nog väntat mig att åtminstone s-gruppen skulle ha haft en reservation i den här frågan, efter alla löften som getts. Nu fick vi en förklaring av Inge Carlsson, men den håller inte ända fram.

Jag tror att problemen med prisutvecklingen kommer att kvarstå trots de uppgörelser som gjorts. Jag vill hänvisa till en tidigare proposition, 1991/92:9, där det sades att den nuvarande lagstiftningen är uppbyggd på principen att jakt är tillåten om den är försvarlig från viltvårdssynpunkt.

I de diskussioner som förevarit med Domänverket – nuvarande Assidomän – anfördes det som försvar för de höga arrendena att riksdagen beslutat om ett avkastningskrav på viltvården. Jag har svårt att se överensstämmelsen mellan det och de intentioner som sägs ligga bakom jaktvårdslagstiftningen.

Fru talman! Jag hoppas att samarbetet och samordningen inom jakten även fortsättningsvis skall kunna ske på frivillighetens grund. Detta är fullt möjligt utifrån kravet på en produktionsanpassad och bra skötsel av älgstammen. Vi kanske får leva med att målsättningen än så länge bara uppnås till 96 %. Jag hoppas även att jakten på dem som äger mindre marker nu skall avblåsas. Då kanske de själva tar initiativ till samarbete. Det vore väl bedrövligt om enkla fakta inte skulle kunna nå fram i den lagstiftande församlingen, även om det handlar om älgjakt.

Anf. 142 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är nog rätt och riktigt som John Andersson säger att det inte är B-områdena som är problemet. Vi socialdemokrater tycker också att B-områdena skall finnas kvar. Vi finner inga skäl till att man automatiskt överför 14 000 generellområden utan någon särskild prövning. Alla jägare här i landet är för en större samordning. Vi tyckte därför att de särskilda skälen skulle vara kvar. Det har vi tidigare varit helt överens om här i kamraren.

Både John Andersson, Jan Fransson och många andra har under ett antal år i motioner kritiserat nuvarande Assidomän för deras priser. Vi har aldrig fått något gehör från de borgerliga partierna. De har hävdat att marknaden skall reglera detta. Vi anser att man i och med denna uppgörelse i norr har kommit en god bit på väg.

Om jägarna är överens om att vi skall ha regler som styr priserna börjar vi bli nöjda. Vi vill avvakta och se om man kan genomföra detta som är ett önskemål i alla regioner i Sverige.

Jag vet inte, fru talman, om jag skall besvara John Anderssons frågor. Vi har ju ett enigt utskott som ställt sig bakom den socialdemokratiska motionen. Jaktorganisationerna ville ha längre jakttid, men deras gräns låg på över 20 hektar. Det är den enda skillnaden jämfört med den socialdemokratiska enhälligt antagna motionen.

Vi tror att det finns jägare som vill vara ute en längre tid, och inte bara några dagar, för att fälla en kalv. Det har ett annat värde för dem att få vara ute i markerna och jaga. Därför lade vi denna motion.

Anf. 143 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Inge Carlsson för de vänliga orden; jag glömde det förut.

Man kan självfallet diskutera de särskilda villkoren. På den punkten har Inge Carlsson helt rätt. Men det kan inte vara någon stor sak att vissa jägare jagar på de mindre markerna. Det handlar om 4 % av den totala jaktmarken. Man måste förlita sig till att jakten samordnas på frivillighetens väg.

Kalvjakt i 70 dagar är dock något som jag inte tycker om. Om man är rädd att B-områdena, där man får jaga i högst fem dagar, skall störa den produktionsanpassade jakten, förstår jag inte varför man skall få jaga i 70 dagar. Jag betraktar en kalv på samma sätt som en vuxen älg. Kalvarna föds ju av älgkorna och ingår i älgstammen. Om man får sitta i fem dagar på ett område på 10 000 hektar där det finns 15 jaktområden kanske det inte skjuts en enda älg, eller bara någon enstaka. Påverkan blir inte så stor. Men om 15 personer jagar i 70 dagar är ju möjligheten mycket större att man skjuter en kalv. Man kanske skjuter åtta nio kalvar. Detta inverkar ju på hela områdets avskjutning. Man öppnar möjligheterna att snedvrیدا avskjutningen ändå mer. Jag tycker helt enkelt inte om att man utökar till 70 dagar på ett så litet område som 20 hektar.

Däremot tycker jag att man kan få sitta där och spela bingoletto i några dagar.

Anf. 144 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Detta betänkande är positivt ur många synpunkter, tycker jag. Det är ett enigt betänkande. Det har ett stort värde i dessa frågor, som brukar vålla stora stridigheter, att det är ett enigt förslag. Det är ett steg mot en mer produktionsinriktad älgjakt. Det innebär en avbyråkratisering av älgjakten. Det innebär att vi får samma regler i hela landet. Det finns också en skrivning i betänkandet om hur vi i fortsättningen skall reglera eventuella viltskador.

När det gäller den produktionsanpassade jakten, som jag menar att detta är ett steg mot, försvinner generellområdena för gott. Det innebär att de som i dag har jagat på generella områden i stället för att skjuta två älgar nu får inskränka sig till att skjuta en älg.

Jag vill i det här sammanhanget rätta Inge Carlsson på en punkt: Det kommer inte att ske någon automatisk överföring från generellområden till B-licensområden. Det krävs en aktiv ansökan från innehavarna av generellområdena före den 1 januari 1995 för att man skall få B-licensrättighet.

Produktionsanpassningen blir bättre tack vare att vi i betänkandet har poängterat att länsstyrelserna skall använda instrumentet kort jakttid på B-områdena. Det är sagt att länsstyrelserna skall uppmärksamma principen att avskjutningen per arealenhet inte bör överstiga den som sker på de egentliga älgjaktsområdena, dvs. A-licens- och älgskötselområden. Det är en viktig skrivning.

Möjligheten att få jaga en kalv under en längre jakttid innebär ju också ett steg till en bättre samverkan och större produktionsanpassning. Jag tycker att det som utskottet har blivit enigt om innebär en större valfrihet.

Betänkandet innebär också att vi föreslår att det skall bli lika regler i hela Sverige. Förut har det varit undantag för vissa kommuner i Skåne. Vi skriver nu i utskottets betänkande att det finns starka skäl för att bestämmelserna om älgjakten bör omfatta hela riket. Det säger sig självt att om man undan-

tar vissa kommuner eller vissa län får man svåra gränsdragningsproblem, och vi får tröskeeffekter som inte är särskilt positiva.

Vi skriver också ett tillkännagivande till regeringen angående de framtida ersättningarna för viltskador. När nu viltskadeersättningen upphör på det sätt som den hittills har fungerat har utskottet sagt att sådana viltskador som åstadkoms av vilt som t.ex. på grund av ringa bestånd inte är jaktbart skall det finnas möjligheter att ersätta.

Vi säger nu att om det framstår som uppenbart oskäligt att den enskilde själv skall svara för kostnaderna, bör det finnas förutsättningar för att sådana ersättningar skall kunna utgå även i fortsättningen. Jag tycker också att det är ett viktigt och ett riktigt tillkännagivande.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till hemställan i detta betänkande.

Inge Carlsson uppehöll sig litet grand vid priset på jaktarrenden, och det gjorde också John Andersson. Jag tycker att det som nu har skett mellan Assidomän å ena sidan och jägarintressena å den andra visar att det enda rätta när det gäller prissättning på jaktarrenden är att vi har en avtalsfrihet. Det vore orimligt att vi genom politiska beslut skulle försöka påverka prissättningen på dessa avtal. Jag tycker att det är mycket vällovligt att Domän och jägarna nu har kommit överens och på det sättet visat att avtalsfriheten i det här fallet är det enda som är användbart.

Fru talman! Tillåt mig att avsluta med att instämma i Inge Carlssons ord till John Andersson. Jag skulle vilja säga att samarbetet med John Andersson i varje fall för mig alltid har varit en källa till trivsel och inspiration. Inte minst gäller det att ha fått ta del av den mycket stora kunskap och de stora erfarenheter som John Andersson har på just det område som vi nu diskuterar. Tack, John!

Anf. 145 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Fru talman! Jag får väl säga tack tillbaka. Jag har samma erfarenhet av samarbetet som Carl G Nilsson.

Förhandlingarna om jaktpriserna torde vara ett steg i rätt riktning. Jag har varit med på ett hörn och har fått reda på hur det har avlöp. Men jag hade tänkt mig att riksdagen kunde göra ett utalande om att man måste sätta viltvården främst och inte de ekonomiska intressena.

I förhandlingarna med Domänverket hävdade man bestämt från Domänverkets sida att jägarna själva beslutat att det skall vara ett visst avkastningskrav på älgjakten. Det var det påstående man mötte från representanter för Domänverket. Ett sådant beslut hade det varit på sin plats att riksdagen hade upphävt. Det skulle vara klart uttalat att när det gäller viltvården är detta oförenligt med de intentioner som ligger bakom jaktvårdslagstiftningen.

De generella områdena, hävdar jag fortfarande, utgör inte något större problem. Det har inte heller Carl G Nilsson tillbakavisat. Mitt eget län, Västertobottens län, hade det senaste året den högsta avskjutningen i hela landet. 1993 sköts där 10 630 älgar på A-områdena. Det är 98,2 % av den totala registrerade marken. På de generella områdena sköts det 62 älgar. Det är 0,2 % av jaktmarken.

Jag menar att man skall undvika att göra det här till ett problem och en

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Licensområden för
älgjakt m.m.*

anledning till att inte kunna ha en produktionsanpassad jakt. Det är vi som jagar på de stora licensområdena som får ta på oss skulden för att vi har förorsakat älgstammen de skador som den har, att den på sina håll är totalt sönderskjuten. Det är vi som har fällt de flesta älgarna som får ta på oss den skulden.

Jag tror att det går att förenkla administrationen ytterligare. Men det hör inte till den här diskussionen, eftersom det redan föreligger ett förslag.

Anf. 146 CARL G NILSSON (m) replik:

Fru talman! John Andersson har rätt i att totalt sett i landet har avskjutningen på generellområden och B-licensområden inte någon betydelse för älgstammens storlek. Däremot är det säkert också John Andersson bekant att det lokalt finns exempel på att avskjutningen på de små områdena per arealenhet har varit mycket stor, mycket större än på de andra områdena. I de lokala fallen har det säkert funnits anledning till kritik. Men förslaget i betänkandet innebär att vi fortsättningsvis ger en mycket generös möjlighet för de små områdena att fortsätta med älgjakt.

När det gäller prissättningen på arrenden vill jag säga att vi har provat politiskt reglerad prissättning på olika områden. Jag vill erinra om den parentes som vi har upplevt när vi hade prisprövning på jordbruksfastigheter. Den var inte särskilt lyckosam, måste man säga. Vi har dess bättre också tagit bort den prisprövningen. Att då på ett eller annat sätt ha någon typ av prisprövning eller politisk prövning av prissättningen på jaktarrenden förefaller mig ännu mer främmande. Därför har vi tillbakavisat sådana propåer.

Anf. 147 JOHN ANDERSSON (-) replik:

Fru talman! Ja, Carl G Nilsson, det är helt riktigt att det lokalt finns exempel på att man har fått en oproportionellt stor del av avskjutningen just på generellområdena, även på A- och B-områdena. Men det totala antalet djur som skjutits är litet.

Jag kan leta rätt på lokala exempel där man på stora A-licensområden, omfattande tiotusentals hektar, har gått så hårt åt älgstammen att man senaste hösten över huvud taget inte brydde sig om att gå ut och jaga. Det fanns helt enkelt inte någon älg.

Man har inom vissa län även haft möjlighet att till slutet av januari sitta på pass och försöka ta den sista tilldelade älgen på licensen. Den möjligheten finns inte på B-områdena. Den har heller inte funnits på generellområdena, eftersom antalet dagar man fick jaga var så få. Detta i sig är en spärr för att totalt förstöra älgstammen.

Men på de stora områdena, som har jakttid på 70 dagar, har man, åtminstone i mina trakter, möjlighet att vänta tills vandringsälgen kommer. I gränslandet mellan fjälltrakterna och skogslandet kan det vara tre olika jaktintressenter som beskattar precis samma älgstam. Det har också satt sina spår på älgstammen i dessa områden. Det är inte B-områdena och generellområdena som har förorsakat detta.

Anf. 148 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! I början av den här mandatperioden hösten 1991 fick vi i riksdagen ärva en jaktproposition från den tidigare regeringen. I den debatt som

vi hade i samband med behandlingen av propositionen och i omröstningen därefter gjorde jag för kds räkning två tydliga markeringar. Den första var att vi under den här mandatperioden inte skulle medverka till att avskaffa jakträtten för vuxet djur – en älg – för de små markägarna. Den andra markeringen var att vi motsatte oss avskaffandet av viltskadeersättningen. Det gjorde vi i en reservation.

Nu kan man konstatera att det på båda dessa punkter har gått vår väg. Jakträtten kommer att finnas kvar för de små markägarna när det gäller möjligheten att fälla en vuxen älg. Utskottets skrivningar innebär att det också fortsättningsvis kommer att finnas möjligheter till ersättning vid vissa viltskador. Det tycker jag givetvis är en stor framgång för den linje som vi haft i vårt parti.

Inge Carlsson talade om det socialdemokratiska särskilda yttrandet. Min fråga till Inge Carlsson är: Varför skrev ni inte en reservation? Det Inge Carlsson sade i talarstolen var egentligen ett "reservationsanförande". Jag uppfattade det som Inge Carlsson sade som ett hot att Socialdemokraterna än en gång var beredda försöka frånta de små markägarna möjligheten att fälla ett vuxet djur. Det verkar nästan som att man också på det här området är beredd att riva upp ett beslut. Det blir nästan patetiskt. På varje område som vi diskuterar i riksdagen kommer Socialdemokraterna med uttalanden om att riva upp de beslut som fattas. På det här området vore det mycket olyckligt.

Därför skulle jag vilja veta vad Inge Carlsson menar: Skall ni ut och jaga igen för att frånta de små markägarna möjligheten att fälla ett vuxet djur?

John Andersson har fått varma ord från olika företrädare. Jag känner inte honom så väl för jag har inte varit i riksdagen så länge. Jag delar de uppfattningar som John Andersson har delgivit här i älgjaksfrågan om de små markägarnas möjligheter att jaga älg. Mitt tack till honom går ut på att åtminstone jag fortsättningsvis så gott det går kommer att föra de små markägarnas talan så att deras jakträtt kommer att finnas kvar. Vi vinner en seger i och med det beslut som riksdagen kommer att fatta i detta ärende. Men det är uppenbart att hotet finns där hela tiden. Det gäller att verkligen slå vakt om de små markägarna och de jaktarrendatorer som har mindre marker att jaga på och se till att de har den här jaktmöjligheten också fortsättningsvis.

Anf. 149 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Beslutet om B-områden fattade vi med anledning av proposition 1986/87:58. Det var alltså ett socialdemokratiskt förslag, och vi fick en enhällig riksdagen att ställa sig bakom det. De som inte hade möjlighet att komma in i A-områden skulle få möjlighet jaga på B-områdena.

Vi har inte i vår motion skrivit annorlunda än att dessa B-områden skall vara kvar. Därför finns det ingen anledning att vi skall reservera oss. Den borgerliga regeringen har inte i propositionen framfört att B-områdena skulle slopas. Varför skulle vi då reservera oss? Självklart skall de små B-områdena finnas kvar. Men vi har en ambition att få en bättre samordning. Det tror jag att jägarorganisationerna också vill.

Jag tycker inte att kds:are skall slå sig för bröstet och säga att tack vare att vi kom in i riksdagen för tre år sedan kan B-områdena finnas kvar. Det

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Licensområden för
älgjakt m.m.*

tycker jag var nästan höjden av fräckhet. Tyvärr finns det, fru talman, en del frågor som har med både jakt och slakt att göra och som vi får skjuta över till hösten. Kds vill bl.a. att vi skall införa ritualsakt i det här landet. Jag vill bestämt hävda att vi socialdemokrater kommer att motsätta oss det – vi får se om kds är kvar i riksdagen när vi behandlar den frågan.

Anf. 150 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Det var nästan komiskt när Inge Carlsson tar upp ritualsakt och annat för att undvika den fråga som jag ställde till honom. Den debatten får vi ta den dag den frågan skall diskuteras. Kds har inte väckt något förslag om ritualsakt, det finns enskilda motioner. Men det är inte det vi diskuterar här och nu.

Det är det särskilda yttrande som Inge Carlsson står bakom som jag ställde frågor omkring och med anledning av det han sade i talarstolen. I det särskilda yttrandet står det att man tycker att det är beklagligt att man inte utnyttjade det tillfälle som nu erbjöds för att finna en slutlig lösning på frågan om licensområdena. Generellområdena skulle egentligen ha försvunnit helt om vi inte skulle få det beslut som riksdagen kommer att fatta nästa vecka i det här ärendet. Därmed skulle de små markägarna ha mist sin rätt att fälla ett vuxet djur. Det är vad Socialdemokraterna är ute efter. Det antyder man också i det särskilda yttrandet, och det antydde också Inge Carlsson.

Svara på frågan, Inge Carlsson: Kommer ni att försöka riva upp beslutet och ta initiativ omedelbart efter valet?

Anf. 151 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill citera ur den socialdemokratiska motionen: "Nuvarande bestämmelser om B-områden bör behållas."

1986/87 var vi eniga om att genomföra de särskilda bestämmelserna om registrering som B-område. Syftet är hela tiden – jägarorganisationerna delar vår uppfattning – att vi skall gå mot en mer samordnad jakt i det här landet. Vi kan alltså inte reservera oss när vi har uppfattningen att B-områdena skall vara kvar. Vad vi inte är överens om är att de särskilda bestämmelserna inte skulle vara kvar. Det hänger vi upp oss på.

Utskottsmajoriteten har svarat med att det kommer att bli så dyrt. Vissa länsstyrelser har delat den uppfattningen, medan andra länsstyrelser vidhåller den uppfattning som vi hade tidigare i denna fråga. Här finns det delade meningar.

Vi tycker bestämt att de särskilda bestämmelserna skulle ha varit kvar. I den frågan kunde vi inte reservera oss, utan det räckte att vi uttryckte det i det särskilda yttrandet. Jag sade att det kan finnas anledning att ompröva detta. Så sade jag i mitt inledningsanförande.

Anf. 152 DAN ERICSSON i Kolmården (kds):

Fru talman! Inge Carlsson är väl medveten om att de särskilda skälen för registrering som B-område i praktiken innebär att man avskaffar möjligheten för många av de mindre markägarna att fälla ett vuxet djur. Det kommer man inte ifrån. Det är därför som man undrar hur Socialdemokraterna kommer att fortsätta att driva den här frågan, om de nu vill undanta den här möj-

ligheten för markägarna. Inge Carlsson formulerar sig något försiktigt: Det kan finnas anledning att ompröva.

Det finns en enighet kring betänkandet. Jag hoppas att det här skall gälla så att man inte på nytt skapar oro hos många av de mindre markägarna.

Det är inte så, att jag försökte att slå mig för bröstet och säga att det var tack vare kds som det har blivit så här. Jag bara redogjorde för det som vi sade angående dessa två punkter när vi efter det senaste valet trädde in i denna kammare. På dessa två punkter, när det gäller att också fortsättningsvis ha rätt att fälla vuxet djur och när det gäller möjligheterna att få viltka-deersättning, kommer kammaren nästa vecka att ge oss rätt.

Anf. 153 INGE CARLSSON (s)

Fru talman! Jag vill ytterligare en gång slå fast att B-områdena skall vara kvar. Ett B-område innebär att man innehar 5 hektar. Det har jag grannar som har vid sina sommarstugor. Det är klart att man kan diskutera om det är fråga om en produktionsanpassad jakt. Men det skall inte råda några tve-vel om att någonting annat än att B-områdena skall vara kvar, om vi social-demokrater får fortsätta att vara kvar i riksdagen. Vi har naturligtvis större chanser än vad kds har i det avseendet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

14 § Ändringar i arbetsmiljölagen

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU15 Ändringar i arbetsmiljölagen (prop. 1993/94:186).

Anf. 154 STEN ÖSTLUND (s):

Fru talman! Översynen av arbetsmiljölagen bygger i stor utsträckning på förslag som framlagts inom den s.k. Arbetsmiljökommisionen, som 1988 tillsattes av den socialdemokratiska regeringen. Det kan konstateras att många av de reformer som har skett inom arbetslivets område har tillkommit tack vare detta socialdemokratiska initiativ.

De nu framlagda förslagen innebär flera förbättringar av den nuvarande arbetsmiljölagen. Av särskild vikt är förtydligandet av skyddsansvaret vid gemensamma arbetsställen för den som råder över arbetsmiljön samt för den som anlitat inhyrd arbetskraft. Skyddsombuds tillträdesrätt till arbetsställe över vilka den egna arbetsgivaren inte råder är en annan förbättring. Det finns flera punkter där det sker en förbättring.

På några punkter finns det dock anledning att gå längre än förslagen i pro-positionen, som har tillstyrkts av utskottets majoritet.

Jag skall här begränsa mig till att beröra förslagen i reservationerna 1 och 2.

Den första reservationen berör skyddsansvaret för den som anlitat entre-prenörer och egenföretagare. Det gäller här arbetsmiljöansvaret för inhyrd

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Ändringar i
arbetsmiljölagen*

arbetskraft. I lagen föreslås nu en utvidgning av skyddsansvaret till att omfatta inhyrd arbetskraft, vilket är bra. Enligt vår mening borde även arbetsgivare som anlitar entreprenörer/egenföretagare, som ofta har anställningsliknande förhållanden, även omfattas av arbetsmiljölagens arbetsgivaransvar för arbetsmiljön.

Många egenföretagare, entreprenörer, har anställningsliknande förhållanden. De riskerar att utsättas för olämpliga förhållanden i fråga om exempelvis arbetsorganisation och arbetstider, som de av konkurrensskäl eller av andra skäl har mycket svårt att påverka. Det kan även leda till en osund konkurrens mellan entreprenörer och egna anställda i lägen där egenföretagare söker uppdragsgivare och där de fackliga organisationerna frångått sina möjligheter att hålla rent genom att vetorätten har avsaftats. Därmed kan även arbetsmiljön för anställd personal påverkas negativt. Därför anser vi att skyddsansvaret enligt den nya lagstiftningen även bör omfatta egenföretagare, vilket vi anser bör ges regeringen till känna.

Propositionens argumentering att privatpersoner får ett arbetsmiljöansvar när de anlitar specialister är knappast hållbar. Detta är i så fall även tillämpligt på "inhyrd personal", eftersom även dessa kan utnyttjas av privatpersoner.

Den andra reservationen berör begreppet "gemensamt arbetsställe".

I stort är de förändringar som nu föreslås i fråga om klargörande av skyddsansvaret på gemensamma arbetsställen tillfredsställande. Det är angeläget att den samordningsansvariges roll preciseras på det sätt som nu föreslås exempelvis beträffande tidsplanering av arbetet, utfärdande av skyddsregler för arbetsstället och tillgång till personalutrymmen. Förändringarna är av särskild vikt, eftersom de även i detta fall omfattar egenföretagare och entreprenörer.

Av specialmotiveringen framgår dock klart att ägare eller nyttjare av bostadsfastighet ej omfattas av lagens rådighetsansvar och samordningsansvar när det gäller arbetsmiljön, vilket vi anser vara en allvarlig brist i lagen. Vi anser att en utvidgning och ett förtydligande av lagen måste göras i fråga om den nu föreslagna lagstiftningen på det sätt som framgår av reservation 2, så att den även kan tillämpas för förbättring av arbetsmiljön för drifts- och underhållspersonal som ej är anställd av ägare eller nyttjare av bostadsfastighet.

Det beräknas att ca 100 000 fastighetsskötare och städpersonal arbetar i bostadsfastigheter, varav huvuddelen har sådana anställningsformer – i entreprenadföretag eller serviceföretag – att de ställs utanför lagens rådighetsansvar. En mycket stor del av den här gruppen är kvinnor, som har de sämsta jobben och sämst betalt. Det innebär också att dessa anställningsformer kan ses som mer fördelaktiga, då ägarna av bostadsfastigheterna slipper undan det ansvar som samordningsansvaret när det gäller arbetsmiljön och rådighetsansvaret innebär. Därmed ställs också nästan alltid dessa yrkeskategorier utanför möjligheter att påverka utformningen av sina arbetsplatser vid såväl nybyggen som vid ombyggnader. De har ingen talan. Vi anser därför att den aktuella bestämmelsen bör utvidgas och förtydligas så, att den kommer att omfatta även dessa yrkeskategorier, vilket också bör ges regeringen till känna.

Beträffande reservation 3 om skyddet för gravida kvinnor och foster i arbetslivet och reservation 4 om personalekonomiska bokslut hänvisar jag till vad som anförts i reservationerna till betänkandet. Vi vidhåller självfallet våra ståndpunkter som framgår av reservationerna, men jag avstår ifrån att yrka bifall till dessa delar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2, och i övrigt till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 155 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag vill först instämma i vad Sten Östlund alldeles nyss sade och jag ställer mig därmed bakom reservationerna 1 och 2, som berör entreprenader och arbete i bostadsfastigheter. Dessa reservationer överensstämmer med de krav som vi har ställt i motioner, och vi ansluter oss därför till dem.

Regeringens proposition innebär flera förbättringar och preciseringar när det gäller arbetsmiljölagen, och vi välkomnar dessa. Vi uppskattar också att regeringen avvisar det förslag som utredningen kom fram till om ändrade regler vid överklagande. Det ser vi som en stor fördel. Men vi har också en serie invändningar.

Invändningarna är av den typ som Sten Östlund just har beskrivit. Vi menar att man har svagare skrivningar när det gäller målen för arbetsmiljöarbetet. Man tar bort uttrycket "säkerställa en god miljö" och använder i stället uttryck som "leda till". Som vi ser det innebär detta en större passivitet. Man tar bort samarbetsklausulen ur målsättningsparagrafen. Vi tycker att den var viktig, lika väl som LO och TCO tyckte att den var viktig i sina remissvar till utredningen som ligger till grund för propositionen.

Vi ansåg att det fanns anledning att utvidga sanktionsavgifterna och precisera begreppet "arbetsställe" som inte passar särskilt väl t.ex. inom byggsektorn. Det finns också en del ytterligare punkter som vi har tagit upp.

Men betänkande AU15 tar ju också upp en serie andra frågor som berör arbetsmiljön i stort. Jag tänkte uppehålla mig vid arbetsmiljöfrågorna i vidare mening. Det handlar om livsmiljön, skador och sjukdomar, dvs. det som ligger bakom förtidspensioneringar. När detta skall bekämpas är det verkligen en kamp på arbetsplatserna mellan två parter. Det handlar om kostnader. Ofta handlar det också om fördomar, när man försöker komma åt dåliga arbetsmiljöer och farliga arbetssituationer.

Vi behöver en bra lagstiftning. Vi behöver också en bra organisation och goda resurser som hjälper till att arbeta med arbetsmiljöfrågorna. Jag vill då peka på det trista faktum att vi i dag inte har något arbetsmiljöavtal. SAF sade upp avtalet för några år sedan, mot LO:s och PTK:s vilja. Vi tappade finanseringen av företagshälsovården. Arbetsgivaransvaret för rehabiliteringen fungerar inte. Detta är väldigt allvarligt. Vi håller på att tappa det som Sverige var föregångsland för, nämligen företagshälsovården.

Jag var i dag på ett seminarium som socialförsäkringsutskottet anordnade kring hur förtidspensioneringen hänger ihop med regelförändringar, yrkesförändringar och arbetslöshet. Det man särskilt betonade var – jag läser ur rapportens sammanfattning:

De tendenser till begränsningar av den förebyggande företagshälsovården

som skett genom ändringar av statsbidragen försvårar ytterligare arbetsmiljöåtgärder på arbetsplatserna.

Man räknar sedan upp en serie ytterligare begränsningar och svårigheter som har inträffat när det gäller arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen, delpensioneringen, anställningstryggheten osv. Slutsatsen är att människors möjligheter till rehabilitering och anpassade arbetsmiljöer försämras, vilket leder till ytterligare utslagning och förtidspensioneringar.

I tidskriften *Arbeterskydd*, som Arbeterskyddsstyrelsen ger ut, läser jag om hur EU-anpassningen har lett till att ett allergiämne nu tillåts efter 50 års förbud. Ämnet heter något så svårt som parafenylendiamin och används i kosmetika och frisörprodukter. Överläkaren vid Arbeterskyddsstyrelsen säger att detta för oss långt tillbaka i utvecklingen. Monika Thamell vid Läke-medelsverket säger att vi på det här sättet får in ett färgämne som vi vet orsakar svåra allergier. Docent Carola Lindén vid Arbetsmiljöinstitutet säger: Att regeringen nu tillåter användningen av detta ämne i kosmetiska produkter innebär en stor försämring av allergiläget i Sverige.

Regeringen har alltså fattat beslut om att inte tillämpa skyddsklausulen i EES-avtalet och säger: Det är nog så att vi har fullt tillräckliga säkerhetsåtgärder. Och så tillåter man detta ämne, trots att samtliga svenska myndigheter på detta område och hela expertisen säger att ämnet ger ytterligare allergier, att det ger oss sämre arbetsmiljö och för oss långt tillbaka i tiden.

Jag kan hänvisa till den långa rad av yrkesinspektionsförelägganden som utfärdas för exempelvis svenska lasarett i Göteborg, Falun och på många andra håll. Det talas om mycket dåliga arbetsmiljöer, personalförslitning osv. Vad jag vill säga är att det är lätt att påvisa objektiva försämringar av arbetsmiljön i Sverige just nu.

Vi har i motioner som behandlas i detta betänkande understrukit vikten av en lagstiftning på företagshälsovårdens område. Vi har också föreslagit återinförande av delvis finansiering, åtminstone när det gäller små företag. Vi har föreslagit en serie av olika förbättringar kring företagshälsovården såsom att få till stånd en kunskapsbank om arbetsmiljöfrågor, som skulle leda till en bättre hantering av arbetsmiljöfrågor. Utskottet avvisar vårt initiativ. Det råder en total passivitet. Under tiden rasar kompetensen i Sverige på detta område.

Vi har föreslagit att personalredovisningar upprättas. Vi utgår då från departementspromemorian från 1991, vilken innehöll ett lagförslag om personalredovisningar att användas på arbetsförmedlingarna. Detta skulle redovisas i årsbokslutet. Syftet var att få till stånd en offentlig diskussion på de olika arbetsplatserna kring arbetssjukdomar, arbetsskador, arbetsmiljön, förelägganden från yrkesinspektioner osv. Ingenting har ännu hänt.

Vi har föreslagit att skyddsombuden skall ha den stoppningsrätt som de i dag har även när det gäller entreprenörerna som i allt större omfattning kommer in på arbetsplatserna. Det blir allt färre som blir fast anställda och allt fler som hyrs in på entreprenörskontrakt. Utskottet avstyrker tyvärr vårt förslag.

Vi har också försökt betona sambandet mellan den inre och den yttre miljön, dvs. mellan arbetsmiljön och miljön kring företag och verksamheter. Liksom tidigare har vi sagt att det vore av mycket stor betydelse att ge

skyddsombuden möjlighet att ingripa mot farliga utsläpp i den omgivande miljön. Det är ett nytänkande, men det behövs. Det finns en stor kunskap och ett stort engagemang hos de anställda och de fackliga organisationerna. Det har förekommit en del skandalfall, där man faktiskt kände till vad som hände utanför fabrikslokalerna. Vi anser att det är en naturlig utvidgning av skyddsombudens befogenheter.

Fru talman! Med de exempel jag har givit och de specifika yrkanden som finns redovisade i min meningsyttring har vi tydligt lagt fast den politik som vi menar är nödvändig för att åstadkomma bättre arbetsmiljöer.

Jag står naturligtvis bakom min meningsyttring. Men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2, som också Sten Östlund yrkade bifall till, samt till meningsyttringarna under mom. 8 om personalredovisningar, under mom. 9 om stoppningsrätt även vid entreprenader och under mom. 12 om företagshälsovården.

Anf. 156 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Jag kan instämma i många av de punkter som Hans Andersson berörde i kritisk mening. Vid det tillfälle när vi specifikt behandlar arbetsmiljölagen har vi inte på nytt framfört de yrkanden som vi är överens om när det gäller exempelvis företagshälsovården och dess avrustning. Vi har valt att i ett särskilt yttrande redovisa vad vi har gjort och vår uppfattning.

Vi har också en reservation om personalekonomiska bokslut, som jag själv inte har yrkat bifall till. Men den visar ändå i vilken riktning även vi vill bedriva arbetet på detta område. Man kan bara instämma i att de offentligt anställda har en pressad situation. Detta gäller inte minst i min hemstad Göteborg på Sahlgrenska sjukhuset och Östra sjukhuset. Arbetsmiljölagen ger visserligen möjlighet att gå in vid absurda förhållanden. Yrkesinspektionen har också varit där. Men det är också en annan politik på andra områden som behövs för att arbetsmiljön skall bli dräglig för de offentligt anställda.

Anf. 157 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Som vi här har hört behandlar betänkandet ändringar i arbetsmiljölagen. Först vill jag säga att vi alla är överens om att en bra arbetsmiljö och arbetsmiljöfrågorna är oerhört betydelsefulla för hela arbetslivet, för den enskilde, för alla på en arbetsplats, för produktiviteten, för arbetsglädjen och för att undvika arbetsskador och olycksfall.

Hans Andersson sade att det handlar om kostnader. Han sade också att det handlar om fördomar, vilket det naturligtvis gör. Om en arbetsgivare inte inser att en bra arbetsmiljö är bra för produktiviteten, straffar det sig förr eller senare.

Vi kan naturligtvis föra en lång debatt om arbetsmiljöfrågor i stort, men här skall vi nu behandla ändringarna i arbetsmiljölagen. Det är med tillfredsställelse som jag kan konstatera att det råder en mycket stor enighet om förändringarna som syftar till att tydliggöra ändamålen med lagen. Samordningsansvaret på gemensamma arbetsställen preciseras. Ett särskilt skyddsansvar för den som hyr in arbetskraft införs. För den som råder över ett ar-

betsställe införs ett direkt skyddsansvar gentemot dem som arbetar utan att vara anställda.

Skyddsombud föreslås få tillträdesrätt till arbetsställe över vilket arbetsgivaren inte råder. Därom är vi eniga.

Sedan finns det en del invändningar som jag också skall kommentera en del, bl.a. när det gäller lagens ändamålsbeskrivning. Lagrådet har tidigare framfört kritik. Den kritiken uttrycks nu mindre kategoriskt. Lagrådet ansåg – vilket är riktigt – att flera viktiga samhällsfunktioner inte kan fullgöras utan att arbetstagare utsätts för någon form av risk för ohälsa eller olycksfall. Man ansåg också att kravet på god arbetsmiljö kan behöva vägas mot andra viktiga intressen. Genom förslaget tydliggörs denna intresseavvägning.

Vänsterpartiet vänder sig också mot att meningen "att främja att arbetsgivare och arbetstagare samverkar för att åstadkomma en god arbetsmiljö" tas bort när det gäller ändamålet. Orsaken är inte att utskottet inte tycker att samverkan är bra, utan att man anser att samverkan är ett medel och inte ett ändamål. Uppmaning till samverkan finns kvar på annan plats i lagen.

Det ändrade ordvalet i 3 kap. 2a § innebär inte heller någon materiell förändring och behöver inte leda till några tolkningssvårigheter. Det är alltså begreppet "säkerställer" som ändras till "leder till".

Det finns en hel rad situationer där skyddsansvaret tidigare har varit något oklart, t.ex. vid inhyrd arbetskraft och vid fasta driftställen som lastkajer, där transporter från andra företag tas emot. Det är angeläget att den som faktiskt kan påverka skyddsförhållandena för en arbetstagare som befinner sig utanför sin egen arbetsgivares rådighet har ett tydligt ansvar. Nu införs ett direkt skyddsansvar för den som råder över ett arbetsställe i förhållande till dem som arbetar där utan att vara anställda direkt av honom.

Inhyrd arbetskraft kan anses vara inordnad i verksamheten och stå under arbetsledning på ett sätt som gör att den kan jämföras med arbetstagare i verkligheten. Därför införs nu ett särskilt skyddsansvar för den som anlitar inhyrd arbetskraft i sin verksamhet. Där är vi eniga.

Men vi anser att det finns en avgörande skillnad mellan inhyrd arbetskraft och den som är anlitad som entreprenör. Som jag sade tidigare kan inhyrd arbetskraft mer jämföras med arbetstagare i den aktuella verksamheten. Entreprenören däremot, utför ett arbete som är självständigt och inte ett led i uppdragsgivarens ordinarie verksamhet. Entreprenörer anlitas ofta för att utföra arbeten där uppdragsgivaren och dennes anställda själva saknar tillräcklig kompetens.

Dessutom, och det är viktigt, har entreprenören enligt arbetsmiljölagen ett eget skyddsansvar. Därför menar vi att arbetsgivarbegreppet inte skall utvidgas till att omfatta även uppdragsgivare.

Det är mycket möjligt att sanktioner i framtiden kan komma att införas inom fler områden. Vi tycker att är viktigt att nu först kunna dra erfarenheter av det system som skall införas.

Regeringen och utskottsmajoriteten anser att man bör avvakta eventuella förändringar av begreppet arbetsställe tills Arbetsrättskommittén har sett över samverkansreglerna i arbetsmiljölagen.

Vi har en reservation om gravida kvinnor. För det första råder det enighet om att EG-direktivet om gravida kvinnor, den som nyligen har fött barn och

den som ammar, kan införlivas i arbetsmiljölagen. Frågorna som Socialdemokraterna tar upp i sin motion är viktiga och angelägna, men de hänför sig delvis till andra utskotts beredningsområden. Därför är vi i utskottet inte beredda att behandla de här frågorna just nu och här.

Så till frågan om ansvar för ägare och nyttjare av bostadsfastighet. Enligt utskottets uppfattning är en bostad där städning eller andra tillfälliga arbetsuppgifter utförs inte att anse som ett arbetsställe. Plan- och bygglagen reglerar hur byggnader skall vara utformade bl.a. från arbetsmiljösynpunkt. I arbetsmiljölagen finns också ett särskilt arbetsmiljöansvar för den som upplåter en lokal för arbete som innebär att Yrkesinspektionen kan meddela förbud eller föreläggande om lokalen är behäftad med brister i skyddshänsyn. Majoriteten i utskottet är alltså inte beredd att nu tillstyrka en förändring av lagen som reservanterna vill.

Så kommer jag till frågan om personalekonomiska redovisningar. Den frågan är överlämnad till den av justitieministern tillkallade redovisningskommittén. Utskottet har tidigare sagt att frågan behöver beredas i ett större sammanhang och vill därför avvakta kommitténs arbete. Vi håller fast vid det.

När det gäller skyddsombudens befogenheter anser också majoriteten i utskottet att det skulle vara att gå för långt att utvidga skyddsombudets stoppningsrätt till att gälla även entreprenörer på arbetsställen. Det skulle faktiskt innebära en delegering av myndighetsutövning till skyddsombudet, vilket vi inte anser vara önskvärt.

Vänsterpartiet har ett krav på ökat inflytande för de anställda när det gäller den yttre miljön. Självfallet delar utskottet uppfattningen att de anställda har mycket stor kunskap om både den inre och yttre miljön. Att med den utgångspunkten ge facket rätt att stoppa ett arbete med hänsyn till den yttre miljön anser vi ändå vore att gå för långt. Vi menar att de miljöfrågorna bör lösas på annat sätt.

Så kommer jag till frågan om företagshälsovården, som vi har diskuterat så många gånger här i kammaren, senast vid behandlingen av AU11 om arbetslivspolitik. Vår uppfattning, som delas av de flesta remissinstanser i samband med utredningen om företagshälsovården, är fortfarande att den frågan bör lösas avtalsvägen. Jag kan mycket väl dela otåligheten över att avtal inte har slutits inom så många områden, främst inte inom den privata sektorn. Jag anser att de arbetsgivarorganisationer som inte är intresserade av att sluta avtal och som inte gör det begår en stor dumhet. De vet att det annars införs en lagstiftning som skulle bli mer stelbent än vad ett avtal skulle vara. Vi anser att avtal absolut är att föredra.

Vi har sagt att om det inte träffas avtal snart så måste det bli till lagstiftning. Tålmodet är verkligen på väg att ta slut.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet och yrka avslag på reservationerna.

Anf. 158 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Tålmodet har tagit slut, i alla fall hos oss. Varje gång som jag tar upp frågan, och varje gång som vi motionerar om den får vi samma svar, nämligen att det ligger mycket i vad Vänsterpartiet säger, tålmodet är

snart slut och om det inte kommer ett avtal måste det till en lagstiftning. Jag har nu hört det 1992, våren 1993, hösten 1993 och nu är det våren 1994. Det är ord, bara ord. Under tiden faller kompetens och kapacitet. Företagsläkarna slutar. Vi har ungefär hälften kvar i dag.

I utredning efter utredning, från forskare efter forskare, från Arbetsmiljöinstitutet och Arbetsmiljöfonden framförs överallt samma besked: Det förfaller. Därmed förfaller möjligheten till förebyggande hälsovård och möjligheten att förbättra arbetsmiljöerna. Därmed får vi ytterligare utslagning från våra arbetsplatser med åtföljande förtidspensionering som så hårt drabbar människor och också den svenska ekonomin.

När det gäller frågorna där vi vill gå längre och när det gäller entreprenader och bostadsfastigheter, måste jag notera att man med majoritetens förslag nöjer man sig med en situation som nästan uppmanar till social dumpning. Det kommer då inte att finnas något tryck på att vi skall klara arbetsmiljöfrågorna. Det kommer inte att finnas några skyddsombud som kan agera på precis det sätt som vi anser att de skall agera om det uppkommer djupt allvarliga och akuta faror på en arbetsplats.

Eftersom regeringen samtidigt premierar en utveckling mot att man plockar in entreprenörer i stället för att ha egen personal blir detta problem allt allvarligare.

När det gäller personalredovisning är det samma sak. Man kan inte år efter år hänvisa till utredningar. Detta är utomordentligt viktiga frågor. Det brukar sägas att personalen är den viktigaste resursen för företagen. Den har också ett ekonomiskt och mänskligt värde. Det är av yttersta vikt att företagen redovisar arbetsmiljö- och arbetsskadesituationen i sina bokslut.

När det gäller frågorna om målsättning kan jag bara konstatera att jag vet att lagrådet sade att det var alltför kategoriskt uttryckt. Därför pekade jag också på de oerhörda brister som i dag finns i den svenska arbetsmiljön. Det är inte alltför kategoriskt att kräva att man skall säkerställa en god arbetsmiljö.

Detta var vad jag hann med i min första replik.

Anf. 159 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Som Hans Andersson sade tidigare handlar det mycket om fördomar och insikter. Lagstiftningen är mycket viktig när det gäller arbetsmiljön, men den företagare som inte inser att personalen är den viktigaste resursen klarar sig inte i det långa loppet. Jag vet att allt fler arbetsgivare inser detta.

Jag håller med Hans Andersson om att en lagstiftning snart måste komma till stånd när det gäller företagshälsovården, eftersom det inte händer någonting. Vi är eniga om att tålmodet är slut. Jag kan inte säga så mycket mer än att man faktiskt måste trycka på ytterligare. Jag vet att det har utövats många påtryckningar just på arbetsgivarorganisationerna. Många arbetsgivarorganisationer och företrädare för arbetsgivarna inser också detta, men de lyckas inte få med sig alla. Det är en ganska bedrövlig situation. Jag håller helt och hållet med om det.

Hans Andersson påstår att vi uppmanar till en social dumpning. Entreprenörer har faktiskt ett eget arbetsmiljöansvar. Så fort det gäller egna företa-

gare framkommer det att det inte finns något ansvar. Jag läste också Socialdemokraternas motion. Där ömmar man inte särskilt mycket för entreprenörerna utan mer för de andra på arbetsplatsen. Det är inget fel på dem, men man skall väl tänka både på entreprenörerna och på de andra. Entreprenörerna har faktiskt ett eget arbetsmiljöansvar. Jag anser inte att det på något sätt är fråga om en social dumpning.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

*Ändringar i
arbetsmiljölagen*

Anf. 160 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Marianne Andersson missförstår situationen. Jag försvarar att jag – vare sig jag är anställd, inhyrd, eller kommer in i företaget via en entreprenör – skall ha samma säkerhet, skydd och arbetsmiljö som de andra. Det skall finnas samma fackliga skydd för mig. Facket skall kunna säga stopp om situationen blir farlig. Därmed vill jag åstadkomma en konkurrensneutralitet och rättvisa mellan olika företag.

Jag vill skydda dessa företagare. Jag vill också att det skall vara en rättvis konkurrens, så att inte några skall kunna smita undan på grund av att de inte har samma möjlighet som andra att kontrollera arbetsmiljön och säkerheten på arbetsplatsen.

När det gäller företagshälsovården noterar jag bara att vi är helt överens. Vi är överens på mina villkor. Jag är glad över att kunna erbjuda min meningsyttring. Den kan man rösta på när det gäller företagshälsovården.

Jag håller med Marianne Andersson om att det är ren dumhet som gör att man inte kommer fram på detta område. Men det är alldeles klart att man inte kommer fram avtalsvägen. Det betyder att dumheten ligger på majoritetens och departementets sida om det inte görs någonting. Vi är överens. Det finns ett instrument. Det finns ett lagförslag. Låt oss sätta det i verket, innan vi har raserat den svenska företagshälsovården.

Den gamla målsättningsparagrafen är utomordentligt bra. Den lyder: "att säkerställa en arbetsmiljö som inte utsätter arbetstagare för ohälsa eller olycksfall och som är tillfredsställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället".

Det betyder att hänsyn skall tas till de förhållanden som kan uppkomma. Det är självklart att en brandsoldat har en speciell arbetsmiljö. Det är en arbetsplats där vi ställer mycket speciella krav.

Det är någonting helt annat att säkerställa en god arbetsmiljö än att med olika medel försöka få en arbetsmiljö som leder till ett godtagbart resultat för den enskilde.

Jag menar att jag mycket väl tar hänsyn till de olikheter som kan föreligga beroende på arbetets karaktär. Jag ser detta som en försvagning. Det blir litet grand som lagrådet uttryckte sig; det blir litet för kategoriskt.

När jag ser de arbetsmiljömässiga problem som finns i dag både hos industrierna och inom den kommunala sektorn finner jag att man faktiskt inte har lyckats säkerställa en god arbetsmiljö. Därför är det viktigt att vi behåller den nuvarande lydelsen.

Anf. 161 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Att ordet "säkerställer" byts ut mot "leder till" syftar till att man skall åstadkomma en terminologi som bättre står i överensstämmelse

med terminologin i övriga delar av kapitlet. Det står också i betänkandet. Någon materiell ändring av paragrafen är alltså inte avsedd.

Utskottet bedömer att det inte är troligt att de aktuella förändringarna kommer att ge upphov till problem i tolkningshänseende.

Hans Andersson tog också upp ändringen av ändamålsparagrafen. Samverkan är faktiskt ett medel och inte ett mål för arbetsmiljöarbetet. Samverkan skall naturligtvis förekomma. Detta står också på ett annat ställe i lagen. Jag tycker nog att den bedömning som utskottet har gjort är väl avvägd.

Anf. 162 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Marianne Andersson har en något romantisk syn på entreprenörer och deras verksamhet ute på företagen. Visst finns det entreprenörföretag som sköter sig helt och hållet själva, som t.ex. har specialistkompetens. Det är jag alldeles klar över. I många fall köper företag in en entreprenör mer eller mindre under inhyrningsliknande former. Man kanske måste forcera ett arbete. Man kanske har åtaganden som man inte klarar med den egna arbetskraften. Man kanske inte vill anställa egen arbetskraft.

Jag tycker också att Marianne Andersson är något romantisk när det gäller att arbetsgivarna i högtidliga sammanhang frambringar ord om att personalen är företagets viktigaste resurs. Det tycker jag också att den borde vara. Man kan se hur personalen har blivit hanterad under den gångna lågkonjunkturen. Ibland frågar man sig om det bara är när det är högkonjunktur som just dessa ord används på bolagsstämmor och vid andra tillfällen.

Företagshälsovården har berörts av Hans Andersson. Jag har ingen större anledning att anmäla någon avvikande mening i förhållande till det som Hans Andersson sade. Jag är mycket bekymrad över att det uppbyggnadsarbete som inleddes i mitten av 80-talet och som hade stora framgångar fram till regeringsskiftet bröts. I stället inleddes ett veritabelt raseringsarbete genom att man avskaffade de stöd som vi hade för uppbyggnad av företagshälsovården och som hade haft stora framgångar. Inget annat sattes in i deras ställe. Vi har därför föreslagit en lagstiftning.

Vi har, som sagt, inte något yrkande i betänkandet när det gäller den delen. Däremot har vi ett annat yrkande som vi också tänker begära votering om.

Det handlar om dem som städar och sköter vaktmästeri i bostadsfastigheter. Det märkliga är, Marianne Andersson, att ägaren eller upplåtaren har det fulla ansvaret under t.ex. de två år som ett bygge pågår. Under de kommande hundra åren, då det skall städas och skötas jobb i fastigheten, anses det inte vara ett arbetsställe. Men visst är det en verksamhet och en arbetsgivaruppgift också att hyra ut bostadsfastigheter. Vi tycker att tiden nu är mogen för att genomföra lagstiftning även på det här området.

Anf. 163 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är nog medveten om att det finns de som vid arbetstoppar köper in entreprenader under former som mera liknar det vanliga arbete som utförs på en arbetsplats. När det finns entreprenörer som också har kompetens inom området kan de gå in snabbt och man slipper utbilda osv. Det kan vara ett flexibelt sätt att klara en arbetstopp i stället för att köra

med övertid och liknande. Men fortfarande är entreprenören mera självständig och har också ett eget arbetsmiljöansvar. Det föreligger en klar skillnad mellan inhyrd personal och en entreprenör. Det vidhåller jag.

Sten Östlund säger att vi kan se hur personalen har blivit hanterad i en lågkonjunktur. Vi vet alla vilket problem det har varit på arbetsmarknaden under de senaste åren. Det har hänt saker som inte är så bra ur arbetsmiljösynpunkt, det är vi nog medvetna om. Vi kan vara överens om det också.

Sten Östlund drog en hel rad exempel på hur det har sett ut i sjukvården, exempelvis i Göteborg. I både privat och offentlig sektor har man ibland gjort det här på ett sätt som inte varit så bra ur arbetsmiljösynpunkt.

Inte bara på bolagsstämmor, utom inom alla områden har man gjort förändringarna på ett sätt som inte alltid varit bra ur arbetsmiljösynpunkt, och man har inte heller alltid haft det samråd och samarbete med de anställda som skulle vara önskvärt. Det håller jag med om.

När det gäller bostäderna är det ändå en skillnad mellan ansvaret under byggtiden, då det är en byggarbetsplats, och senare när det är bostäder och det är en annan typ av verksamhet som äger rum. Jag vidhåller vad jag anförde tidigare när det gäller ansvaret för ägare och nyttjare av bostadsfastighet.

Anf. 164 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Visst är det skillnad mellan byggtid och uthyrningstid. Vi har två års byggtid mot kanske hundra års brukstid. Men varför skall det vara sämre för dem som är anställda under den så långa brukstiden?

Vi har själva levt med denna lagstiftning och haft ansvaret för den utan att påtala det här tidigare. Men inte minst genom det föredömliga upplysningsarbete som Fastighetsanställdas förbund har skött, har vi kommit till insikt om hur pass stor denna grupp är och vilken betydelse det har. Därför vill vi lyfta fram det här.

En anledning till att jag tycker att det är särskilt angeläget är att det här finns många kvinnor som har sina arbetsuppgifter inom detta område år ut och år in, ofta hela livet.

Jag kan ge ett annat exempel. En städerska städar sex timmar i en fastighet, t.ex. i trapphuset, och har sedan två timmar i den i samma fastighet ligande frisersalongen. Då gäller inte rådighetsansvaret under de sex timmarna då hon utför sin huvudsakliga arbetsuppgift, men när hon går in i frisersalongen gäller lagstiftningen även städerskan.

Sådana effekter har lagen. Jag vet inte om Marianne Andersson är riktigt klar över det.

När det gäller entreprenörer har vi särskilt pekat på enmansföretagarna. Det finns t.o.m. ett förslag från Arbetsrättskommittén som väl är vilande på departementet för närvarande, men som kanske är på väg in efter valet om den här regeringen får fortsätta. Där föreslås ett system med F-skattsedel för att ytterligare underlätta för företag och uppdragsgivare att engagera folk som ensamföretagare. F-skattsedeln skall bli bevis på att de är egna företagare.

Vad har dessa för möjligheter att hävda sina arbetsmiljökrav när de kom-

mer in på en arbetsplats där en annan arbetsgivare helt och hållet bestämmer villkoren?

Här är en lucka i lagstiftningen med den utveckling vi har på gång inom arbetsmarknaden. Om vi får återkomma och exempelvis återinföra vetorätten så får vi litet bättre ordning även på dessa arbetsplatser. Men den här lagstiftningen kommer ändå att behövas.

Anf. 165 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att Sten Östlund drar litet långtgående slutsatser av en utredning. Jag har inte sett det förslag han hänvisar till, och jag vet inte vad som kommer att hända med det.

Det låter litet märkligt, men man skall inte dra slutsatsen att någonting som ligger i en utredning för att förändra lagstiftningen i dag kan bli något i framtiden. Det skulle vara en konstig hantering.

När det gäller entreprenörerna vidhåller vi den uppfattning vi har.

När det gäller bostäderna var det ett intressant exempel Sten Östlund tog upp. Innan jag såg den här motionen hade jag ingen vetskap om att det var så, lika litet som tydligen Socialdemokraterna har haft tidigare. Det fanns ganska litet kännedom om dessa saker.

Jag pekade på att det ändå finns ett visst skydd för dem som arbetar i bostäder. Men man kanske behöver titta litet närmare på detta.

Utskottet var dock inte berett att fatta några beslut innan en utredning gjorts. Vi är inte intresserade av att det skall finnas stora grupper som står utanför arbetsmiljölagstiftningen, men man måste se på detta ordentligt i så fall. Det är jag inte främmande för att man skall göra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1993/94:254 Haparanda skärgårds nationalpark

Skrivelserna

1993/94:247 Investera i hälsa – Prioritera för hälsa

1993/94:248 Redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1993

Utrikesutskottets betänkande

1993/94:UU23 Ändringar i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet) m.m.

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1993/94:SfU15 Föräldraförsäkring

1993/94:SfU19 Finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst
1993/94:SfU20 Vissa socialförsäkringsfrågor
1993/94:SfU21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Näringsutskottets betänkande
1993/94:NU26 Vissa lagstiftningsfrågor på energiområdet

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU13 Bygder och regioner i utveckling

16 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 25 maj

1993/94:547 av *Bengt Silfverstrand* (s) till utbildningsministern om nationella forskningslaboratorier:

Regering och riksdag har framhållit att samhällets ansvar vad gäller forskningsresurser även bör omfatta mindre, ofta tvärvetenskapliga, inrättningar av stort nationellt intresse. Som exempel på sådana anläggningar kan nämnas laboratorierna för vedanatomi och dendrokronologi i Lund samt det miljöarkeologiska laboratoriet i Umeå.

I årets BP – 1994/95:100 bil. 9 anvisar regeringen medel för de stora forskningsanläggningarna men inte för nämnda mindre anläggningar. Utbildningsutskottet förutsätter som svar på motioner i frågan (UbU8) att medel för dessa anläggningar skall tillskjutas i KP i sådan omfattning att verksamheten kan fortsätta på samma nivå som tidigare även efter den 1 juli 1994.

Enligt KP "avser regeringen att i särskild ordning anvisa erforderliga medel till de nationella anläggningarna för budgetåret 1994/95".

Hos berörda laboratorier råder nu stor oklarhet om hur verksamheten skall finansieras efter halvårsskiftet. Jag ber därför utbildningsministern precisera innebörden i KP:s något oklara besked i denna viktiga resursfråga.

1993/94:548 av *Göte Jonsson* (m) till arbetsmarknadsministern om ungdomars sommararbete:

I Sävsjö kommun har man en mycket hög ambition när det gäller att ge ungdomar sommarplats. Aktiviteten har mött mycket positivt gensvar. Ett problem har nu uppstått beroende på att vissa fackförbund visat tveksamhet till sommarjobben. Något fackförbund har sagt nej till att medverka.

Jag tycker det är allvarligt att ett fackligt motstånd kan innebära att ungdomar inte kan få sommararbete även om förutsättningarna finns i övrigt.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga vilka åtgärder arbetsmark-

nadsministern ämnar vidta för att bidra till att det fackliga motståndet mot ungdomars sysselsättning undanröjs.

1993/94:549 av *Göte Jonsson* (m) till statsrådet Reidunn Laurén om registrering av bolagsnamn:

Ett företag i Jönköping ansökte om registrering av ett aktiebolag hos Patent- och registreringsverket. Företaget registrerades med önskat namn. Efter cirka fem år blev företagaren stämd av en engelsk medborgare som ansåg att företaget inte skulle få drivas med ett namn som liknade hans eget. Frågan föranledde prövning först i tingsrätten och sedan i hovrätten. Företagaren förlorade målen. Företaget begärde då skadestånd via JK eftersom man inte fick använda det namn Patent- och registreringsverket godkänt. JK vägrade ersättning. Företaget stämmer då staten vid Stockholms tingsrätt som menar att Patent- och registreringsverket inte gjort fel eftersom namnet haft dubbelbetydelse. Detta tolkas så att Stockholms tingsrätt kommit fram till annan slutsats än tidigare domstolsprövning. JK svarar med anledning av detta att eftersom inget fel begåtts kan inget skadestånd utgå.

Företaget har oförskyllt hamnat i en situation där ett domslut förbjudit användandet av namnet och en annan domstol sagt att Patent- och registreringsverket inte gjort fel, varpå JK uppger att skadestånd inte kan utgå.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att stärka den enskildes rätts-säkerhet i liknande fall?

1993/94:550 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om den nya läroplanen:

I samband med att riksdagen behandlade förslaget till ny läroplan för grundskolan uppdrogs åt regeringen att ge frågan om att stärka elevers och föräldrars inflytande i skolan en ordentlig belysning och genomföra en kartläggning av existerande samverkansformer.

Det är angeläget att riksdagens beslut verkställs så snart som möjligt för att det skall kunna tas till vara i det planerings- och förändringsarbete som nu pågår i skolorna och kommunerna med anledning av den nya läroplanen.

Det är också angeläget att tillgodogöra sig de kunskaper och erfarenheter som finns hos bl.a. Hem och Skola och Elevorganisationen.

Mot denna bakgrund vill jag fråga skolministern hur regeringens arbete med att verkställa riksdagens beslut bedrivs.

1993/94:551 av *Eva Johansson* (s) till utbildningsministern om stödet till privata skolor:

I brev till några av landets kommunstyrelseordföranden har utbildningsministern, med motiveringen att socialdemokrater på riksplanet har lovat avskaffa den ovillkorliga rätten att välja skola, begärt tydliga besked om hur privata skolor kommer att stödjas i de aktuella kommunerna om socialdemokraterna får regeringsmakten.

Det är naturligt för en utbildningsminister att vilja hålla sig underrättad

om vad som händer i skolan och följa upp riksdagens beslut. Det är lika naturligt att sådan uppföljning sker på korrekta grunder.

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Mot denna bakgrund vill jag fråga utbildningsministern om han är beredd att redovisa på vad han grundar sitt påstående om att socialdemokraterna på riksplånet – eller i Stockholm, som det även uttrycks i brevet – vill avskaffa den ovillkorliga rätten att välja skola.

1993/94:552 av *Eva Johansson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om den nya läroplanen:

I regeringens förslag till ny läroplan står bl.a. att "rektorer och lärare svarar för att, i samråd med elever och föräldrar, planera och genomföra undervisningen samt för att omforma de övergripande målen till undervisningsmål och se till att de uppnås."

I läroplanen har detta omformulerats till "ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället."

Frågor har väckts om huruvida regeringens avsikt med denna omformulering är att uttrycka en annan, mer återhållsam, syn på föräldrarnas inflytande i skolan än den som återfinns i propositionen.

Mot bakgrund av såväl regeringens som riksdagens klara ställningstaganden för en fördjupning av föräldrainflytandet i skolan, är det angeläget att inga oklarheter råder om tolkningarna av läroplanen på denna punkt.

Mot denna bakgrund vill jag fråga skolministern om hon är beredd att förtydliga skrivningarna i läroplanen i detta avseende.

1993/94:553 av *Göte Jonsson* (m) till socialministern om villkor för bistånd från socialtjänsten:

Från sociala utgångspunkter finns det i vissa fall starka skäl för socialtjänsten att kunna ställa krav på motprestationer i samband med beslut om ekonomiskt bistånd. Svenska kommunförbundet har klara önskemål om att kunna få till stånd en sådan ordning. Jag delar helt uppfattningen att möjligheten att ställa krav på motprestation klarare skall markeras i socialtjänstlagen.

Vilka åtgärder ämnar socialministern vidta för att öka möjligheten till villkorat bistånd då detta av sociala skäl bedöms lämpligt?

1993/94:554 av *Lars Moquist* (nyd) till kulturministern om viseringskrav för kroater:

I pressen har under lång tid förekommit uppgifter om kroater som söker sig till Sverige eftersom de förespeglats jobb, bostad och bil om de kommer hit. Dessa människor saknar i de allra flesta fall flyktingskäl men vill självfallet som de flesta människor skapa sig en bättre framtid. Ekonomiska motiv är ju ingen grund för att få stanna i Sverige, och därför borde dessa människor direktavvisas, men detta lär ännu inte ha skett. Detta beror säkerligen

på att man hunnit ändra sina ursprungliga skäl till asylskäl och då hamnat i det svenska asylhanteringssystemet.

Det lär också förekomma att bosniska medborgare som är bosatta i Sarajevo undandrar sig viseringskravet och kommer till Sverige på kroatiska pass.

Regeringen borde – vilket Ny demokrati föreslagit vid upprepade tillfällen – omedelbart införa viseringskrav för kroatiska medborgare. Sådant viseringskrav bör finnas för människor från hela det forna Jugoslavien med undantag för Slovenien.

Har statsrådet Friggebo för avsikt att snabbt föreslå några åtgärder – t.ex. viseringstvång för kroater – för att komma till rätta med problematiken kring kroatinströmningen till Sverige?

1993/94:555 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om lönevillkoren inom utrikesförvaltningen:

Utrikesdepartementet har ett klart lägre löneläge än andra departement. SIDA har ett klart lägre löneläge än andra statliga verk. Svenska diplomater utomlands har sämre villkor än diplomater från andra jämförbara länder. Detta förhållande kan knappast stå i överensstämmelse med den prioritet landets internationella verksamhet måste ha och intresset att långsiktigt upprätthålla den höga kvalitet som kännetecknar svensk utrikesförvaltning.

Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att råda bot på missförhållandena när det gäller lönevillkor för anställda inom utrikesförvaltningen?

17 § Kammaren åtskildes kl. 21.19.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 6 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 24 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 75 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 91 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 17.58,

av talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 158 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:111
26 maj 1994

Torsdagen den 26 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 25 maj	1
Kulturutskottets betänkande KrU30	
Kulturutskottets betänkande KrU31	
Meddelande om samlad votering	4
3 § Energipolitik	5
Näringsutskottets betänkande NU17	
Debatt	
Birgitta Johansson (s)	
Lennart Daléus (c)	
Bengt Dalström (nyd)	
Rolf L Nilson (v)	
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
Roland Lében (kds)	
Per-Richard Molén (m)	
(forts. 5 §)	
Ajournering	33
Återupptagna förhandlingar	34
4 § Muntliga frågor till regeringen	34
Talmannen (välkomstord m.m.)	
Sysselsättningen i Ånge	34
Hans Stenberg (s)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Barnpornografi	35
Ingrid Näslund (kds)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Öresundsbron	35
Nils T Svensson (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Mervärdesskatten på tjänster	37
Bengt Dalström (nyd)	
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Stat – kyrka-frågan	38
Göran Åstrand (m)	
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Handeln med derivat	38
Rolf L Nilson (v)	
Statsrådet Bo Lundgren (m)	

<i>Barnpassning som ALU-projekt</i>	39
Inger Lundberg (s)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
<i>Ny kriminalvårdsanstalt i Kalmar</i>	40
Bengt Kronblad (s)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
<i>Ungdomsarbetslösheten</i>	41
Ulrica Messing (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Invest in Sweden</i>	41
Simon Liliedahl (nyd)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Beskattningen av tjänstebilar</i>	42
Lennart Fremling (fp)	
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
<i>Italien</i>	43
Hans Göran Franck (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Friskolor</i>	45
Widar Andersson (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Talmannen	
<i>Sparåtgärder inom vården</i>	46
Ulrica Messing (s)	
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
5 § (forts. från 3 §) Energipolitik (forts. NU17)	46
Roland Lében (kds)	
Per-Richard Molén (m)	
Rolf L Nilson (v)	
Hadar Cars (fp)	
Birgitta Johansson (s)	
Ivar Franzén (c)	
Simon Liliedahl (nyd)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Beslut fattades efter 10 §	
6 § Handel med el i konkurrens	65
Näringsutskottets betänkande NU22	
Debatt	
Reynoldh Furustrand (s)	
Rolf L Nilson (v)	
Per-Richard Molén (m)	
Beslut fattades efter 10 §	
7 § Normgivningsfrågor på dataskyddsområdet, m.m.	77
Konstitutionsutskottets betänkande KU36	
Beslut fattades efter 10 §	
8 § Oförutsedda utgifter för budgetåret 1994/95	77
Finansutskottets betänkande FiU23	
Beslut fattades efter 10 §	

9 § Den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten	77	Prot. 1993/94:111 26 maj 1994
Kulturutskottets betänkande KrU29		
<i>Beslut fattades efter 10 §</i>		
10 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	77	
Kulturutskottets betänkande KrU33		
Beslut	78	
Näringsutskottets betänkande NU17		
Näringsutskottets betänkande NU22		
Konstitutionsutskottets betänkande KU36		
Finansutskottets betänkande FiU23		
Kulturutskottets betänkande KrU29		
Kulturutskottets betänkande KrU33		
Beslut om uppskjuten votering	81	
11 § Åtgärder mot buller i fjällområden och skärgårdar m.m.	81	
Jordbruksutskottets betänkande JoU21		
Debatt		
Max Montalvo (nyd)		
Leo Persson (s)		
John Andersson (-)		
(forts.)		
Ajournering	84	
Återupptagna förhandlingar	85	
11 § (forts.) Åtgärder mot buller i fjällområden och skärgårdar m.m.		
(forts. JoU21)	85	
Lennart Rohdin (fp)		
Mona Saint Cyr (m)		
<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>		
12 § Lag om behörighet att utöva veterinäryrket	95	
Jordbruksutskottets betänkande JoU25		
<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>		
13 § Licensområden för älgjakt m.m.	95	
Jordbruksutskottets betänkande JoU27		
Debatt		
Inge Carlsson (s)		
John Andersson (-)		
Carl G Nilsson (m)		
Dan Ericsson i Kolmården (kds)		
<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>		
14 § Ändringar i arbetsmiljölagen	105	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU15		
Debatt		
Sten Östlund (s)		
Hans Andersson (v)		
Marianne Andersson (c)		
<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>		
15 § Bordläggning	116	

16 § Anmälan om frågor

1993/94:547 av Bengt Silfverstrand (s) om nationella forskningslaboratorier	117
1993/94:548 av Göte Jonsson (m) om ungdomars sommararbete	117
1993/94:549 av Göte Jonsson (m) om registrering av bolagsnamn	118
1993/94:550 av Eva Johansson (s) om den nya läroplanen . . .	118
1993/94:551 av Eva Johansson (s) om stödet till privata skolor	118
1993/94:552 av Eva Johansson (s) om den nya läroplanen . . .	119
1993/94:553 av Göte Jonsson (m) om villkor för bistånd från socialtjänsten	119
1993/94:554 av Lars Moquist (nyd) om viseringskrav för kroatter	119
1993/94:555 av Pär Granstedt (c) om lönevillkoren inom utrikesförvaltningen	120